

40. 824
941
Wies

Sannumetoja

aaſtal

1856.

3ht:

Uut ja wanna

Ma-rahwa rõmuks ja õppetuseks.

Tarto liinas,

trükkitud H. Paakmanni fulko ning waraga.

941

AC 827

Wies

Sannumetoja

aaetal

1856.

Ohf:

Uut ja wana

Ma-rahwa römüks ja õppetusselts.

Tarto linnas 1856,

trükkitud H. Paasmani kullu ning warraga.

Der Druck dieser Schrift wird unter der Bedingung gestattet, daß nach Beendigung desselben der Abgetheilten Censur in Dorpat die vorschristmäßige Anzahl Exemplare zugestellt werde.

Dorpat, den 12. Juli 1856.

Abgetheilter Censor de la Croix.
(Nr. 80.)

941

Gestkõnne.

Armas küllarahwas!

Ulete küll wist monda korda möttelnud:
 „Jubba Püüsi-pappa surnud!“ — No
 egga se suur immeassi ka polleks. Sur-
 rewad jo ka paljo tuggewamad mehhed
 ärra, mis siis wannast wiggasest Püüsi-
 pappast räkida. Dmmeti ellab ta alles.
 Et Sannumetoja se kord ni pitka aia
 takka jälle ilmale tulleb, on muist sandi
 aegade, muist haiguste sü, mis jubba
 ennam, kui paar aastat maias korteris
 on ja süddant raskekš ning aega nap-
 pikš teggewad. Siiski, mis Jummal
 sadab, on hea ning sedda parrem, midda

roagguſam ſe kantud ſaab, Anna's Sum-
mal meile agga kannatuſt ja lapselikko
meelt, kullab ſiis näekſime, mis kallist
wilja riſtikülwiſt wälja kaſwaks. — Nāme
uut aastat, ſiis lodan, et **Kuet** San-
numetojat ka pea nähhä ſame. — Selle
lühhikeſſe terretamiſſe järrele jäme ſiis
jälle Summalaga!

Pernus, talwel 1856.

Johann Jannſen.

Mis asjast on suur pudus?

Urmas luggia, pudus on mitmel ja pudus mitmest asjast; pudus leiwast, pudus rahhast, pudus ridest ja mitmest muust asjast, ja mitmel on õhtul peapadja täis offaid, et unni peäle ei tulle: kust pean sedda wõtma? kust teist wõtma? ja tunnen isse kül ka omma poolteist aastat pöddeja naese ning kue lapsesga, kust king pigistap; agga need monnesuggused pudused, kui rasked nemmad muido on, on siiski ommeti nalja asjad, kui mitte pudust usklikkust lotussest ja rahhust ei olle. Pudus Summala kartussest, se on pudus keigest tarkussest ning ka sest tarkussest misga Issanda mele järrele lapsi kaswatakse, ning sest surest pudussest mis lapse kaswatomisesse meie aego leitakse, tahtsin minna otsego terretamisesse monni janna räkida. Ollen omma lühhikesse ello sees monda korda, parrago Summal, mittoforda, piddand kuulma ja näggema, fuida Summala kartmatta lapsed omma wannemaid mahhajätsid ning nende eest hoolt ei kannud; jah, nenda, et wannakesesed piddid nurkas kappä

immema, kui lastel julla rasw möda suud mahha jooksis. Nemma olleksid omma wannemattele, kes nende cest tööd teinud, walwanud, murretsenud ja kannatanud, ni hea melega head mattuffed teinud, kui nad ommeti üks furd olleksid surnud! Teised jälle tewad omma wannemattega, nago wanna reggede ja rattaste ja mu wannaks jänud maiariistadega, mis ühhest nurgast teise pillutakse, funni wimaks laggunewad. Kas seäl kennelgi lust on isä woi emma olla? Agga kust se tulleb? Oh, kust muido, kui sest, et lastele neljat käsfo agga üksi pähhä õppetakse. Seäl ta on, kui firri forsnas, mis mitte kauaks ei jä. Jah, armsad wannemad, kui meie laste kaswatamisse jures waewa fardame ja otame, funni nad isseennesest heaks jummalafartlikuks innimesseks kaswawad, siis teme nisamma targaste, kui se perremees, kes omma rohtund põldo senni kaua harrimatta jättab, funni seahööt ja ohhaka jured isseennesest ärrakadduwad. Kes ei tahha piisufessed ohhakat ärrakittuda, peab pärrast suurde peal maggama.

Küüsite nüüd: kuida meie lapsed weel nenda pahhad on? Kus wannal aial need kolid ollid? Kus wannal aial ni paljo õppetadi ja õppiti? Kus wannal aial firriksnad, kõstred ja koolmeistrid nenda wanno ja nori õppetasid, nago nüüd? Kus wannal aial ni mitmes maias piibli ramat olli, nago nüüd, et mõnnes maias fappid ja laudid ramatuid täis, ja süddamed ja nerud Jummalafartussest tühjäd? Tõssi on

kül ning tänno wäärt asfi: tundmisest ja õp-
 petusest polle mitte ennam ni suur pudus, kui
 enne; ja ommeti on suur pudus Jummal
 kartusest ja sepärrast ka wannematte auus-
 tamisest! — Kust se tulleb? — Se tulleb
 kül monnest ja mitmest folkko, agga sellesinnatse
 pahha pu pea: jurikas on wiskest ka pahha
 laste kaswatamine ja sellepärrast peawad
 laste wannemad ni mitme pahha asja pärrast,
 mis mailmas sünnib, omma ninnasse kinni
 hakkama ja üttelema: Seäl olleme ka süüd-
 lased! Se on terwe tõssi.

Äрге pange mitte nenda wägga immeks,
 et ma teile ford jälle ni selget wina topsi
 wallan, se on, ni terwe töt rägin; ärge möt-
 telge ka mitte: ta otsib jõggi mäe otsast. Mo
 filmad polle kül weel mitte wägga paljo näind,
 agga sedda pahha, mis mo filmad ka laps-
 kaswatamisest näinud, on paljo küllalt; näggin
 ja näen weel mõnne kattukse alla ja tean kül,
 kust monne mitme wannemad king piggistab.

Oh armad lastewannemad, tahhame meie
 omma lapsi öiete kaswatada, siis lastem isse-
 ennast iggapäärw ennam kaswatada! Kedda
 siis? Mo kedda muud, kui sedda, kellest Kate-
 kismus ütleb: „kes meid armoõppetusse läbbi
 „kutsub, koggub, walgustab, pühhitseb ja Se-
 „susse Kristusse jures öige ja aino usso sees
 „hoiab,“ ja se on — pühha Waim. —
 Seäl on se pea wigga. Lapsed on jo wanne-
 matte wõrsud; kähba ei lange kännust kaugele.
 Emma rind on lapse esfimenne toidus, isfa

piip ta eesimenne mängo asfi, nenda on ka
 isä ja emma maia se eesimenne kolimaia ning
 nende sannad ja teud se eesimenne ning feige
 varram pähhäjädam öppetus. Kolis peab
 laps öppima, agga loddused asjad tullesad
 — head ja furjad — isse pähhä; kolis öppib
 laps sest, mis ta tuleb, loddos sest, mis ta
 näeb; kolis antakse lapsele öppetust, loddos
 lastwad öppetus lapsiga ja lapsse süddamesse.
 Määb arvage isse, kas feige varram kolisöppetus
 woih paljo wilja lauda, kui loddos laiem tül
 lapse süddame põlho ärra tallatasse, kui kolis
 täis lälmetasse? ehl teise sannaga: kui loddos
 ennam mahhalöhhutasse, kui kolis sülesehhitalse?

Jah, töösi tül, mouni isä ja emma ütles:
 „Mis mo ta hulluga teen? ehs ma tiösu tül,
 kui jännessel, igga pä seitse nahla ta seljast
 ärra, agga mis se aitab?“ — No jah, seäl
 ta on: Jummal wihhoga welsust polle tül
 mitmes maia mitte pudust, agga tulle Jum-
 mal appi, on se siis lastelastwatamine, mis
 biged jahhiloerde öppetajad ka mitte ei te?
 Ehs katelismus ka ei ütles, et wannemad pea-
 wad lastele Jummal adsemel ollema? no teeb
 Jummal nenda? tiösub ta iggapä seitse nahla
 meie seljast? ehl kas tal pollets adja sedda
 tehha? oi, oi, pange lät rinna peale, lälleb
 tulle ühhel ütse ja teisel teine adsi mele, mis
 pärrast taewataat tül ollets woinud ka kansilo-
 lätte wotta; agga ta on sedda teistwisi teinud.
 Ehs meie sest ei moista, et temma lapsi meie
 läbbi tahhad nenda wallitseda, nago temma

meid wallitseb. Kuida nüüd Jummal meid iggawesse ello peäle püab kaswatada, nenda peame meie omma lapsi ka seddasamma teed saatma; muido ellita last kui silma-terra, ehk pekka tedda kui koerakutsikast: keik on tühhi tö, ja raske arwoandminne se wiimne palk.

Esmaalt peame tundma, et meie lapsed kallis arwoanne on, mis Jummal meie kätte alla uskunud ja mispärrast ta jälle arwo küsib; — tundma peame, et meie omma lapsi kaswatades isseennast kas taewa ehk pörgo woime kaswatada; — tuudma peame, ja sedda igga silma-pilk, et meil ei sedda joudo egga moistust ei olle, et meie se jures ommast wäest sedda, mis kohhus on, woiksimme teha. Tö on raske, — joud kassin — wastus suur.

Nüüd tulleb hirm peäle! Teie tunnete ärra, et õige wannematte ammet mitte nalja asfi ei olle. No muidogi! sepärrast ei pea teie sedda ka naljaks piddama. Teädo pärrast: neile süa, jua ja ridehilpo ümbermurretsema, polle waese innimessele ka mitte mängo asfi; agga lamba ja lehmale heinafört nouda, maksab seddasamma waewa ja murret. Kas seäl siis wahhet ei olle? Oh wägga suur wahhe. Ärge murretsegem mitte omma laste eest, nago omma puddulojuksette eest. Meie lastel on surremata, kalli hinnaga ostetud hinged, nende pärrast arwo anda, se on se raske asfi, mis meie naljaks ei pea piddama. Meie peame neid wallitsema, neid hea pole juhhatama, neid kõlblikkufs innimesseks ja mis paljo ennam on, neid usk-

liffuiks Summala lapsiks kaswatama : kas nüüd peks ja nuhtlus sedda ükspäiniks peaksid teggema? ehk se kül terve poisile sureks terwiseks on, kui kael muido kangeks kippub kaswama, et isä kord ka kaela põlwe wahhele murrab ja kasse-urwa plaastrit taggaotsa peale märrib; agga se peab nisanima sündima, nago helde taewataat meid wannemid ka monni kord häddas hüppama aiab, ommeti — ilma wihhata ja siis, kui mu nou ennam ei aita. Sepärrast anna Summal kaski kaswa, neid lähhäb igga wannemale lapsi kaswades tarwis meelt möda ja arro järrele; agga seiško ikka meie meles, et Summal meid mitte laste parfiaks waid nende kaswatajaks on pannud; meie peame neid, kui nõdro taimi, kasma ja kaswatama, agga mitte allati, kui kortsus riet folkima.

Peab nüüd luggu teiseks sama, siis peame sedda teisite teggema. No kuidas siis? Keige esmalt meie tubbane tule õhk, mis lapsed sisse hingawad, peab teiseks sama. Mis se on? Mis muud, kui et meie maiadesse peab Summala kartus, rahho ja tassandus jälle ellama tulles. Iggapäine Summala kartus on se tubbane tule õhk, mis lapsed peawad sisse hingama. Nemmad õppiwad siis tööd teggema ja Summalat palluma. Kaub riid ja taplus, söimaminne ja wanduminne ja mu ülleanneto kassa ja kärma maiast ärra, siis sawad lapsed waikseks ja tassaseks, lassewad endid ilma witsata juhhatada, ning armastus wannematte wasto on siis sanna-kuulmisse kallis hallikas. Lehkab rahho laste

Ümber, siis peavad ka lapsed isse rahho; seisab puhtus teistest maialistest nende silma ees, siis saavad ka nende süddamed puhtaks jäma. Armastame meie neid, siis armastavad nemmad meid ning armastus on siis käsotäitminne. Armastusse maenitus sadab palju enam kasso, kui allalinne peksminne ja mutsiminne, mis läbbi üks lapse südda koera süddame sarnatseks saab ja mitte armastuses waid hirmo pärast monni lord kurja teggemata jättab. Laps ei auusta seal mitte omma wannemid, waid kardab agga nende malka, ja nisuggune koera kartus polle ühtegi wäärt.

Jah, ärge unnustage sepärrast mitte ärra: lapse essimenne ellomaia on ta essimenne kolimaia. On wannemad isse tösfised Summala lapsed, siis on wägga wähhä õppetust tarwis; keif kaswab siis wannematte küljest laste külge. — Sa armas maia emma, õpetad sa ommad lapsed warra palwet teggema, kui neid sängi panned ja sängist wöttad, kui roga lauale tood ja laualt wiid, kui miidagi hakkad ehk lõppetad; näwad lapsed omma wannemad palwed teggewad, se ei lähhä mitte nende melest; näwad nemmad teid pühhapäwa pühhitsewad, Summala koias käiwad, Summala fanna luggewad, igga innimessega õigust teggewad — siis kaswab se keif süggaweste nende süddamesse, ja kui õnsad on need wannemad, kelle lapsed weel kaua pärrast nende muldaminnemast wöiwad ütelda: „nenda teggid meie õnsad wannemad!“

No muidogi teāda, lastel on ka patto juur süddames ja waenlane külwab, kus ial mahti saab, iggapädw umbrohho semet senna jure, mis mitte kattumatta ei tohhi jāda. Öppetage, maenitsege, fulguge, farristage, agga tehke sedda kui targad, ja mitte kui rummalad. Laske Issandast endid öppetada, siis moistate ka lapsi öppetada. Issand önnistab siis wiisist meie tööd ja tullewapölwe rahwas saab meid weel hauda tännama. — Keif sündko Issanda auuks ja temma önnistago, kastko ja kaswatago ka sedda peotäit semet, mis nödder käsfi siin ligimesse heaks wäljawiskanud; agga kui laiemalt teādust tahhate, siis küsfige Salomoni ja Paulusse kääst, nemmad on selle asja polest pärris meistrid.

Silgo - Prido.

Uhfus annab tühja nou, tühhi nou teeb tühja tööd ja tühhi tö lähhäb tühja.

No misuggune nou on siis tühhi nou? No misuke muud, kui se, mis uhfus annab; sest uhfus tahhab isse Summal olla, nago Adam paradisis, annab nou ilma Summalata ja mis woime meie ilma selleta, kes selge sannaga isse ütleb: „ilma minnota ei woi teie ühtegi tehha?“ Agga kes sest parrago holib! No kuulge siis monne aia talka jälle wanna Püssi-

pappa suust, kuidas üks mees omma uhke ja surelise melega kord näppud kõrwanud ja wõtkem sest märko. Ma arwan, sedda on weel mitmele tarwis!

Se olli nenda fewwade enne Nellipühhi, kus keif metsad, asad ja wainud lehkafid, õpik laulis ja käggo kuffus, kui wanna Püsfipappa ühhel pühhapäwal pärrast lounet Rõõno Tõnnisse messil, pu aedas, sure pärna al, päwa willus istus. Tõnnisel ollid kül jubba lapsed innimesed, agga ta isse olli ommeti Püsfipappa ristipoeg. Kus Püsfipappa istus, seal ollid teised ikka temma ümber, nago kärbsed pimapütti ümber. Täanna olli neid paljo kous; sest Rõõno tallus ollid warrud. Tõnnisse minniale olli Summal esimesse nore poia annud, ning sepärrast olli temma ka omma wanna ristiiisa järrele saatnud. Ollid nemmad nüüd messilaste perreheitmisest, ruffi õitsemisest ja sest ning teisest juttud ärraaianud, mis norema innimestele suurt rõmo ei teinud, hakkas üks ja teine tasfakeste ütlemä: „Peakõ Püsfipappa meile ommeti ühhe kenna jutto räkima!“ — Lapse isä sösfises omma isä kõrwa sisse ning se jälle wimaks Püsfipappa wasto: „Kule, wanna armas ristipappa, kui so su mitte jubba üsna wäsfind ei olle, siis rägi meile jälle üks kenna jut; egga sinno kot neist ommeti üsna tühhi ei olle, kui sa agga sudud. — Lapsed, toge enne uut tubbakast ja toppige wanna pappa piip täis!“

Ei, wanna ristipoeg, sedda ma ei lasse

— Kostis Püsfipappa. — Minna polle ellades weel selle püsfiga lastnud, mis teised on ladinud, egga sedda pipo põlletanud, mis teised täispannud. Toge tubbakat peäle, agga siise panneminne olgo mo omma tö.

„No minnogi pärrast,“ ütles Tõnnis; — „agga kuida siis luggu juttoga jääb?“

Küllab sellega ka forda same, — wastas wannake — kui agga esmalt piip jälle suitseb. — Nüüd olli kihhin kahhin lahti. Lapsed, kes kissa tewad, sadeti aiaft wälja ja ehk kül pärna allune innimesi täis olli, kes enne sedda, nago mesilasse perre summisesid, jäid nüüd ferraga teif wait, nago firrikus, ja Püsfipappa hakkas peäle:

Warrul tulleswad warrud mele, — ja jäi äffiste wait.

„Warrud?“ ütlesid monned naesed, „kelle warrud need kül peaksid ollema?“

No egga siis need warrud, mis tänna peame, ommeti esimesesed warrud ei olle egga jä wiimseks ka mitte. Kas legi teist wannemist innimestest mälletab Silgo Pridust middagi kuulnud ollewad?

„Kas se olli ehk Silgo rentnikko poeg, kellest minno õnnis isja monda forda kõnneles?“ — küsis Tõnnis.

Temma isse! — wastas Püsfipappa. — Temmast tahhan siis teile, norema innimestele, kõnnelda ja kui teile weel kaua pärrast minno surma Silgo Tiit ja temma poeg Prido mele tulleswad, siis polle sest mitte kahjo.

Kui minna alles laps olin, nenda fue ehf
 teitsme aastane jömpfikas, ellas Silgo tallus,
 Waino küllas, Tiit Wammus. Agga kui
 waeste innimestele "täiwammus" sõimonimmeks
 antakse, siis ei sündind se Tiit Wammuse kohta
 mitte, sest ta olli rikkas ja raswane mees üle
 külla ning temma laia põldude ja sure karja
 pärrast kandis ta sedda liignimme: "Silgo
 rentnik." Rabha olli Tidal nago rabba ja
 iggapä kõllisesid temmal hõbbetükid taskus.
 Agga ta mehhikesse harri olli ka punnane ja
 nahk kitsas, et sees ei mahund ellama, se on:
 Silgo Tiit olli uhkem, kui monni moisnik.
 Ta ei teadnud, kuidas ta pididi käima ja räkima
 ja kartis ikka, et teised mitte küllalt ta peäle
 ei wata. Kus rägiti, seal olli Tiit essimenne
 räkia; kus södi, jodi, seal olli Tiit essimenne
 üllal laua otsas; kus Jummalaga sanna kuuldi,
 seal olli Tiit — kui ta seal olli — ikka essi-
 menses pinks ja kui teised ütlesid: "Silgo
 perremees on Waino külla essimenne perremees,"
 siis wastas Tiit naeratades: "no teada mui-
 dogi." Temma abbiello olli muido ta mele
 pärrast, agga kahjo! Tido nimmi kippus ärra-
 kustuma, sest temma olli se ainus Wammus
 ja kui temma surri, ei olnud teisi Wammusid
 ennam järrelejamas, sest Tido naene olli ilma
 lapseta. Saggedaste kuruwastas ja pahhandas
 se Tido meelt, agga mis sa Jummalaga teed?
 Tossin aastaid jubba paris, ja ikka alles ilma
 lapseta — nüüd, mõtles Tiit, on keif lotus
 tühhi; kust ta ennam tulleb? Agga wata, aasta

pärrast sedda ollid warrud maias! Agga woite kül issegi möttelda, et need warrud ollid, kelle farnatsid Waino, küllas enne ei olnud egga pärrast ei tulnud. Jeed ja oiad jooksid öllut ja wina, ja naesed jõid kohwi ja söid kofi, nago olleksid neil kobjad keppiga kaela peäl olnud.

Minno õnnis emma — Jummal andko talle head hingamist, — olli wannast sadik Silgo Tido naesega nattuše fuggulane ja et ta üks tulline tallitaja innimenne olli, seält se tulli, et ka tedda Silgo kuulsa warrule olli kutsutud ja, et lapsi ka liggi woeti, kes süa ja jua aitasid, wöttis emma mind ka liggi, sest minna ollin jo emma „armas Jüts,“ ja aitasin ka Silgo täddi kofi ja saia ni paljo murda, kui wähhä joudsin. — Teie teate, wanna sanna ütleb: „Weikese hiridel on ka terrawad kõrwad.“ Minna ollin nisuggune pissuke hiir. Ollin ma nüüd pauna hästi täis pannud, siis istusin aurka ja kulasin wanna innimeste jutto, nago küt mõttuse laulo, sest on mul keik nenda alles meles, kui olleks asfi eile olnud. Eures toas seisfis pitk jodolaud kesset tubba, walge linna peal ja linna peal waagnas waagna ja kan lanno kõrwas. Üllemaal laua otsas istus üks kaunis jämme sakš, sedda ööldi kirrikšand olleswad. Se watas nenda tõssise näoga, et kui ta filmad minno peäle juhtusid, siis olleksin ma rotti aufo puggenud; agga just kurri ei olnud ta näggo mitte. Teine pool temma kõrwas istusid wadderid ja teine pool Tiit isse, kes tänna rõmus olli, kui olleks ta seitsmen-

Damas paradisis olnud. Kuida se nüüd war-
rul ifka on, et jut tulleb juttust ja kõnne kõn-
nest, nenda ka tänna Silgo tallus. Mehhed
rääksid põldudest, heinamadeft, hobbostest, här-
gadeft, naesed jälle lehma pimast, lamba willast,
kanna poegift ja — naabre naestest, ja jut
jooksis sorrinal eddasi. Tido su olli tänna otsego
anni raswaga märitud ja jookkis tal jut nago
jahho torrust. Temma süddames põllesid tänna
kaks lonti: rööm ja uhkus, sepärrast ütles
ta wimaks: „Pean teile, armsad wadderid ja
warrulised, ka ütlesma, mis ma näddali eest,
kui Summal mulle se nore poia andis, ollen
tootanud. Kui laps ilmal olli, andsin ma
omma perrenaesel kät ja ütlesin: Lisa, meie
poeg peab tuderima ja temmast peab kirrik-
sand sama!“

„Oh sinna kallis aeg! — Kilkasid naesed
ja löid kassa kokko. Tiit, mis sinno peas on?
Lamma ei kaswa muidogi lehma suruseks, ja
minno Summal, mis tulleb se maksma!“

Se pahhandas Tiito nenda, et ta punnaseks
läks, nago keend wähk; sest ta olli hirmus
surelisse melega ja auahne innimenne ja se näi-
tas, kui olleks naesed tahtnud üttelda: Tiit,
sa lendad kõrgemasse, kui tiwad kandwad!

„No mis imme asfi ta siis on?“ — ütles
Tiit ja panni kanno laua peäle, et laud wärris-
ses. Kui fegi sedda woib tehha, siis woin
minna! Teie immekspanneminne ei hirmota
mind mitte ärra. Mis Tiit Wammus ford
ette wõttab, sedda temma ka teeb!“

Maesed jäid wait, sest nad teadsid, Wammussel olli noddid. Mehhed löid filmad mahha ja mõtlesid: mis meie ommad suud selle pallawa pudruga hakkame põlletama? eks same nähha, kui ello on. On Tido neu Jummalast, siis ta lähhäb korda, on ta jälle Tidust ennesest, siis lähhäb muidogi hukka.

Nüüd ollid korraga faks firriksandat warro maias, teine mähhmis, teine laudus; agga se, kes laudas istus, olli üks tössine töe armastaja mees, kes surelessi sanno mitte ei sallinud. Ta watas esmalt terrawaste Tido filma ja ütles pärrast: „Kui minna nisuggusid surelessi sanno fulen, siis tulleb mul ikka Apostel Jakobus mele, kes nou annab, et igga asja jures, mis ette wöttame, peame üttelema: Kui Jummal aitab ja ma ellan, siis tahhan sedda ja sedda tehha ja tallitada (Jak: 4, 15). Minna mõllen sepärrast, armas Wammus, et se paljo illusam olleks olnud, kui olleksid senna jure ütelnud: „Kui se Jummal tahtminne on ja temma mulle ning mo lapsesele ellopäiwi annab; mu assti olgo nimmetamatta.“

Sedda ei woinud kegi jalgada, Silgo Tiit auustas tännapäwani emma õppetajat ja kartis tedda ta terrawa sannade pärrast, ja tänna juhtusid õppetaja sannad keggoni Tido uhke ninna otsa pihta, nago hamer naela peäle.

Tiit watas mahha, ja kui se könne õppetajaga nelja filma al olleks juhtunud, siis olleks Tiit sest wist head õppetust wõtnud; agga nenda keige kuuldes ja nähhes ennast rumma.

laks ja waeseks tunnistada — se kippitas ta süddames. Wimaks ütles temma: No se on muidogi teada: surren minna ehk mo piisufe Prido, siis jääb tuderiminne ja kirriksna ammet isseennesestke mahha.

„Mitte nenda,“ wastas õppetaja, „waid meie peame feif, mis ial ettewöttame, nenda ettewõtma, kui üks õige mees ommad härjad ikkesse panneb ja ka ütleb: Summala nimmel! Mis siis weel sest räkida, kui jubba lapse warrul temma tullewast ammetit ja seisust tahhame walmis seäbida.“

Tido pea jäi kül weel punnaseks, agga ta ei woinud se peäle middagi wastata, sest igga mees moistis, kui õige se olli.

No olgo Teil õigus, armas õppetaja — ütles Wammus monne aia pärrast, kui tuul jubba foggoni waikses kippus jäma; — agga miikspärrast ütlesite esmalt: Mu asfi olgo nimmetamatta? On se peäle siis ni hirmus paljo rahha tarwis, et minno kuffurt kardate kehwaiks jäwad. On jubba monni paljo wae, sem mees, kui minna ollen, omma poega kirriksnaks tuderida lastnud ja se on korda läinud, mis siis minno ja minno poia ees on? Monni isfa on jubba isfi kord päwas koddo wähhem sõnud ja poeg on liinas sure kofi peäl tuderinud ja õnneks olli, et temmagi kõht wälja ei paistnud, muido olleksid teised kül näinud, kui soggedaste ta mitte täis ei olnud.

Sellega mõtles Tiit õppetajale kirbo was-

fakse kõrwa äre pannewad; sest õppetaja olli waese foolmeistri poeg, kelle luggu nores põlweš nenda olnud, kuida Tiit ütles. Ta moisis warši, kust poolt Tido tuul puhhus; agga ta polnud mitte uhke, sellepärrast ei häbbenud temma ennast ei ommašt waesusšest egga endišest maddalast seisusšest, mis wägga kido wäärt on, agga meie päiwil paljo järrele ei tehta.

„Sedda ei tulnud mul esmalt warši mele,“ ütles temma — ja se on wägga tähhelepanemisše wäärt asši. Sul on sepolest fulla õigus, armas Wammus, et jubba monni waene jomšifas on tuderinud, kel muud rikkust ei olnud, kui terwed liikmed ja terrane pea, ja minna isše ollen üks nisuggušest. Ma tahhan warulistele, kes minno ellust weel paljo ei peaks teadma, monni sanna sest kõnneleda. Minno õnniš isja olli warra polest, mis kirstus ja kufrus petasse, üšna waene mees ja hulga laste isja ning pealegi weel, mis ennamisše foolmeistride ossa on, nappi palga peal, et kauge male ei ullatand, kui agga hädda pärrast käest suhho ja mittokord mitte seddagi. Mind tuderida lasta ei tulnud mitte unnes temma mele, agga mo ommaš süddames kihheles se mõtte allati, üksford Isšanda Ewangeliumi kulutajaks sada. Isša õnniš olli mulle mitto sadda kord ütelnud, et se tühhi lotus on; agga minna õppisin ommeti kirriko õppetaja juhhatamisše al wäšimatta eddasi ja mõtlesin: no kes teab, mis Jummal teeb? egga tarkus leiba ei sö! Ehk tulleb wimaks ommeti tund, kus Jummal

mo palwed kuulda wöttab ja teeb ühhe ukse lahti, kust läbbi peäsen."

"Temma teggi ka wimaks ommal aial mulle ukse lahti. Üksford tulli üks koliüllem liinast õppetaja jure woöraks ning selle räkis õppetaja minno ussinussest ja himmust kui ka minno wannematte waesussest. Koliüllem kutsus nüüd mind ette ja katsus mind läbbi ja, ehk kül poisil püksid 12 löid, olli ta ommeti minnoga rahhul, löi mulle ölla peale ja ütles: "No olled wiiks pois, küllab saab nähhä, kuidu luggu lähhäb."

"Louna aego lasti isä firriksnale tulla ja koliüllem räkis temmaga kaua aega, mis minna tean, mis se olli; agga minno südda põlles koddoo sees: mis sannumid isä pididi toma? Isä tulli ja ta filmad errasid römo pärrast. "Kule emma, — ütles temma — Summal on meid õnnistanud! Meie Karel lähhäb jubba tullewa esmaspä liina Laddina kele koli. Koliüllem wöttab tedda isse omma maiasse, õppetab tedda ja ei tahha õppetusse egga sögi eest midägi muud, kui et Summalale tänno anname." Suur olli nüüd wannematte, agga weel surem minno rõöm. Nüüd sai õmmeldud, nõelutud, pestud ja rullitud ja — immet, tullewa esmaspä läksin ka minna liina. Koliüllema maias olli mul wägga hea põlli. Lapsi tal ennesel ei olnud, sepärrast peti mind omma lapsel eest. Kuus aastat ellasin ma temma maias ja õppisin nipaljo kui ial joudsin, ja kuendamä aasta

lõppetuseses olli kord kä: Karel peab sure koli peäle tuderima minnema!”

„Agga nüüd olli mo armsa wannemattel wessi ahjus! Rust rahha wõtta, mis tarwis olli? Agga koliüllem ütles: „Olge julged, kül Zummalal on ferge asfi ja senni kaua, kui Emma alles ellab, polle kartust middagi!”

„Koliüllem panni mind nüüd esmalt ridesse, se on, andis ommast käest, mis tarwis olli ja minna läfsin. Rahha olli mul kül wägga kasfnast; agga suur kotti täis kirjasiid, mis ma seäl sure koli linnas iggaühhele kätte wisin, kelle nimmi kirja peal seisib, ja iggas maias woeti mind lahkeste wasto ja lüsfiri, kas ma wahhete wahhel nende lastele tahhan koli tunnid anda, se on: neid õppetada? Misuggune tudentide õppetus saab wägga hästi maksetud. Minna ei teninud mitte ükspäinis issennese üllespiddamisses, waid woisin ka aeg aialt omma wannemattele middagi koio sata.

„Nenda on Zummal mind aitnud ning se tunnistab ka, et mitte rikkad üksi ei woi tuderida, agga ka, et siina suurt süddame himmo ja moistust tarwis on, muido ei aita paljo rahha ka mitte. Kel seestpiddist süddame himmo ja sedda tarwilist moistust, se on, head Pead ei olle, se jätko ettewõtmatu, sest seält ei tulle siis ommeti middagi head wälja. Üks hea tallopoeg ehk handwerli mees on kümme kord ennam kui üks tühja lainud tudent. — Kui sa nüüd armas Wammus, omma last jubba mähkmes tahhad tuderida lasta ja tedda firrikoõppetajaks

tehha, kus sa jo weel ühtigi ei tea, mähärdust moistust Jummal temmale annud ja kas tal pärrast ka just selle ammeti peale süddame himmo on, siis näitab se mul üks üllemeelne hoopleminne ollewad, kui kegi ütleb: „Minna ollen kindlad tootust teinud, et minno poiast peab firriksand ehk se ehk teine sama.“ Kust sa sedda tead? Eks polleks mitte paljo illufam, kui ütlesid: „Kui Jummal ka nenda tahhab ja ello ja terwišt annab, siis ollen nenda ehk nenda möttelnud.“ (Sak. 4, 15.)

Tiit Wammus wahtis nüüd mahha, nago kannawarras, sedda wargusse peält kinniwõeti. Ta olli üsna kahwatand, agga kes wois ütelda, olli se häbbi ehk wihha pärrast? ja minna dotsin: mis ta ommeti õppetaja jutto peale wastab?

Ta olli nattuke aega wait ja ütles siis kaunis kibbeda heälega: On kül nähhä, et üks iggapäine innimesse laps ei tohhi selle peälegi möttelda, muido arwatakse sedda üllemeelseks hooplemissesks ja Jummal teotussesks.

„Wammus, Wammus,“ ütles õppetaja, „sinna pörad minno head sannad melega pahhaks. Mis minna sulle ütlen, sedda ei ütlemä mitte pahha egga kaddeda melega; agga kui sa töt teäda tahhad, siis ei salga ma mitte, et se, kes õppetajaks tahhab sada, kül märato hull peab õppima ja moistma, enne kui ta selle ammeti peale kõlwab. Kust tead sinna nüüd, et sinno Pridul pärrast nisuggune terrane pea ja wagga meel saab ollema? Sa olled kül

isše moislit mees ja ma näen sind saggedašte firrifus; agga kas sest jubba poia tarwis ka küllalt on? Wanna sanna ütleb kül: „Käbba ei lange kännust kaugele;“ ommetegi ollen saggedašte näinud, et mouniford wägga kaugele kuffus ja isša ja poia wahhel wahhe olli, nago fui ja talwe wahhel. Lasseb agga Summal so ettewötmist korda minna, siis ärra karda mitte, et minna sellepärrast kadde ollen.“

Selle peäle laskis Tiit Wammus ommad pitkad molkad kölkuda ja iggamees moistis, et temma endine rööm rikkutud olli. Öppetaja agga ei tahtnud omma hea nouga lapse isša koggonist mitte pahhandada, sepärrast hakkas ta muist asjust kõnnelema ja kui ta näggi, et Wammus ja temma warrulised jälle löbbusad jutto aiasid ja endine jutto takkistus otsego unnund olli, jättis ta Summalaga ning läks koiu pole.

Lapse isša läks öppetajat ka nattuše maad saatma; agga häddast olli ta jälle taggasi, kui ka omma kawa taggasi petud wihha öige ulla wälja laskis joosta. Ta pörrutas rusfikast laua peäle ja ütles: „Kas näete nüüd! Agga ota nattuše! Mi tõeste, kui minna Tiit Wammus ollen: Minno Pridust pe ab firrifusand sama!“

No teada muidogi, surem warruliste hull laulis nüüd Tidoga ka üht laulo, ehk kül mitto selgeste ärratundsid, et öppetajal püsti öigus olli. Mõnned tassased ja wannemad warrulised piddasid suud finni. Nüüd rüpasid kannust nore firrifusna Wammusse õnne peäle,

kes alles mähimes emma süüles maggas, ja teggid sedda ni sagedaste ja tubliste, et pead fihhama hakkasid, ja nüüd olli kelepüksminne öige lahti. Eggaüks teadis midagi ütelda, ja nenda jäid kemmaad weel lobbisema, kui emma minnoga foio hakkas minnema.

Koddo räkis ta sedda luggu ka wanna isfale ning isfa ütles: Mendab se ifka on: Hea sanna leiab arwa head kõrwa, kust süddamesse pääseb, waid kui ta uhket süddant natufe torgib, siis on tulli tagga. Ta kõngutas pead ja ütles wimaks: Ei olle weel keif päwad öhtus; Tidul ennesel ja temma norel Pridul on weel monni tuul jalla al!

Dppetaja fiuste olli agga Tiit nüüd ommas ettewötud nous nenda kindlaks jänud, kui raud ja terras, ja et ta, nago se hoopleja innimeste wiis on, sagedaste sest räkis, mis ta nous olli, sest se piddi esmalt temma kindlat meelt ja teiseks temma suurt rikkust tunnistama — siis teadis keif rahwas jubba ammogi, mis Silgo Pridust isfa nou järrele pärrast piddi sama. Egga wanna innimenne teab temmast weel monda tükkifest kõnneleda, agga seäl polle mitte paljo head sees, sest Prido ei teinud paljo head.

Prido esimesest lapse põlwest polle mul mitte paljo räkida; se olli, nago nisuggustel aino printsidel ja ellitud pessamunnadel ifka on. Lõmbas ta kord mofkad wingo, siis ollid warfi emma filmad wet täis ja isfa püksid löid
12. Pois ehk tüdruk piddi filmapilk ülle pea

faela liinna tohtre jure jooksuma ja üht topsti täit teise järrele toma, et Silgo Pridoke mitte ärra ei kärwa. Ebhitud sai laps, nago mõnni würsiti ehk krahwi poeg, ja kes tedda watasid, neile ütles Tiit ehk Eisa: „Waatke, kui immes liik terrane ta on! Se on warsi nähhä, et sest üks mees saab, kelle sarnast meie küllast weel polle tulnud. — Karjus pois, nago pörsas aia wahhel ja peksis käsä jalgo, woi teggi laps paks ehk weddelat, siis ütles jölle isä ikka: Se on nähhä, et meie laps on, kui rikaks mehheks sündinud.

Eisa naeratas, nago wagga ingliske selle peäle ja siis ollid lapsel alles häddast käed mähkmit lahti.

Teisel aastal ollid Silgul jälle warrud ja peäle sedda weel üks kord. Wannemad armastasid kül ka teisi lapsi, agga ommeti jäi Pridoke ikka nende kroniks, keige parremaks, keige targemaks ja keige kennamaks nende melest, — sest temmast pididi neile jo wimaks se keige surem au ja rööm tulles.

Kellegil Silgo tallus ei olnud nisuggusest wõbreti lapse armastamisest ja ellitamisest pahhem meel, kui Eido isä, wanna Tohwri. Temma olli tassane, midisliik wannake, kel nisuggune lapselaskwatamine nisamma paljo näitas ollewad, kui ohakaid põllul sittaweega kasta, mis isseennestke kül kaswawad. Temmal ollid üsna needsammad mõtted, mis õppetajal; agga ta pididi wannake wait ollema, sest ta isse olli ommas noremäs põlwes, kui ka mitte ohakaid

fastnud, siiski neid ommeti kapsta sisse fastwama jätnud ja mitte teinud, mis üks kallis sanna ütleb: Kui sa poissi witsaga farristad, ei ta sest surre, agga sa kistsud ta hinge pörgust wälja (Sal. Spp.). Ta olli noortpuud murdmatta jätnud: wanna pu ei annud enam murda. Peäle sedda olli ta maia ja warra liaks warra poia kätte annud ja wahtis nüüd isse läbbi sõrmede. Kus rummalus ja jölledus wallitseb, seäl on hea nouandminne, nago kaäna wet merde. Wannamehhike olli monni ford jubba omma mofkad põlletanud, sepärrast ei räkinud ta pärrast enam middagi; tehko mis nad isse tahtwad.

Pridoke olli nüüd ford wannematte melest ingel, süna ei aitnud teiste kiitminne egga laitminne. Wannaisja tahtis kül waggusi tehha, mis wois, agga Pridoke teadis warsti mis selle tagga olli, kui omma isfale ütles: „Wannaisja on minnoga taplenud, ehk mind nurka pannud, ehk mulle kae peäle lõnud, ehk mulle sedda ehk sedda keelnud.“ Tüit Wammusse ja temma sarnaste sureks häbbiks pean tunnistama: ta olli ni meletu ja jölle, et lapse kuuldes wannaisja peäle fargas ja nago kurri foer omma lihase isfaga aukus!

Dh hädda nisugguse lapse isfale ja temma lapsese! Kes tuult külwab, se tormi leikab, — ütleb wanna sanna; agga Tüit külwas jubba tormi! —

Kui Pridoke tõrkus, ja sedda ta teggi jo saggedaste, siis olli se wannematte melest tar-

fus; kui ta kambri-aknad koerusse pärrast siise-
 wiskas, siis olli se poisikse nalli; kui ta wasto
 lorrises, nago pudro padda, siis olli tal terra-
 sed sannad; kui ta teiste lastega riidles ja
 karratses, wannaisa ehk wannematte enneste
 wasto panni, siis olli ta mehchine pois, kel
 mitte lamba südda ei olnud egga mitte igga
 pilli järrele ei tantfinud. Nenda taggus Tiit
 Wammus isseennesele surnokirsto naela ja kas-
 watas sedda witsa, misga tedda pärrast karristadi.

Tulli wimaks aeg kätte, et Pridoke piddi
 ka koli minnema, siis tullid jälle ued häddad.
 Ta olli jo ellitud laps, sepärrast ka laisk
 laps; mäs siis foolmeister tedda laiskusse pärrast
 ford ka ümbre põlwe ja panni tahha otsa peäle
 monne rouge, et pahha werri wälja jookseks,
 no siis olli ma ja taewas kiska täis! Keik,
 mis foolmeister teggi, sedda teggi ta Tido
 arwates õppetaja kässo peäle, sedda ta ennese
 ja omma Pridokesse waenlaseks piddas, et
 Pridoke ei piddand firriksnaks sama.

„Kui nad õigust teeks“ — ütles Tiit Wam-
 mus — siis peaks minno pois kolis keige essi-
 menne ollema, nago minna küllas keige essi-
 menne ollen. Misuggune terrane ja tark pois
 ei peaks maial, kui ees laua otsas istuma;
 sest kus on üks teine pois, kes tarkusse ehk
 rikkusse polest minno Prido sarnane on. Agga
 ma tean kül: nemmad karitwad, et pärrast mol-
 lematte ammetid käest ärrawõttab, sepärrast
 seiswad nüüd sülle ja seljaga wasto. Agga
 — pange agga tähhele, kui teie ka tuld süllitate,

ni tõeste, kui minno nimmi Tiit Wammus on, minno Pridust peab ommeti kirriksand sama!" Igga furd, kui Tiit nenda räkis, löi ta jalga wasto maad, et kannad toas kagotama hakkasid, ja ta surem süddame haigus käis ikka õppetaja peäle, kes teigest ilmasüta olli.

Igga hommiko enne koli piddid lapsed omma tükkid wanna-issale üllesütlemä ja igga furd rapputas wanna Tohwer omma walget pead ja urrises isseenneses: "Summal näeb isse, sest poisist ei tulle mitte head nahka. Heaks tallopoiaks ta ehk weel kõiwaks, kui head piit sa ja õppetust saaks; agga et temmast kirriksand peab sama — Summal hoidko, seks on ta liaks rummala pea ja pahha süddamega! Kül mo poeg saab pärrast kibbedaste kahhetsema, et ta mitte targem ei olnud. Sunnaks ei nä minno filmad sedda mitte ennam." Ja nenda olli ka. Wanna Tohwer läks selsammal aastal siit ilmast ärra, kus Pridoke liina Laddina kele koli läks. Mo mis nüüd ennam räki. Tiit ei teädnud nüüd ennam, fuida omma pead piddi kandma. Mis ollid teised temma kõrwas, kelle poeg jubba Laddina kele kolis olli? Ta olli omma arwates jubba ülle keige mäggede. Prido olli liinas ühhe pekre ehk saiapaggara jures korteris. Need ollid kül isse auwäärt innimesed, agga neil olli kolm purssi, kenneft üks pahhem olli, kui teine, ja nendest kulis ja näggi Prido tempusid, mis ühhe poisikse filma egga kõrwa ette ei peaks tullemä; agga ommeti ollid nisuggused asjad Prido melest parremad,

fui koliöppetus. Ja mis weel hullem olli, rikka mehhe poeg ei pea jo waesest ellama: Tiit olli ka ni jölle ja andis aeg aialt poisile rahha tasko, poisid jöid jodawat wina ja söid saia, ja ükski hing ei teadnud, mis nemmad sallaja teggid.

Üks aasta olli Prido kolis, siis laskis koli üllem Tido linna tulla ja ütles temmale su sisse: "Sinno poeg on rummala peaga ja pea laisf. Rummal ja ussin, sedda woiks weel kannatada; agga rummal ja laisf, seält ei tulle middagi; ta woiks ehk tallopoiaks weel kölwada, kui temmale hea ikke pähhä panned; agga muud ammetmest sa temmast kül ei sa," ja peäle selle ütles koliüllem: Tummalaga!

Siin omma öigust aiada ja wastolorriseda, ei läinud mitte korda, sest koliüllem olli suur mees kehha ja nimme polest ja Tidul olleks hõlpsaste monni karw woin'd peast kadduda, sepärrast piddas ta su finni ja läks peäle; agga ta arwas ennast jo kül teadwad, kust keif tuli. Koliüllem olli õppetaja söbber — kas Tidul seäl tarwis olli küsida, kust tuul puhhus? — Ta söimas ja firrus nago wihhane Prantsus ja mötles järrele, kuidas ta neile keifile ommeti pitka ninna woiks tehha. Et Prido Wammus laisf koer ja lamba pea olli, sedda südi piddi waene õppetaja jälle kandma.

"Temmast peab firrifsand sama!" ütles Tiit sure wihhaga ja löi käega nahkpüksti peäle, et tubba kõllas.

Rikka mehhel on paljo neuandjaid. Ta leiab

neid iggas kõrtsis tosinna kaupa, kes temmaga jowad, kui temma maksab. Nenda Tiit Wammus ka. Warsi olli tal hea nou käes; sest ta leidis üht pitka sõrmedega kaunis jännulist kirjotajat, kes ta rahhakottiile hästi adert moistis laska, ja se andis temmale nou, omma Prido, sest siina ja siina liina wia, kus mitte ni paljo ilmaasjata tarkust lapse käest ei nouta, ja kes siin nummer 3 on, se on seäl warsi nummer 1. Se kelm räkis seförd õigust kül. Se olli ka nenda: Tiit sõitis omma firriksna taimega siina ja immet! Prido olli kolis neljandamas klassis ja sai nüüd teise klassi sisse wastowoetud, ja Tiit laulis „õisja pois ja anna fanno,“ et temma poeg üksford kaddeda koolmeistride küünde wahhelt olli peäsnud. Kool olli poisja, nago kõrts lada aial rahwast täis ja koluüllem olli üks wanna nõdder meh hife. Poisid teggid, mis nad isse tahtsid ja se olli Prido mokka pärrast. Tiit Wammus süggas kül saggedaste kõrwa taggust, kui Pridoke jälle ueste rahha järrele kirjotas ja mõtles õppetaja sanna peäle, et ni paljo rahhakoppikut tarwis olli; agga piddi su finni piddama, sest kelle peäle wois ta kaebada? Rahhakuffur läks kül ikka fergemaks, Tido murre ikka raskemaks, agga temma lotus, et nüüd Pridust ommeti firriksand piddi sama, läks ka ikka kindlamaks. No wimaks tulli ka se pääw, et „Silgo Prido“ sure kolu peäle läks, kuhho ta kül kõhna firralt olli sanud. Tiit noudis nüüd omma poia käest, et ta ka nenda lasteõppetamisese läbbi

pidi rahha tenima, nago õpõtaja temma warude peäl issecennesest olli kõnnelnud. Agga noor Pridofe süllitas wihha pärrast ja ütles: „Kule, papp (issa ütelda olli wägga tallo modi), minno nimmi on muidogi Wammus, kui ma sedda weel hakkam teggema, siis hüab mind igga tudent „Täiwammus;“ sest sedda ei te legi muud, kui nisuggused, kel kõhtus middagi ei olle, et pähhä middagi woiks tulla. Öppetusse tundide andmissesega omma üllespidamisest tenida, se polle muud middagi, kui kerjanda. Kas minna, Prido Wammus, kes warsti kantsli peäl peab seisma, pean kirriksnaammetit ennesele kerjama? Ükski õige tudent ei wõtta nisugguse „Täiwammusega“ jutto; sest kes kerjama tahhab õppida, mis sel tarwis tude rida? Peäle sedda, mis kasso sest on: midda ennam ma teiste lapsi õppetaks, sedda wähhem olleks mul ennesel aega õppida ja hallid juuksed tulleksid mul enne pähhä, kui musta kabe ja walget rinnalappi kätte saaksin. Ei, papp, kenne, sedda häbbi ärra te ennesele egga minule!“

Lahti suga immeksspannes kulis Tiit omma poia tarka jutto; sest üks noor tudent peab jo hirmus tark ollema, ja Tiit piddas omma Pridut keikist targemaks — ta olli jo kirriksnaks sündinud. Ma ei olle omma rahha mitte mahhawiskanud,“ mõtles Tiit süddame rõmoga. — „Kül sest üks tark kirriksand saab, kenne sarnast saksa soust ial ei sa!“ — Ta piddas su ja andis mis poeg ütles tarwis ollewad.

Kolis, kus Prido wimaks olli, olli kül nõrk wallitsus, agga ta olli siiski alles poisikeste kirjast ja wallitsuse al. Prido jõi ja mängis kaarta, agga sedda pididi ommeti weel sallaja teggema, ja nisuggusis asjus olli Pridul hea pea; moistis ka omma tempusid holega warjule hoida, et mitto tedda parremaks piddasid, kui ta olli, ja sest olli temmal küllalt.

Prido sai tudentiks ja nüüd ollid korraga teif löied ja ohjad katki. Sypida? — miks pärrast? kas sellega ei olle aega? Neg annab head nou. Igga õhta olli Prido täis wina waimo, wõd läbbi pöris Prido lehta, agga mitte ramato lehta, waid kaardi lehta. Prido läks lusti sõitma, mil tahtis, efs tal rahha ei olnud? Prido kandis kallid rided, ellas illusas korteris, efs isä — ah ja! „pappa“ — rikkas mees ei olnud? ta olli jo Silgo „rentnikko“ poeg; Prido sõi kallid road, mis paljo maksid, agga selle eest olli ta Prido Wammus, ja mitte „Täiwammus.“ Wanna Wammus pididi rahha rahha peäle saatma, agga se olli nago wet sõäla wisjata. Kirri tulli kirja peäle ja teif lõpetasid nende sannadega: „sada mulle jälle nenda ja nenda paljo, mul on sedda ja sedda tarwis.“ Siit pididi wimaks jubba tassahiljofeste wõiga teggema, sest rahha olli otsas ja poeg ei olnud weel kirriksand. Isä kirjotas poiale saggedaste ja maenitses piskuga läbbi aiada, agga kust wõtta? Poeg kirjotas jälle pappale, et wähhemaga läbbi ei sa, sest sedda tarwis, sedda tarwis, ja weel sedda ja sedda tarwis, muido ei

woi tuderida, ja Tiit tundis ärra, et se temma Prido sü ei olle, kui palju rahha ülesse lähhäb.

„No kolme aasta pärrast“ — ütles Tiit ommaks troostiks — „ollen keigest maksust lahti, siis hakkab jälle sisse tullesse, mis nüüd wälja lähhäb. Midda surem maks, sedda surem rööm.“

Wimaks tuli se aeg ka. Prido tuli koio. Dts kolmatkümmend, se olli mees! Tarf, nago Salomon, penike, nago siid. No kas ta nüüd ei woinud uhke olla? Tulle wälja, Waino: kulla, tulle wälja, keif wald, keif makond — kel on nisuggune tuderitüd poeg? Renda mötles Tiit, ja ta südda hüppas römo pärrast. Kui ta teiste lapsi näggi, olli esfimenne mötte: „Mis on need minno firriksna wasto?“

Tulli nüüd se aeg, et Pridut järrele katsuti, kas firriksnaks ka kölwab? ennä immet, — Prido kukkus läbbi söäla!

„No mis se olli? — Kes ta söäla panni, et läbbi kukkus?“

Püssi-pappa naeratas ja kopyutas pibotuhka pärna wasto wälja. „Kes ta kül söäla sisse panni — ütles wannake; — agga se on: Pridut katsuti järrele ja leiti liaks rummala ollewad. Oh firriwaese pärralt, nüüd olli kits kaewus! Tuderitüd mees ja weel rummal! Kus nüüd filmad panna? Prido tahtis weel järrele öppida, katsus, läks jälle teistforda: ifka sesamma luggu! Mis nüüd heaks nouks? Katsujad herrad ütlesid Pridule su sisse: „Kes firriksnaks tahhab sada, peab palju ennam moistma, kui sinna moistad. Jätta se nou üsna

tühja ja otsi üht teist ammetit, kus omma wähhä moistusfega läbbi saad.“

Säh nüüd! Prido olli, nago koer pallawa weega kastetud. Wanna Tido häbbi ja kurbdus olli otsata. Uega möda said poia sannad ommeti woimust; sest Prido ütles: „Pappa, eks sa sedda ei moista: minna moistan weel ennam, kui nemmad keik, agga selge kaddedusse pärrast tewad nad mind rummalamaks, kui ma ollen. Kes tahhab tallopoia poiale firriksna kofta anda? Kust siis nende enneste lapsed leiba sawad?“

Se näitas Tido melest tössi ollewad. „Ohho! — ütles temma. — Eks ma olle ifka üttelnud. Monk ei nokki rongi silma peast! Agga mis heaks nouks? — Poeg, minne süna, kus nad kolis mitte ni suurt tarkust ei noudnud, ehk seäl lähhäb forda.“

Prido läks; agga wötta näppust: tulli nisamma targalt jälle taggasi ja laiskles koddo issa faela peal, käis körtsis, jõi penikest napsi ja mängis kaarta ning pettis ja — sai pettud.

Monni aeg läks nenda eddasi; agga Tido filmad läfsid aeg aialt ifka selgemaks ning ta ütles poiale wimaks su sisse: „Kule Prido, sa olled mo kallis poeg, sest sa maksad mul hirs must hinda ja tahhad nüüd ifka weel minno kassuka peäl weddeleda. Se ei lähhä mitte forda. Senni faua jalgo issa laua alla pista, kui laps weel isse omma leiba ei woi tenida, sedda peab wannem kannatama ja kandma; agga sinna olled jubba mehchine mees, peälegi

tuderitud mees — nüüd murretse isse omma leiba!”

Prido tundis ärra, et „pappa“ otsego wina peatäiest aegamöda hakkas targemaks sama, se pärrast wöttis ta nou, liännas kirjotaja ammetit otsida. Ta läks liinna ja leidis ka ammetit. Usfi läks eest otsa forda ja Prido tenis hääbematta paljo rahha; agga mis se aitab, kui innimenne päwas faks rubla tenib ja kolm wälja annab?

Trahteri peält ei tulnud Prido ennam ärra; seäl ta söi, jõi ja mängis, ja kui issa monni fanna selle polest ütles, wastas Prido: „Pappa, sa ei moista sedda — minna pean nenda ellama, ma ollen tuderitud mees ja ei woi, nago monni pühha Türrri, mitte nurkas istuda, muido petakse mind lorruks ja mis siis?“ — Pridul olli ennam tarwis, kui ta tenis, sepärrast teggi ta wölgasid. Rahwas uskusid tedda, sest tal olli rikkas issa. Senni kawa ollid Tiit Wammusse faks tüttart mehhele sanud ja issa warra piisufesfeks jänud. Prido sai kirjotaja ammetist lahti, sest kes nisuggust piddas? Rahha olli läinud, agga wina jänno jänud. Mis tehha? Prido Wammus tulli trahteri peält ärra ja läks kõrtsi, kus koppiko eest ennam sai, kui trahteri peäl kolme eest. — Prido jäi pärris jodikuks ja se on nisugguse ello ots.

Nüüd tullid wöllapärriad esmalt nore ja pärrast wanna Wammusse jure. Usjad läksid foggoni hukka ja wannal Tohwril olli sureks önneks, et muldas hingas ja sedda hädda ning

hääbi ennam ei näinud. Tiit Wammus sai maia pealt lahti ja wiimne oksjon teggi tedda ni waeseks, et ta kui firriko rot paljas, omma wäimehhe jure läks, kussa wanna Lisa kurbdusse pärrast pea ärra surri. Ta isse ei ellanud ka mitte ennam keua; agga surma wodi peäl pallus ta omma wanna õppetajat weel ennese jure ja pallus andeks, et ta endisel päiwil temma head nou ep olnud wasto wötnud. — Nenda surri Silgo-Prido issa, Tiit Wammus.

„Agga Summal hoidko iggaüht issa ja last,“ ütles Kõnno Tõnnis — „se olli wägga willets ots! Agga nenda lähhäb nende luggu, kes head nou põlgawad ja pahha nou järrele tewad. Wötke paggan sedda tühja hooplemist ja uhkust, se on monda meest hukka aiand! Agga mis sest norest firriksnast wimaks sai?“

„No mis muud — wastas Püüsi-pappa — kui et ta liignimme ühhe liikme pitkemaks sai. Enne olli Prido Wammus, nüüd räkis igga-mees töt, kes tedda Prido Täiwammus nimmetas, sest muud ta ennam ei olnud. Wiin olli ta moistust ka nõdraks teinud. Mis mõnni helde innimenne andis, se wina eest kõrtsi läks. Temma õemehhed andsid keigile teada, et nemmad temma eest koppikat ei maks. Prido kerjas ja — lakkus! — Ühhel hommikul — ma olin alles noor mees — jooksid rahwas linnas kofko. Kui ma küsisin, mis pididi sündind ollema, wastas rahwas: Silgo-Prido on joobnust peast linna krawi kuffunud ja ärruppunud.“

Jut olli otsas ja warrulised wait. „Kirjotage ennestele kõrwa tahha“ — ütles Püssi-pappa — „mis juttu ees otsas ollen ütelnud: „„Uhfus annab tühja nou, tühhi nou teeb tühja tööd ja tühhi tö lähhäb tühja.““ — „Kui Jummal õnnistab, siis woib teil fest kasso tulla.“

**Õnsad on need rahho nondjad;
fest neid peab Jummal lapsiks
hüütama. Matt. 5, 9.**

„Armas Püssi-pappa,“ ütlesid Kõnno warrulised — „se jut olli kül wägga illus ja jääb wist mele; agga ta olli wägga kurwa otsaga ja aiab warrude peal wäggise mattusse mõt-
ted süddamesse. Rägi meile üks teine weel!“

Minna mõtlen — ütles Püssi-pappa — et surrelikko innimese le mattusse mõt-
ted ka pulmas egga warrul just mitte kahjo ei te; agga ma woin teile ka weel teise ja minno pärrast mitto-
jutto räkida, kui teil lust kuulda on.“

Monne aia eest ollen ma üht kenna luggu kuulnud, mis ühhes saksa keele ramatus peab seisma. Se asfi olli Inglis-maal sündinud. Agga enne kui teile sedda luggu kõnnelen, pean monne sannaga ka ütlemä, kuidä luggu Inglis-maal on. Seäl on saggedaste wägga rikkaid moisnikkusi leida, kel otsata paljo maid käes,

mis nemmad agga isse mitte ei pea, waid õiglase rahwa kätte rendi peäle andwad. On rentnik õiglane mees, siis woib poeg jo poia poeg, kes teab, kui kaua moisa peäle jada, kui ta rendi rahha õigel aeal ärramaksab. Nisuggused rentnikud, kui Jummal õnnistab, woiwad wägga rikkaks mehheks sada, ja ausaste ellada.

Nüüd olli seal üks noor rentnik, nimmega Tomas Part, ja ta nore naese nimmi olli Betti, ja nende esimesed warrud ei olnud ka mitte ennam kaugel. Se olli nenda süggise esimesse wärske lumme aeg. Tomas Parti tallinisso orras olli wägga priske ning temma südda wägga rõmus. Esimenne lummi tulli mahha ja kattis wäljad ja wainud, nago walge linnaga finni. „Wägga rahhoga, mo nissopöld, — mötles Tomas — kui Jummal kätte annab, mis ta nüüd näitab, siis saab mo aastane rent nissudest üksi maksetud!“ Agga orras ei olle weel kellegi aitas, sedda teadis Tomas ka ja andis palwes keif Jummal huleks.

Inglisse rikkad moisnikud, kuida ööldud, ei pea mitte isse omma maid, waid ellawad ommast paljo rahhast, ja noudwad sepärrast monnesuggust aiawidet ja mis nad ka wägga armastawad, on jahhipiddamine. Süggise, talwe hakkatusel kutsub üks moisnik teise järrele paljo teisi kokko ja siis piddawad suurt flapperjahti, et metsad passunattest ja sarwedest köllawad. — Selle moisa kõrwas, mis Tomas Parti kae renti peäl olli, seisis monni werst emal, üks teine moisa, mis ühhe rikka nore

Krahwi pärralt olli ja Toma nissopöld kahhe moisa wahhel, krahwi moisa raia äres, wasto illust kasse ja kuse metsa. Nimmetud krahw olli agga üks peajäger, kelle eest keif jännesed metsas ohkasiid, ja kui neid ennam metsas pol-
leks olnud, olleks ta wist keif kassid ja koerad metsa aianud, et tal ommeti middake olleks tagga aiada ja laska olnud.

Kuida esmalt ütlesin, wärsket lund olli faddanud ja krahw olli tükki 30 ennese sarnatsid jahhi peäle kokko pallunud. Inglismaal petakse uisuggused klapperjahhid ennamiste keif ratsa ja igga herra toob' ommad küttid ja teenrid kasa, keif ratsa hooste selgas. Ilma teadmatta, kas omma ehk wöras olli, laskis krahw ommad jahhisöbrad metsa äre, Toma nisso põllo peäle kokko tulla. Liggi 70 ratsameest ja suur hulk koeri seisid korruga Toma nisso orrasel. Lummi olli kül orrasid katnud, agga ma ei olnud weel kowwaks külmetand, sepärrast woib igga mees arwata, mis näggo temma orrased ollid. Tääg-
rid tallotasid omma hobbusid seäl peäl, senni kui keif kokko tullid. Jahhi sarwed kõllasid, koerad kilkasid, ning selle kassa peäle läks To-
mas toast wälja ja pöris filmad omma nisso põllo pole. Agga kuida ehmatas temma meh-
hike ärra, kui näggi, et keif temma rõmus lotus ni üllekohto ma siise tallati.

Üsna kahwatand ehmatusest ja pahhast me-
lest, astus ta krahwi ette ja ütles allandlikkult, et temma suine tö ja waew nüüd ühhe tunniga rikkutud sanud.

„Armas nahbar — ütles krahw — se polle mitte melega sündinud! Minno hing ei teadnud, et siin lumme al sinno orraksed piddid ollema. Ütle agga, kui palju omma kahjo arwad wäärt ollewad, minna maksan filmapilk ärra.“

Nüüd olli Tomas forraga fimpus. Ta olli alles noor perremees, ennam kui õige olli, ei tahtnud temma, wähhem ka mitte; agga kes teadis nüüd ni järsko, kui suur se õige hind olli? Krahw ei teadnud põllo asjast middagi ja olli peälegi ka noor inimminne. Sunnaks läks just sekord üks wanna naabri rentnik möda ja krahw küsis Toma käest: „Kas olled sellega rahhul, kui se meie wahhel õigust moistab?“

Tomas olli sellega rahhul. Küllameest fututi nüüd sinna, rägiti asji ärra ja se käis põllo risti ja põigiti ülle ja mootis sammudega ärra. „Kirrik peab kesket külla ollema — ütles temma. — Keskmisse seemne järrele arwan minna sedda kahjo nenda 450 ehk 500 hõbbe rubla wäärt ollewad. Orras on kül alles Summala kä, agga sedda wäärt olleks nisuggusest põllust kül wälja tulnud ja ma ollen omma filmaga näinud, orras olli hea.“

Rikka meeste taskud ei olle ial rahhast tühjad. Krahw wöttis kuro wälja ja maksis filmapilk wiis saarublast pabberid Toma peusse, küsis naerdes: „Kas olled nüüd rahhul?“ ja läks teistega omma teed.

Tomas olli üsna kohkund. Ta watas rahha ja ütles: „Kule naber, siin on wist kahjust

fuur kasso tulnud. Ma arwan süski, ja olled fedda kahjo suremaks arwanud, kui ta on; fedda rahha on minno melest liaks paljo!"

Naber naeris: "Kas sul on lust järrele joošta ja rahha taggasi anda? Sel krahwil ei olle 500 rubla middagi, agga sulle on ta juur assi. Urra olle lol, Tomas! Kohto ees olleks ta weel piddand trahwi maksma ja häbhi olleks peäle kauba olnud. Ehk kas sul omma noor perrenaene, Betti, mele ei tulle, kes tän-naseks ja hoomseks on? Olled alles allustusse peäl ja lähhäb ifka mönni koppif weel fotti, kui hästi toppid." — Ta jättis Summalaga ja läks ka omma teed.

Tomas wiis rahha foio, mollemad abbikasjad ollid röömsad, et nissud pool aastad warreminne walmis sanud; agga Tomal olli ifka otsego ofkas süddames, sest ta arwas töeete, et krahw liaks hinda olli maksnud. Süski rahha oli tal wägga tarwis. Summal andis monne päwa päwa pärrast Bettile nore poia-kesse ja tulleswad seal jures monned kullud, mis innimenne ette ei tea.

Talwe läks ommal aial jälle möda ja tulli fui. Kewwade tullid keif põllud, keif orraksed ja ka Toma ärratallatud nisso-orraksed lumme alt jälle wälja. Gest otša näitas põld kül hästi tallatud olleswad; agga soja wihma ja päwa paiste al wössus ta aega möda ni immelikkult, et Tomas süggise hopis ennam sai, kui ta ial olli lootnud. Rent sai nissudest maksetud ja

jäi weel üllegi. Kes olli nüüd röömsam, kui Tomas Part ja temma abbiķasa Betti?

Süggise, kui jälle wärsket lund hakkas andma, tulli krahwi linnast omma moisa ja tahtis ueste jahti piddada. Warsi teisel hommikul läks Tomas sinna moisa ja pallus krahwi herrega kokko sada. Se olli sedda minnema aastast asja jubba foggoni ärraunnustanud, ja kui ta Tomast näggi tuppa astuwad, tulli tal keif jälle mele, wöttis omma rahhastotti ja ütles: „Dhho! Tomas Part, sa olled wist kassinast sanud ja tulled jure küssima? Mul on sest wägga kahjo olnud, peälegi, kui ma kuulsin, et sa alles noor allustaja olled, et ma sulle foggematta suurt kahjo ollen teinud. Ütle agga, kui paljo sa weel jure tahhad, minna maksan hea melega!“

Minna tunnen ühte, — ütles Püsfippa — se olleks möttelnud: „Wotta pörjas, kui pörjas pakkutakse!“ ja ei olleks mitte häbbenenud pärrast üttelda, et Summal sedda temmale annud, waid olleks üttelnud: „se olli minno õn!“ — Agga nisuggune mees ei olnud Tomas mitte. „Urge pange mitte pahhaks, aus krahwi herra, — ütles temma. Minna ei tulle mitte rahha sama, waid teile rahha to ma. Minno südda ei anna mulle mitte rahho, funni Teie 300 hõbbe rubla ollen taggasi annud. Jubba kohhe eest otsa näitas se mul liig hind ollewad, mis mo naber Teie moietis; agga leikusseš tulli nüüd foggoni wälja, et Teie hooste tallaminne mulle mitte kahjo, waid kasso on

tonud : sest just need läbbisöökutud kohhad kand-
sid feigeparremat niisso, ja andsid feige ennam
wälja. Teie rahha on sewärrast ilma asjata
minno käes seisnud ja otsego mo süddame peäl
pöllenud, ja pärrast sedda, kui ma Teie omma
jälle taggasi annud, lodan ma ösel rahholist mag-
gada sawad ; sest tännini olli mul ikka, nago
olleksin ma sedda rahha warrastanud.”

Ligutud süddamega kulis krahw Toma jutto,
astus temma ette, panni kae ta ölla peäle ja
küsüs : ” Kas sul lapsi ka on ? ”

” Jah, üks weike poeg, anna Summal talle
terwist ! ” wastas Tomas rõmoga.

” Jah, anna Summal temmale kallist terwist
ja pitka igga — ütles krahw ; sest se olleks jo
wägga kahjo, kui nisugguse mehhel mitte lapsi
ei olleks, kellele ta omma kido wäärt ellokom-
bed pärrandusseks woiks jätta. Kule Tomas
Part, rahha jägo ikka sinno ommaks ja so
truusse ja õiglasse mele palgaks, pannen ma
weel teist 500 rubla sinna jure. Üks teine ol-
leks minno peäle kaebanud, mis mulle muidogi
nenda paljo ennam olleks maksnud ja pahhan-
dus ja häbbi peäle kauba.” Panne sedda rahha
intressi peäle, ja kui so poeg kaswab, siis on
temmal sinno ja minno mällestusies middagi
wötta. Ütle siis ka temmale, mis sinno ja
minno wahhel juhtunud, ja kuida sa sedda
rahha ollid sanud.”

Kül Tomas seisis wasto ; agga krahw aias
fenni peäle, kui wimaks omma poia pärrast
ommeti rahha wasto wöttis. ” ” Nu, kellele

au tulles anda!" — agga siin olleme om-
meti kimpus, sest meie ei tea, kumbale ennam
au tulles anda? Mõllemad ollid auväärt meh-
hed, no olgo siis ka au mollemille. Laske Jum-
mal nisugguõse meeste hulka hästi kaswada!

Toma poial olli kül hea hakkatus paigale
pandud, agga paljo ennam olli se wäärt, et
wannemad tedda lapsest sadik harjutasid õigust
armastama ja kõwwerust põlgama. Et se neile
ka forda on läinud, näme sest, et Toma poeg,
kui mehheks olli sanud, omma rahha, mis pole
suremaks kaswanud, ilma wannematte kässo-
teiste lastega ärra jaggas, et iggaüks ühhe
paljo sai. Ja kui teised sedda immeks pannid,
ütles Kristian: „Mis siin immeks panna on?
Olli se minno tenistus, et ma essimenne poeg
ollin? Monni teitest olleks sedda ka woinud
olla, ja se olleks, kui ristiinniminne, omma
õddede wendade wasto nendasamma teinud.
Kes teistite teeb, peab ennast, kui ka mitte igga
ford innimeste ees, ommeti Jummalale ces hää-
benema.“

Nenda räkis Toma poeg, Kristian Part,
ja jaggas omma rahha teistega.

Au krahwile, au Tomale, au Toma poia
Kristianile, agga — mütsid mahha! — suur
au ja tänno Jummalale, kes innimes-
tele nisuggust süddant armust annab!

Kui ka õiglane meel iggaford nisuggust palka
ei sa, siis on ommeti Jummalale rahho süd-
dames üllem, kui keif moistus, kuld ja hõbbe.

Ma mötlen meie paikus ei olle nisuggusid mehhi mitte käppoga lahjutada; agga tarwis olleks neid wägga!

Parras! parras! kuida tö, nenda palk.

(Uutmodi nuhtlus).

„Üks wanna tutaw sanna;“ — ütles Püssi-pappa kolmat jutto pärna al allustades, — mis rahwas hästitades ütleswad, kui monne wallelifful feelt näppistasse, monne wargal pitkad näppud lühhemaks lüakse ehk monni kelmisise sinna auko langeb, mis teisele olli kaewanud; agga misuggune üks uutmodi nuhtlus on, sedda tahhan teile lühhidelt kõnnelda.

„Tahma kõrtsi Karel, kuida teate, on kõrtsi meeste seast, hulga ma peält se tassasem ja tössisem mees. Ta on ennam koolmeistris kui kõrtsimehheks sündinud. Naero sanna paljo temma suust ei kuulda; nalja tempude söbber põlle ta ka mitte. Kõrtsimeeste armsam tö on lobbiseda ja lorriseda, et su wahhutab peas ja midda saggedam topsi wallada, sedda ennam jut sünnib; agga sedda ei leita Tahma kõrtsis mitte. Küssib mönni: „Karel, kuida sinna ka läbbi saad, sinna ei rägi egga mü ku koihta ni paljo, kui teised ühhe päwaga?“ — siis wastab Karel jalla peält: „„Innimenne ei ella mitte

ükspäinis leitvast, waib — — no sa tead isegi!“ Ütleb mõnni: „Kõrtsi papp, rüpage isse peält,“ siis warsti wastus: „Minna ollen wina müja, agga mitte wina joja!“ Jälle jut otsas. Ommeti on ta minnewa talwe ühhe tembo teinud, mis tödde ja nalli ühhe forraga on.

Paar nädalat enne Soulo olli ühhel öhtal fibbe tuul ja kaunis raps külm. Kõrtsilised ollid jubba keik ärra läinud, Tikko Siim istus weel üksi ahjo äres, ahhi põlles ja muud innimesse hinge ei olnud toas. Karel läks wälja afna lugid kinnipannema. Dues olli pimme, toas põlles tulli. Parrajaste, kui Karel wimast lufi kinni lükkas, näggi ta, kuida Siim pengi peält üllesse kargas, kambri ukse kohast laudilt naela woid mahha wöttis, kühbara sisse pistis ning kühbara jälle pähhä topis. Nenda kui Karel tuppä astus, olli Siim minnikut tegemas.

„Mis rut sul tagga on? — ütles Karel. — Kaugel sa ellad? Jä weel nattoke mo feltsik, ma teen soja öllut, pannen serupit sisse, egga ta sinnogi kõhhule külma ilmaga kahjo ei te.“

Simo käsfi olli jubba ukse lingi külgis; agga Karel kelis wägga ja soe öllut, serupit sees, se olli ka wägga Tikko Simo mokka pärast; ta olleks kül omma kühbara täie pärrast hea melega uksest lippanud, agga jäi ommeti.

„Istu mahha, Siim, — ütles Karel; — egga sa laps polle, et sa püsti seisad, wiid muido minno unne ka ärra; nisugguse ilmaga

ei lähä jo ükski koer külma kõhhuga ullu alt wälja, — istu agga mahha!”

Siim olli koera lõngas: Wõi pärrast olleks ta silma pilk läinud, õlle pärrast olleks ta keik seks böks jäänud; agga Karel kartis, et Siim wimaks ommeti lippama panneb, sepärrast hakkas ta naeratadest Simo õlladest finni ja panni tedda ahjo äre pengi peäle istma, üteldes: „Kuhho sa kibbesabba kippud? Kas minna pean sojas toas üksi sõja õllut joma ja mo sõbber Siim külmas oues külmetama? Ei, wennikenne, ärgo sedda sündko!” Müüd istus Karel isse Simo ette ja aias maggust jutto ning panni hästi puid weel ahjo, et ahhi kumas.

„Minno südda ei jäeks ial rahhule — ütles Karel — kui külma sulle te peäl waewa teeb; agga kui sa seest ja wäljast soe olled, siis ma ei kardä.”

Siim panni Karle tännast paljo jutto immeks ning mõtles isseenneses: „kui ta teaks, mis mo kübbara sees on, kül ta siis teist jutto aiafs.” — Siim tundis jubba, kuida wõi pal-lawa ahjo äres kübbaras sullama hakkas, ja nago õlli juuste sisse waus, fargas ülles ning ütles, et ta kauemaks ei woi jada; se ja se asfi olli ta mele tulnud.

„Mitte enne, kui õllut jodud on,” — ütles Karel ja surrus Simo naeides pengi peäle taggasi. „Peäle sedda pean sulle ka üht kenna lugga räkima, sepärrast istu agga waggusi; kas sa tund warremalt ehk hiljamalt koio saad,

on üks puhhas; egga meie nenda noxelt ennam fokko ei sa."

Oh, Siim waene olli tullises häddas: wõi sullas kühbaras, südda külmetas rindus; ja kui ta wäggise olleks ärrajooksnud, siis ehk Karel olleks wõiwargust leidnud ja se olleks weel hullem olnud.

"Wõtke tont" — ütles Siim — "siin on hirmus palla, minna istun nago silk sütti peäl!"

Noh, — wastas Karel — külma ilmaga peab soe tukka ollema; istu agga waggusi, öllut on warsti walmis!

"Agga mul on weel sedda ja sedda kodbdo tehha" — ütles Siim; — ma ei woi ennam kauemaks jäda!"

No mis tühhi sa lendad — wastas jälle Karel — Jummalal aega kül, kui agga perre-mehhel leiba on. — Selle peäle tõi ta kaks flasi laua peäle, öllepot aurades keskele. Siin karwad olleks püsti tousnud hirmo pärrast, kui nad mitte wõiga ni hästi märitud polleks olnud.

Siin on ka paar saia — ütles Karel, — wõtta, kui südda kutsus; agga wõi on tännawo kassin, panne ommast käest peäle! Siin on ka monni kild weel anni lihha, wõtta, wõtta, kui ta sul mekkib! Sinna panned ehk kodo ka weel wõid peale, agga wõi on mul tännawo kassin. Wärske wõi, just nenda, nago sa seäl laudil nääd, on kül keige parrem anni-prae peäle, agga wõi on mul tännawo kassin, sedda ma ei täi raiskada. Siim, wõtta omma wõid — — oh! pidin ütlemä: wõtta omma flasi

ja rüpa ka wahhel; te nenda, nago sa koddollets!

Sedda keif rävis Karel ni kohtlase melega, et waene Siim ikka weel arro ei sanud ja lotis, et Karel temma wargust ei piddand teädma.

„Hirmus külüm on tänna öse“ — ütles Karel jälle; — „agga sul näitab nüüd öige soe ollewad, Siim, sest so juuksed tilkuwad higgi, nago woid. Mits ja küberat peast ärra ei wötta? Anna sia, ma pannen naela otsa!“

„Ei, ei! — ütles Siim hirmoga ja surrus kübera weel kowwem pähhä; minna ollen muidogi wägga kauaks jänud, Karel, lasse mind nüüd minna!“

Nenda, kui Siim üllesse toufis ja ennast ligutama hakkas, wolas sulla wõi kübera alt wälja ja jooksis möda juuksid ja näggo mahha. Eh sedda häbbi ja hädda, mis waesel wõiwargal olli!

„No kui sul siis enam aega ei olle,“ — ütles Karel — „siis ma ei tahha sind ka wäggise finni hoida; agga pühhi omma higgi ommeti enne ärra, se külmetab muido ninna ümber finni. Egga so higgi wõi ei olle, ja segi hangub wimaks ärra.“

Siim panni uksest wälja.

„Head ööd, Siim,“ hüidis naljakas Karel weel ukse ees tagga järrele: „Naber, se nalli, mis ma tänna sinnoga ollen reinud, on omma lesika wõid wäärt, sepärrast ei hakka ma selle naela pärrast, mis laudilt warrastasiid,

mitte ennam suremat kiska teggema. Head ööd, Siim!"

Warrulissed naersid pitkali maas ja Püssi-pappa ütles: "Kes sedda Tahma kõrtsi Kaarlist olleks möttelnud?"

Üks mõlder omma sugulaste ja sõbradega.

(Sündinud luggu.)

Koolme küllas, Tönno Mihklel, ollid tänna ruffi-talgud. Talgulissed, walged särgid selgas, tükki 50 innimest kous, leikasid riddas põllul, nago sõamehhed munsertasid; puddeli ja kanno-mees käis aeg aealt ühhest rea otsast teise ja pakkus pallawa päwaga kelejahhutust; pillimees, pörsamaggo süüles, teggi seddasamma, agga jär-geste ja torropil ürgas, et poište ja tüdrukutte süüdamet köddisema aias. Monni Hans watas peotäit laddemesse pannes teiste selja takka Unne peäle ja monni Un jälle Hanso peale; agga kui legi näggi, kummardasid rutto mahha ja leikasid eddasi. Wadder, se on jo tuttau asfi, olleme isse ka nored olnud. Seäl olli ka ni-suggusid, kel "aidu-raidu" ja "kaskle!" peäle pakkus, efs ta olnud talguse aeg; agga sedda peame Tönno Mihkle auuks tunnistama: jodi-kuid, kes ülle jänno wötsid, Mihkel omma tal-gule ei kutsunud, ja olleks neist ka üks kümne

eest leifanud, ja se olli aus wiis. Mõnne wannad naabre isfad emmad istusid willus ja mõtlefid selle peäle, ning räkifid sest aiaft, kui ka nende seljad weel nenda nõrgad ollid, nago nüüd nore leifajattel. No kus ta jääb siis, Püfsipappa olli nende seas ja aias neile jutto; agga mis ta õhto pärräst söma keige talgulistele Tõlke möldrest, Wessi, Matsist, temma tädditütrest Pirretist ja temma söbrast Koli-Hansust räkis, sedda pean teile kirja pannema.

"Tõlke möldrist, wanna Wessi-Matsist ei tea teie noremad innimesed kül palju fegi, ja ommeti olleks tarwis, et teie temma loust ka middagi teaks ja sedda, mis seäl jures fulete, omma kassuks paigale pannefite." Nenda allustas Püfsipappa, kui rahwas peäle aiafid, et neile middagi pididi kõnnelema.

"Agga pillimees saab hästi puhhata" — ütles wannamees jälle; — "seft minno jut on faunis pitf."

Sedda parrem! — rõmustas pillimees. — Minna olken feik se päwa puhhunud, puhhuge teie ka wahhel, — ja Püfsipappa hakkas peäle:

"Kui wanna Tõlke wesli alles seifis — sedda on ennam, kui 25 aastat — siis olli seäl Mats Trumpp möldrif. Ta olli isse jubba wanna mees ja wesli olli wannematteft temma kätte jänuud. Naist egga last temmal ei olnud, seft Mats kartis, et need tedda paljaks söwad. Kolm ainust hingelist loma ellafid weskis: Mats, temma wanna tädditühtar Pirret, kes tal maia-tallitajaks olli, ja üks

weike walge foer, nimmeaga: Pits, ja need 3 sündsüd nenda kokko, nago 3 arro hango külgis.

Räkis kegi Matsiga, siis nimmetas tedda ristinnimmeaga; räkis ta selja tagga temmast monne teisega, siis ifka: Wessi, Mats. Teie teate jo keik, et meie suggu rahwal se wemla wäärt illus pruuk on, et pea kegi ilma söimo, nimmeta hauda ei lähhä. Matsil ei olnud ümber kaudo mitte paljo söbro, agga sedda ennam söimonimme andjaid. — Ollaks nimme sest weest tulnud, mis weski rattaste peäle jooksis, siis polleks sest ühti olnud; agga ta tulli sest, misga mölder ülleliga jahhud nisutas, et raskemad pidid ollema, ja seält tulli se pahha nimme famiine.

Wessi, Mats olli wägga rikkas mees, 4 peni nifoormat ümber kaudo, ei olnud sel aial weel teist wesket ja temma weske jooksis ööd ja päwad. Agga rahwas ütles, et sest ta weel ni rikkaks ei olle sanud, et paljo matti sisse tulli, waid et ta kahhes ja kolmekordse matti wöttis ja seäl jures isse mulda söi ja alt tammi wet jõi; peält tammi ei täinud ta wötta. Kui paljo seäl töt ehk wallet jures olli, ei tea ma mitte üttelda, agga sedda ma tean: kui kegi hundi nimme saab, siis ei olle ta wist mitte lambaid hoidnud, waid murdnud.

Sellepolest olli kulla rahwal õigus: mölder olli keige rikkam, agga ka keige kitssem keigest neist, kes Paidest Pernust sadik möda jõe kalda äärt ellasid, ja se on jubba hea tüf asja; sest kui mitto ihnuist aufo, ni hästi möldrid, kui

muid ellab selle tükki ma peäl! Agga se on tössi, möldre ahnus olli hul kül; sest kui fegi middagi temma käest tulli palluma, siis wois iggamees nähhä, kui häddas ta olli; keerles nago angerjas, niitsus nago koera kutsikas, öerus käsfi, nago Juut, ja kaebas omma waesust ja kui ta siis wimaks ommeti laenas, siis wöttis ta hea süddame polest kahhefordse kasso ja ütles igga ferd wiimse rahha koppika maiast ärraandwad. Tulli nüüd maksmissse pä, siis hädda selles, kes wölgo olli! Wessi-Mats olli ilma armota. Palwe teggi tedda igga ferd weel kõwemaks; sest kui ta wölga pärris, siis olli ta nisamma helde, nago sadan isse. — Waesed ei sanud temma ukse ees ial muud, kui koera käest kiskuda ja sedda ja teist nimme, mis siin ei sünni nimmeta. Ta olli jubba 60 Janipäwa wanna, agga ifka alles ilma naeseta poisefe, ja temma tädditüttar ning maiatallitaja, Pirret, ka alles 30^{ne} aastane tüttarlaps, kes surmast weel middagi kuulda ei tahtnud, nago se tüttarlaste wiis on.

Pirret ronnis hommilust öhtani ühhest uksest sisse, teisest wälja, ja kapis kofko, mis ta wois. Keif mis tal olli, sedda olli ta pärrast surma Matsile lubbanud; agga surma arwas ta feige wähhemast paarkümmend aastat weel kaugel ollewad. Middagi ei tulnud wanna Pirreti peust. Waesid ta wihkas süddamest ja ütles neid teiste innimeste ristiks ilma weäl ollewad. Selle ning mitme mu asja polest ollid Mats ja Pirret üks südda ja meel, ja

möllematte õnneks olli Pirret kurt, nago pu tül ning ei kuulnud sepärrast Matsi iggapäwast nur risemist egga urrisemist. Tummeks olli panna, et Mats õmmeti monda lorda selle kuulmatta wannakse kās al seisis ja Pirreti pilli järrele tantsis, nago monni noor mees omma nore issemeelse naese pilli järrel, kes arwab, et käre dega on hõlpsam heina nita, kui wikkatiga. — Puhtust ja kassimist polnud Perreti jurest mitte palju leida, agga Mats olli sellega jubba har junud, egga temma parremat tal ei näinud, egga ka püüdnud; sest kel palju kirpa, se nende sõmist ennam ei tunne.

Kolmas pea hingekinne seäl maias olli wan na walge Pits, üks wägga walwas päwa ja õwaht; agga üks õäl loom, kes saggedaste kanda fippus. Sel koeral olli inimelik terraw meel. Ta haukus üfsi waeste peäle ja kargas üfsi nende kanda, kes middagi sama tullid. Olli Pirret maia lut, siis olli Pits ukse lint, ja ahnus olli se sidde, mis keik kolm ühte kimpõ siddus. Remmad armastasid ka wägga üks teist, ja mis waesed wä h hem said, sedda wäärt sai Pitsike ennam ja Mats ja Pirret sõid isségi wä h hem, et Pits woiks rohkem sada.

Need kolm ellasid üht waggusi, agga mitte wägga ello ja kel mitte just häddaste tarwis ei olnud, se nende maiasse ei läinud. Üks ai nus innimenne mailmas olli ommal wisil Matsi sõbber, ja se olli Koli, Hans, ehk kuida tedda omma sõimonimmega hüti: Lusja. Sedda mehhilest pean teile ka ennam tutwaks teggema,

sest temma nimme tulles meil jaggedaste ette. Hans Pumler olli ta pärtis nimme ja "Koli-Hans" hüti tedda sepärrast, et nores põlwes lord olli koolmeisteri ammetit püüdnu, agga kui kolikatsuja jures katsel läinud, olli ta nisamma, nago tuttau "Silgo-Prido", läbbi sõäla kuffunud, se on, liaks kas sinast moistnud ja muido ka kõlwato olnud. Külla rahwas ütlesid: "Hansul on tarkus kül kurgust sadik ullatanud, agga mitte weel pähhä jõudnud, sest muido tedda ei olleks taggasi lükkatud."

Agga kui legi mölles, et Koli-Hans ruumal olli, se pettis isseennast; Hans ei tahtnud uhkusse pärrast ennam õppida ja arwas ennast jubba omma tarkussega ülle keige mägedede ollewad. Katsel olli nüüd asfi lord wilto läinud, sepärrast ei wõtnud ta sedda tülli ennam teist forda ette. Kes seisid tal sille cest, et kolikatsuja jälle nisuggused küsümised ei küsü, mis peäle ükski tark innimenne ei moista wastata, nago: "Mis on õige koolmeisteri, kohhus? mis on iggauhhe innimesse üllem murre ma peäl? — kas sest kül on, et koolmeister üksi sannaga õppetab? — mis peab koolmeister teggema, kui keik temma tö ja waew laste jures ei tahha wilja kanda?" — Ghl: "Mis õppetab es sinenne — teine — kolmas — neljas ja wics peatük? — kes on katekismusse kirjotanud? — mil aial? — mikspärrast? — kus maal?" — Ghl: "Kes olli Abraam? — kes Jakob? — kes Josep? — kes Moses? —

Josua? — Rideon? — Samuel? — Saul? —
 Dawet? — Salomon? — Neabeam? — Je-
 robeam? — Ahab? — Hiskia? — Elias? —
 Elisa? — Jesaia? n. t. s. — mil nad ella-
 nud? — mis nad teinud? — Ehf: Mis
 on kori-laul? — mis Soprani — Ulti — Te-
 nori ja Passi heäl? — mis wahhe meeste-kori
 ja segga-kori wahhel? — Ehf weel keige
 hullem: „Kui paljo on järsko kaks-kümmend 8,
 wiisteiskümmend ja 7?“ — — Sedda ja selle
 farnast olli temma käest jubba paljo küssitud
 ja Hans olli surest tarkussest ifka wastust wölgo
 jänud ja möttelnud: „kui sa küsida moistad,
 siis ehk moistad ka isse wastata;“ agga koli-
 katsuja olli üttelnud: „Hans Pumler, minne
 Toio, panne paun kaela ja aia lambad wainule;
 neid ehk moistad hoida, agga koolmeistriks sa
 ei lö!ba!“

Nenda olli Hanso essimenne katsuminne,
 mis wiimseks jäi. Wannematteest olli temmal
 tüf rahha ja üks maia järrele jänud, mis hädda
 tedda aias? Ta söi ja jõi ja ellas röömsaste,
 nago rikkas mees Ewangeliumis ja teggi kibbe-
 daste mitte middagi. Hea melega ol-
 leks temma ka naese wötnud, agga sedda teab
 Tiit, mis seäl olli: Hans sai 40 aastat jubba
 wannaks; agga ifka alles poisimees. Mifs
 nenda? — Hans ei sanud naist, sest: kedda
 temma tahtis, se ei tulnud; kes olleks waewa
 wisi tulnud, sedda jälle Hans ei tahtnud, —
 muud kui olle ilma! Wimaks jättis rahwa
 arwates selle nõu üsna järrele; agga temmal

olli üks sallanou, mis pärrast ilmsiks sai ja se olli wägga kawwalaste ärraarwatud.

Et Hans nüüd middagi ei wiitsinud teha, siis lufis ta ühhest maiast teise ja witis aega ja warrastas taewa Tadi päiwi ning seält sai ta omma iggapäise nimme: Lusia. — Monned ütlesid: „Se on wanna tuttaw asfi, üht sandimat innimist ei olle tarwis, kui üks tühja läinud koolmeister;“ teised jälle mõtlesid immet, mis Hans keik pididi moistma ja wäärt ollema ning nende seas olli ta isseärranis Wessi-Mats ja se olli nenda tulnud: Koli. Hans olli aega möda ommast rahhast, mis wannemattest otsegoristiks ta kaela peale jäänud, lahti sanud ja näppud putusid jubba iggalt poolt warrandusse pohja. Maia olli alles müumatta ja Hans mõtles: „kes mul ommeti sedda peaks hea hinna eest ärraostma?“

Korraga tulli Wessi-Mats ta mele. Sel olli jo rahha nago rabba; warsi wõttis Hans nõuks ja läks Tõffele. Wanna Pits oues, tikkus tänna kui hul ta kallale, nago ta olleks warsi teadnud, et Hans middagi sama tulli.

Gest otsa melitas Hans: „Tosfa! tasfa! Pitsikenne!“ Agga Pits ei tahtnud tänna Hanso jutto moista ja kippus wäggise kando. Korraga andis Hans sapa kannaga tale ühhe lopsu, et Pits ulludes nurka jooksis ja urrise des Hanso möda laskis.

Wessi-Mats tulli weskki akna peäle. „Mis pääl on?“ küsis ta wihhaga.

„Pitsi kärnane piddas mind kerjajaks —

wastas Hans; — agga ollen temmale parremad mötted annud.“

Ühhel teisel korral olles Mats sellega, kes temma Pitsi julges pahhandada, teist jutto aianud; agga tänna tuli Hans, nago kutsutud. Matsil olli jubba, fuida feif teadsid, monda aega ühhe Ria linna kaupmehhega tülli. Pigi aasta cest olli Riast üks nisfoostja käinud, kes mitme moisnikko ja möldre nissud olli ärra ostnud ning seddasamma ka Wessi-Matsi jures teinud, ja ude ning wannade, niiske ning fuiwade cest feif panko häbbematta hea hinna maksnud. Mats olli rõmus olnud, kauba ärra teinud, käerahha wastowõtnud ja nissud kätte saatnud. Agga kaupmees polle se kord koddoo olnud ja woorirahwas tulnud ilma rahhata taggasi. Mats piddand weel worirahha kotto maksma, mis müido kaupmees lubbanud ennese peäle wõtta. Nenda olli tulnud, et Mats kaupmehhega tüllisse sai. Cest otsa piddas Mats kaupmeest õigeks mehheks, mötles: kül ta maksab! Agga ta ei maksnud sittägi. Esimenne, teine, kolmas maksopä tuli, agga rahha ei tulnud keddagi. Mats olli lassnud Koli-Hanso firjotada, agga ei antud wastust. Seäl ei olnud teist nou, fui kohtusse kaebada. Wessi-Mats teadis jubba wannast, fuida nisuggused asjad lähwad ning olli sepärrast wägga murres. Tülli maksis jubba paljo rahha ja ei olnud weel teada, kas õigus tulleb woi tullematta? Ta isse ei woinud kotto ärramiina ja iggaühte ei woinud temma ka isseennese asemel

sata ja olleks ommeti hea melega teada tahtnud, kuidas luggu Rigas on? Lusiat Riga sata olli Mats kül lord möttelnud, agga kes teab, kas se sedda ette wõttab?

No tänna tulli Lusja isse maiasse. Seep se olli, mis Mats temmale ka Pitsi lopso pärsast alwa fanna ei annud.

Lusja tulli tuppa ning istus wanna Pirreti kõrwa, kes ahjo äres, suur prill ninna peäl, sukki nõälus, pengi peäle mahha.

„Mis head kuulda, Hans? — küsis Westi-Mats. — Oled wist kulama tulnud, kuidas luggu minno tülliga on?“

No muidegi, — wastas Lusja. Se waeswab mo süddant nisamma, kui ta mo omma tülli olleks. Ma kardan ikka, et nad so rahha nahka söwad. Eks sedda polle nähtud? Ummuks se olli, kui Lukko-Tönnis sest rahhast, mis ta omma käega ja waewaga kõrtsimehhe kappist olli wõtnud, kohtus puhtaks ilma jäi ja weel peksta peälegi sai. — Oleks ta minno asfi ollewad, ei ma nenda kawa otaks, ma lähhäks isse Riga ja teeks neile pallawat tahha.“

„Kas tead, Hans? — ütles Westi-Mats, — minne minno eest Riga! Minna maksan sulle, mis tereis maksab ja peäle ka, mis kohtus on. Te mulle sedda head, Hans!“

Hm! Hm! ümmises Lusja, panni kae otsa ette ja mõitles järrele: „Tänna öitses minno nisso! Minna tenin head rahha, ellan Rigas, nago rikkas mees Ewangeliumis ja ollen maias

mümisest wait — sest müa on weel aega küllalt!”

„Sest asjast on ferge räkida — ütles Lusia pärrast, — agga sedda polle nenda ferge tehha. Te on piik — üllespiddaminne kallis ja Rigas — oi, seäl on pallawad ulitsjed, kus paljo ärrakullub; kes sedda tassub?”

„No muidogi minna, — wastus Wesssi, Mats; — minna maksan keik! Egga sa ilma asjata rahha wälja ei anna, sa tead jo, aiad on kallid ja kasfinad.”

„Teädopärrast! ütles Lusia; — agga se tulleb monni hea koppik maksuma, sedda woib ette ärraarwata.”

„Eas’ ta maksa! — festis Wesssi, Mats, selle lotus aeg aialt kaswis. „Egga sa keige kallimat muidogi seäl söma, joma ei hakka.”

„Ma ei mötlegi selle peäle, — ütles Lusia — isseärranis selle kalli aiaga ja weel teise mehhe rahha peäl. (Ta südda mötles teisiti.) Agga, armas söbber Mats, kui nüüd ommeti asja tagga middagi ei olle, mis siis? kust siis kullo tulleb?”

„No ikka minno taskust, — wastas Mats. Sa näed ommeti, kuidas luggu on, tead mulle pärrast head nõu anda; sest nüüd ma ellan, nago kottis.”

„Ma kuulsin,“ ütles Lusia, „sa olled eile pä ühhe kirja sanud, kas olli Rast? näita mulle ommeti! ehk same säält parremat selgust.”

Sain kül — wastas Mats; — agga ma polle tedda sitta luggendki. Mis seäl ommeti

sees on, muud, kui sada jälle ahwofabile rahha; peäle sedda on ta ni sandiste kirjotud ja täis laddina fele purro, et ükski õige innimenne fest arro ei sa.

Lusia wöttis kirja, watas, lugges, kõngutas pead ja ütles: „Suurt head ei olle siit seest mitte leida; kui se asfi weel kauemaks jääb, lähhäb ta foggoni hulluks.“ Agga ta südda kõddises.

No jah! — tiiskas Mats — se on ahwo, fatidewiis — nad kedawad konti senni kui wiimne üddi wäljas on, ja siis wiskawad koerte kätte.

„Agga ota, ota!“ ütles Lusia — „minna tahhan neile tuld alla teha! Kas asfi saab õigeks woi ei sa?“

No se olli mo ainus lotus, — naeris Wessi-Mats. Sedda ma arwasin warsi. Oh Hans, kui sa sedda asja mul ärratallitat, tahhan ma find ello aia melespidada. Sa pead nägema, et Mats Trump mitte tännamatta innimenne ei olle!

Rüüd piddasid sõbrad teine teisega nou ärra ja rääksid juttud kokko, Wessi-Mats laskis teisel päwal Lusiale kirja liggi teha, mis läbbi ta tunnistas, et omma wõllapärrimist Hans Pumberi kätte olli annud, sedda nenda teha, kuidas Hans isse feige parrem arwab ollewad, andis hea tükki rahha kasa ja Lusia istus palgatud hobbuste peäle ja läks.

Nelli rahhotumat nädalad läksid möda, Wessi-Mats ei sanud silma finni. Riast ei tulnud head egga kurja. — Lusia tahtis ka

Ford ausaste ellada ning sureš linnas polle kel-
legi asja pudust, kui agga rahha on, ja sedda
sekord Lusial olli; sest ni kui Lusja Miga sai,
olli tülli jubba enne sedda lõpnud ja kaupmees
wiimse tinga ärramaksnud, mis Lusja kirja peäle
keif temma kätte anti. Selle hea käppotäie
pabberi rahhaga polnud Lusial mitte ennam
rutto foio minna, waid söi ja jõi ja teggi, kui
ollets temma immet, kui paljo waewa seäl
jures näinud. Et tülli lõpnud olli, teadis ta
jubba koddo kirjast, agga mis ta sest Wesssi-
Matsile hakkas selletama?

Rikkus teeb süddant kiwwikowwaks, se on
üks wanna tuttau assi. — Wesssi-Matsil olli
se luggu isseärranis omma aino suggulase wasto,
mis tal Pirreti kõrwas mailma peäl olli. Koolme
küllas ellas sel korral weel üks keskealinne lest
naene omma nore tütreaga, nimmega Lilla Els
ja temma weikesse tütre nimme olli. Lena. Els
ellas omma lapsega sureš waesusjes ja olli
ommeti rikka Wesssi, Matsi ainus suggulane.
Kuida ta nenda wannemattest ja mehhest wae-
susse sisse mahha jänud, sest saaks jälle isse
pitk jut, olgo sest kül, et ütlen: Else egga
temma weikse Lena sü ei olaud se mitte, et
nemmad nenda werrinwaesed ollid.

Wesssi-Matsi isä olli omual aial jubba
wanna Pirretiga, kui lest mees maia pidanud
ja rikkust foggonud ja Mats olli noyel põlwele
kaua fotto ärra olnud. Agga kui ta isä ue

tammi ehitamisse jures palgi wirna wahhele olli jänud ja surnud, pididi Mats keio tulles ja perremehheks hakkama. Temmal agga polnud mitte lusti wanna Pirretiga üksi tallitseda, waid tahtis naist wotta. Nenda kui ta Else näggi, kes sel aeal alles wägga noor ja wägga illus olli, et tedda keif "Koolme lilleks" hüüdsid, olli ta nõu petud: "Se peab minno naene ollema ja fegi mu!" Et tedda Els, kes waene olli, woiks ärrapölgada ja pärrast ühte waesemad wasto wotta, sedda ei tulnud tal melegi; sest Mats arwas: "üht rikkast meest tahtwad keif!" Ommeti pididi Mats tunda sama, et luggu nenda ei olnud. Els, se waene Els pölgas omma rikkast suggulast Matsi ärra, ja läks ühhe waese sullasele, kes sest ellas, mis nad igga pä tenisid. Se olli Matsile liig. Ta olli Else omma wisi armastanud. Müüd pöris armastus ennast wihkamisfeks ja Mats tootas naesewötmist ärra, ning tahtis surmani üksi jada. Sedda on temma ka pidanud ja Else peale ei waatnud ta ial ennam hea filmaga; ta ei terretanud tedda ial egga wötnud ka temma terwist wasto, kui Els ta wasto juhtus. Kustumatta wihha-tulli põlles temma süddames. Ta wallitses üht teist pruti, kes temma pole ka hoidis, se olli — rahha. Mega möda parranes haaw ärra ehk jäi ommeti pakso kärna alla. Rahha olli Matsi üllem hea ning wannapoiwi põlli tal pärrast öige armas. Keif mis tal olli, olli nüüd temma pärralt üksi ja se olli ka õn. Muud temma südda ennam ei noudnud. -- Liggi kaks aastat ellas Els

omma mehhega ni rõõmsaste, kui agga üks paar ellada wois. Rikkad nemmad kül ei ol- nud, agga armastus on teigega rahhul. Jus- tament, kui nende weike Lena räkima hakkas, furri Else mees äkkiste ärca.

Els olli wägga kurw. Keik külla kahhetsesid temma pärrast; Wessi-Mats olli üksi rõmus ja ütles: „Parras selle terrawninnale! Ta on sedda isse otsinud, nüüd piddago omma hea.“ Mitte üht pro täit jahho ei annud ta waese Elsele; jah, kui ta ühhe kuinud leiwakoruksega Else olleks surmast peästa woinud, ta ei olleks mitte annud. Els teggi nüüd ni paljo, kui joudis, et kahhe hingele peatoidust ja ihsokattet murretseda, agga kitsas olli monda forda kääs, ja kui ta pärrast härdiseks jäi, olleks wist hädda suur olnud, kui mitte waesed temma peäle ei olleks hallastanud. Külla karjatsel, Kustassel, olli omnia weikse poiaga teinepool külla otsas üks weike saun, siina wöttis ta Else omma tütreaga sisse, ja siin ellasid waesed waestega. Kustaw murretses talwe ahjo kütte eest ja Els tallitas ja paikas, mis tarwis olli. Waesed ollid nem- mad, wägga waesed möllemilt poolt. Weike Karja-Jakob ja Lille-Lena piddid seltsis hädda pärrast ferjamas käima. Tõkke weikile ei tul- nud lapsed ial, furri Pits aukus jubba eemalt nende peäle ja wanna Pirret, se õ-ful, ei olleks neile ommeri middagi annud, kui ka Wessi-Mats olleks tahtnud, ja se ei tahtnud mundogi mitte.

Just kui Lena 12 aastat wannaks sai, panni Els silmad finni. — Mondakorda olli kirriko

õppetaja wanna Wessi Matsi maenitsenud, et Lenat ennese jure kassolapseks pididi wõtma; agga enne olleksid kirowid pehmeks läinud, kui Matsi südda Else lapse wasto! Enne wihkas emma, nüüd wihkas ta sedda ilmasüta last.

Et nüüd Mats tedda ei wõtnud, siis pididi teistwisi Lena koha sama. Üks perremees wõttis Lenat lapsehoidjaks, andis süa ja teggi nattuke ka riet ja laskis tedda talwe kolis käia.

Suurt asja polnud sest ellust ka mitte. Perremees olli isfegi waene mees ja pididi hoida lihkult leiwapallosest wäljajaggama ja just neil aastail, kus Lena silmega olleks sõnud. Tööd olli küllalt; sest keif teised ollid päwa töös ja Lena üksi pididi koddoo lapse hoidja ja maia-tallitaja ollema, lehmad lüpsma, püttid pessema, rohhto katkuma ja keif teggema, misga tasfased wannad perrenaesed ammo walmis ei sa, ehk tagotawad kaelad katki seäl jures. Raske olli nore lapsele küll, agga sai ommeti walmis. Perrerahwas ollid temmaga rahhul ja Lena kandis omma koormat ilma kaebduseta. Ehk tal küll raske ello ja kassin söök olli, kaswis ta ommeti nago kõrkjas ülles. — Ollid temma palged ka nattuke kahwatand, siis olleks se ommete kotpimme piddand ollema, kes mitte ei olleks näinud, et illusamat tüdrukut ei woinud kuskilt leida. Ehk ta rided küll mitte siid ja sammet ei olnud, hüti tedda ommeti nago enne ta õnnist emma: „Koolme lil“ ja se polnud mitte sõimo nimme. Ta allandus ja tasfandus teggi tedda weel illusamaks. Temma ennese

hing ei teädnud sebda, et ta feige illusam tüdruk olli, ja senni kui üks tüttarlaps isseennast weel illusaks ei pea, maksab ta paljo teiste melest. Puhhas ja wagga olli ta meel ning usin ja laitmata ta ello. Mitto küllapoisi waatsid kümme kord ülle ölla taggasi, kui nad Lenast möda läfsid, agga mingisuggust söbrust temmal nendega ei olnud. Lena kaswis ja öitses, nago rosilil sallaja pöesäs.

Lusia Hanso filmad ei olnud ka weel nenda pimmedat, et Lenat ep olleks näinud, egga temma südda nenda hangund, et ta Lena peäle watas des ep olleks aurama läinud. Tulli ta te peäl Lusia wasto, siis terretas ta, terretas Lusia tedda, siis wöttis terwise wasto, agga — sellega olli jut otsas; sest Lusia olli Lenale nisamma armas, kui ken palja ihho peäl; peöle sebda näitas ta näggo wälja, nago laggund rehhe abhi: täis suri rougetäppa ja pahhema filmaga watas ta parrem pole tasko. Monned nored innimesesed, kes pea ärratundsid, kuidas Lusia südda tuksus, pilkasid kül monnikord Lenat temmaga, agga sellega olli jut jälle otsas.

Nenda ollid loud, kui Wessi-Mats Lusiat Riga sätis. Töffe westis läts luggu ikka wanna wisi: Pirret ronnis uksest sisse, teisest wälja, Pits kiskus waeste kando; agga Matsil ei olnud ööd egga päwa rahho. Igga kord, kui Pits haukus, jooksis ta wälja watama, kas Lusia tulleb, agga ei tulnud. — Ühhel hommi sul maggas wanna Pirret wägga kawa, kel muido ikka kufke ehk wanna kanna unni olli,

ja kui Mats wimaks festhommiko aego watama läks, olli Pirret — surnud.

Nüüd olli Wessi-Matsil wessi ahjus. Mis nüüd teha? Mis muud, kui piddi Pirreti mahhamatma. Olgo kül wanna tüdruk, egga ta sellegi pärrast woinud peäle ma jada.

Mats olli nüüd paggana löksus! Üsna üli ellada, se olli ta hul kül. Tal olli kül pois weskis jahwatamas, agga mis kasso fest olli? Tuhhat mõtted tullid ta süddamesse, agga ükski ei olnud ta mele pärrast: Mats olli üksi ja jäi üksi, nago wanna känd.

„Dleks ommeti Koli-Hans jubba üksford koddoo ollewad!“ — ohkas ta saggedaste; agga Hansul olli weel Rigas hea küllalt, mis ta ruttas.

Wimaks tulli üksiko Wessi-Matsil otsego foggematta ommeti üks nou. Ta näggi ühhel päiwal Lenat teinepool taumi otsas käiwad. Agga mis priske tüdruk se olli! Kui wiks ja kenna temma käik! Kui puhtad temma filmad ja rided! Sel woib tö nago wessi lahti olla! — Mats kulas järrele ja mis ta Lenast kulis, olli kitus kitusse peäle, ning Mats hakkas omma ettewõtmist korda saatma.

Mats mõtles nenda: „Wöttan ma tüdruko, sel pean palka maksma, ja kes teab weel, mis suggune ta on? — Lenat wöttan ma, kui sugulanne — armo polest. Kui ma süa annan ja riet teen, kes seäl suggulaste wahhel ennam palgast rägib? Wannu ridid on mul jo õnsast emmast ja wannast Pirretist weel mitto kastitait, neist lasjen Lena ommale ümber teha, polle jälle

rahhamaksmist. Peäle sebda woin tüdrukut õige omma kae järrele kaawatada ja — õnneks ollen siis ka õppetaja peäle aiamisest lahti, kes mind kiwisiüddameks ja kitseks nimmetab, ja peab siis omma filmaga näggema, et ma armolissem ollen, kui mailm arwab." Jah, nenda sündko! ütles temma ja löi isse tustise püksi rei peäle, et püksid tolmasid.

Selsammal päwal istus Mats õhto weskil ukse ees kiwipi pengi peäl ja mõtles omma hommikust nou weel ferd järrele ja wata, feif olli temma melest wägga hea! Korraga näggi ta Lusiat wärrawa takka tulleswad, raske rahhawõwõöl, nago menni ferd lihhoikkudel ollete näinud, kui maal härgi käiwad ostmas.

"Hurra! hüdis Lusia ja tõstis mütsi. — Mats, te fasti ukse lahti, rahha tulleb! Agga ma pean kandma, nago Esel!"

Wessi, Mats olleks pea rabbandusse saanud römo pärrast. Rahha! — hüdis temma — Hans, kas tood rahha?" —

"Rahha jah, — wastas Lusia — puhhast rahha, ja feif puhtad haljad hõbbe rublad, nago tänna tullest tulnud! Agga firrewasse pärralt, mul on neid waewa olnud esmalt kätte saies ja pärrast kandes!"

Lusia teggi nüüd, et ta Summal teab, kui wässiind pididi ollema, läks Matsiga tuppa ja hakkas siis räkima, mis waewa ja fullo temmal feif olnud, kuidas ta feif isse pidand teggema, kuidas ta mitto forda kohto ees käinud, kuidas kohto safsad temma terrawaid sanno ja tarkust

immeks pannud. Laiska ahwofati olli ta min, nema saatnud ja temma palka ärramaksnud, keif olli kirjast. Kohto kirjast panni teine teise järrele Matsi ette, kellest agga Mats õnneks middagi ei moistnud. Müüd panni ta rahha laua peäle. Matsi filmad tilkusi sedda nähhes sulla kerjemet, ta ei luggenudki, kui paljo seält pudus, waid panni rahha-rõmoga kasti ja wõtme tasfo. Müüd kandis ta, mis ta ial leidis, laua peäle ja sõbrad hakkasid söma; Mats laskis ka, mis wägga imme asfi olli, tänna 4 puddelid öllut tua, kele kasteks laua peäle, ja need maksid puhhast rahha — 20 kopp. hõbbedat. — „Oh, kui ma Rigas ka monni ford klasi öllut olleksin woinud jua — õhkas Eusia; — agga kes woõra ommaga sedda woib tehha.“ Et ta allati jodawat wina olli jonud ja nāgo monni krahw ellanud, no mis ta sest hakkas kiska tezgema? Hans polnud jo mitte rummal mees.

„Agga kus siis Pirret tänna on? küssis Eusia, kui tedda laudas ei näinud.

„No wata! — ütles Mats — sedda ma unnastasin ütelda! Tedda olleme ülle eile mahha matnud. Head ööd! Olli ka jubba omma aega el lanud; egga temmage ilmasambaks wõinud jada.“

„No muidodi, — wastas Eusia — nored woiwad surra, wannad peawad surrema ja temma aeg olli ammo kää. Wata, Mats, seält olled jälle monne hea koppiko sanud! Kus rahha on, siinna rahha tulleb: minna pean rahha toma, Pirret peab rahha jätma, ifka keif õnnelikko Matsile!“

Mats nilpas feelt ja naeratas, agga ütles ommeti: „Dh minna ollen sellege pärrast üsna kimpus! Nüüd ei olle mul keddagi hinge, kes üht sutäit süa teeb ja isse ma moistan sedda ni sandiste, et weskipois karskainna ei tahha lusfikat sisse pista.“

„Se on waene luggu kül, — wastas Eusia; — agga kas sa siis mingisuggust nou ei leia? olled jo muido nikker mees?“

Ollen jubba leidnud, — ütles Mats, ja räkis nüüd ülles, mis nou tal Lenaga olli.

Eusia sõrasilmad löid sedda kuuldes wälko, sest ta tundis warsi ärra, kui hea se temmale olli, et Lena Töfkele sai. Ta kitis wägga Matsi tarkust, ja et ta wässind olli, läks ta aegsaste puhkama. Agga walle! Ta läks järrele mõtlema, kuidas nüüd eddespidi ommad wörgud wälja heita, et Lenat, agga ka rahha pididi kätte sama.

Wessi Mats mõles nüüd holega keif järrele, mis sannadega ta õppetajale pididi wallestama, et se mitte arro ei saaks, et teanna Lenat mitte suggulase armastusse, waid omma kasso pärrast omma maisse wõttab. Ja kui nad pärrast õppetajaga räkisid, arwas ka õppetaja, et Mats Drump olli meelt parranud, ja sedda Mats tahtis, ja naeris sallaja, et tuft kue seest wälja tulli, et üks ni tark mees ennast ni hõlpsalt petta lasseb.

Monne päwa pärrast olli Lena Töfke weski peäl, ja kes tedda seal näggi teggewad ja talli,

tawad, mõtles wist, et ta jubba mitto aastat seäl olli. Esmalt hakkas Lena maia puhhas- tama; sest sened kaswasid igga nou peäl. Keif nurgad said pühhitud, keif parrandat ja noud pestud, tolm pühhitud, afnad puhhastud ja keif läks Lena käes, nago tuul.

Wanna Mats watas peält ja naeratas; tal olli hea meel. Olli ta kül wanna Pirreti sea- lauda elloga jubba harjunud, ommeti olli ta mailmas ka parremat näinud ja wois sedda nüüd ilma rahhata sada, miks tal ei piddand hea meel ollema? Ta moistis warfi, et ta Lenaga uut warra maiasse olli sanud. Keif tööd teggi Lena üffipäinis, toas, kökis, lautas, aedas, ja mis ta teggi olli keif korra pärrast ja puhhas. Üksainus furd olli Mats näitnud, kuidas kiwvi territakse ja paigale pannakse ja warfi moistis Lena parrem kui pois, kes pahha sögi eest olli ärrajooksnud. Kui wanna Mats furd sest räkis, jälle teist poisfi wötta, laitis Lena selle nou ärra ning tahtis keif üfsi tehha, ja se olli wannamehhe mokka pärrast. Lena olli kül alles noor, agga imme tugaew. Wool wakka ruffid wiskas ta olla peäle, nago sulle- kotti. Wessi-Mats pani immeks ja römustas.

Kui Lenat kül olli ärraprowinud ja näinud, et ta iggapiddi fidorwäärt laps olli, jättis ta keif maiatallitust temma hokeks ja luggu läks parrem, kui enne ial.

Nüüd olli Lenal kül tööd, agga ka süa ni paljo, kui südda kutsus: ta olli jo isse perre- naene. Agga kuidas Lenake nüüd koskus! Ta

bitses, nago rosilil ja ta näggo olli igga pä, kui werri ja rööst piim. Dlid rahwas tedda enne prislefs piddanud, mis nad nüüd piddid üttelema? Igga mees, les Lenat näggi, piddi tunnistama, et ta illusamat tüttarlast polle näinud: lumme walge ihho, punnased palged, sinised silmad, kui naeratas, siis augud palge sees, juuksed nago kollane siid, käed walged ja pehmed kui wärske sai, kes wois ilma heameleta nisugguse peäle watada?

Mi tašfane ja allandlit, wirt ja ussin, tru ning lahke, kui Lena olli, ommeti mötlesid mitto et ta nõidust moistab; sest wanna Wessi-Mats ei urrisend egga nurtisend mitte, kui Lena waestele tükki leiba leikas, mis kanda sai; ta ei urrisend ka mitte, kui Lena õige močdoga matti wöttis; ta ei urrisend ka mitte, kui Lena pallus: „Dnno, andke lubba, et ma selle waese naesele ilma mattita jahwatan!“ Ka wanna Pits olli ue mele sanud. Ta ei purrelend mitte ennam waeste peäle, waid teggi mis ta kohhus olli: haukus ühhetasša keikide peäle. Külla rahwas ütlesid: „Se tüdruk on töffe weskki otsego teise kohha peale tõstnud. Meie same nüüd õige mattiga läbbi, Wessi-Mats ei surre ka nälga ja kui ta Lenast rägib, siis ei tea ta, kuidas tedda peab kiitma. Wist jättab wannamees wimaks omma rahhakotti Lena rüppe, ja se ollefs ka üsna õige; muud suggulast tal ennam ei olle.“

Sedda ei olnud Lena ennese süddamesse weel tulnud, agga wanna Matsi süddamesse

ta mitte; sest rikkad tahhaksid ikka iggaweste ellada. Peäleegi ei teädnud Lena, kas Wessi-Matsil weel suggulasi olli, woi ollematta. — Ta teggi, mis kohhus olli Jummalala pärrast, ja muud middagi; ta ei woinud petta, sest et se pat olli; ta andis waestele, sest et isse küll teadis, mis maggu tühhi köht on; ta kandis Matsi eest, kui laps omma isä eest hoolt, sest et wannal muud ei olnud, kes sedda olleks teinud. Waesed önnistasid Töffe möldrit, weskilised tullid ja läksid römoga; wölglased said tööd, ehk nendega kannatadi weel monni aeg, ühhe sannaga: keif asfi olli koggoni teiseks läinud, sest sadik, kui Lena maiaš ellas, ja wanna endine öäl Wessi, Mats watas peält, naeratas ja olli wait. Kippus ta monne wölglasete oksjoni teggema, - ja Lena tulli ja ütles: „Armas onno, hallastage selle waese peäle weel!“ — siis olli Mats kinni ja ei woinud middagi ennam teha muud, kui et Lena selja tagga urrises: „Ta on nago sulla meesi mo kaelas; mis ta tahhab, pean ma teggema!“ Waesed wölglased kuiwatasid filmi ja önnistasid Lenat ja Matsi, agga Lenat ennam. Kui neidasi ma peäl on — mis ma mitte ei ussu — siis olli Lena üks nende seast! —

Agga kui Wessi-Mats ka sedda ei olleks tundnud, mis kasso tal Lenast olli, siis ei olleks ta mitte weega ristitud olnud egga wäärt olnud, et päike ta peäle paistis. Enne olli ta maia roppane ja joppane, nago wa figgade laut; nüüd puhhas ja kassitud, nago firrif; enne

Käis Mats, nago rehhepeksja: nüüd nago wanna peigmees, ehtind ja puhhas; enne olli oue täis risso ja murdo, aed täis umbrohto, lehmad maoni wirtsa sees: nüüd keif puhhas ja pühhitud, kassitud ja forristud nago pühhade laupäwa öhto; enne ei olnud seapütti ja pimapütti wahhel muud wahhet, kui et teised lautas ja teised laudil seisid: nüüd olli keif teiseks sanud — seapüttid ollid puhtamad, kui enne pimanoud ja wanna Pitsil olli nüüd puhtam asse, kui enne wanna Matsil; ja weskis, kuidas olli seäl keif nago firja järrele seätud! Lena forjas pole aastaga enam woid, kui wanna Perret terve aastaga. Mis ta müüs, wimane koppik tulli Matsi tasfo.

Andis wanna ihuus Mats tale õnsa emma ja Pirreti pärrandussest wanna tükkisid ümber, tehha, siis tännas Lena wägga ja teggi neist kolme neljakümne aastastest tükkidest rided, et lust olli peält nähhä. Rikkad perretütred, kes muido wägga walmis on teisa, kel ni uhked rided ei olle, kui neil, pilkama ja naerma, jättsid Lenat pilkamatta, sest et keif temma hea süda-dame pärrast tedda armastasid.

Regi Koolme küllas ei möttelnud enam muud, kui et Lena Wesfi, Matsi warra pärria pididi ollema. Sedda ollid küllapoised ka peagi wälja arwanud, ja kes Matsi warra ja kenna Lenat kokko rehendas ja ennesele sowis, se ei sanud, kui sowiminne jubba saminne olleks, tõeste mitte wähhe. Lena kummardajattest polnud ka mitte pudust; agga se olli

pahha luggu: kellegi jutto ei woetud ses asjas kuulda. — Olli ehk Lenal jubba monni süddame peäl? Woib olla; nore tüttarlapse südda, kui ta su mitte üks larraski ei olle, on hirmus süggaw, kes woib sinna pohja watada? — Lahke olli ta keige wasto, agga kellege wasto isseärranis. Peälegi olli raske temmaga kofko sada, ta ei läinud mitte paljo kotto wälja. Tulli monni te peäl ta wasto ja ütles: Lena, nenda ja nenda, sedda ja sedda! siis ütles Lena; „Minna ei moista sinno jutto ja mul polle ka mitte aega, Dnno otab mind koio!“ Tälle jut otsas.

Agga üks olli ommeti küllas, se ei jänud ni hõlpsaste Lenast mitte mahha. Ta käis nago kul nore kanna ümber. Se olli Koli-Hans ehk Lusia, kes päwade polest Lena isse wois olla. Se wanna koerakõis olli otsego meletu Lena kannul, ehk kül Lena temma eest hoidis, nago kass tulle eest, ehk kui ta omma maggusa sannadega ta liggi tungis, nenda Lusiale trumbi wälja mängis, et ta suud filmad pärrane lahti jäid.

Kui Lusia näggi, et assi selkombel ei aitnud, hakkas ta teist wisi peäle. Mia kauba riust sabik olli Hans Matsi poue söbber. Matsi nõu olli Hansule temma waewa maksta, Hans olli karwal ja ei wõtnud. No kes olli nüüd Matsi melest üllem, kui Lusia? Mats ei teinud enam middagi ilma temmata. Lusia tallitas temma wäljaspiddised kauba asjo, estis wilja, müüs jahho, ja keif ilma koppikuta. Matsi

maia ja weski öitses Lena läbbi, Matsi kaup Hanso läbbi, seäl tulli jo Matsil otsego wäggise se mötte: se olleks hea, kui neist kahhest paar saaks! Need moistaksid rahha kaswatada ja folko hoida. Kellele olleks ta omma suurt warra muido jätnud?

Et Hans Pumler — nenda nimmetas tedda Mats üksi — Lena peäle filma olli wiiskanud, sedda teadis Wessi-Mats; agga ta ei teadnud ommeti kummasst filma: sest Lusia watas ifka teise filmaga teine pole külge. Ta olli kord ka ni äri weri möda temmast Lenaga rākinud, agga seäl olli, nago tulli takkus ja wanna mehhe lust kaddus ärra, sest asjast teistkorda ennam rākida. Ommeti olleks ta süddamest sowinud, et Lusia Lena melest mitte ni inneto polleks olnud. Ta lotis: küllab Lena lähhäb aega möda targemaks, — agga se tarkus, ühhe wanna innetuma tadi naeseks sada, kellest üksi üht head fanna teadnud rākida, ei tulnud Lenale mitte. — Monnest aiasf sadif jubba olli Lusia nenda kurw ja norgus, nago lammas, kelle talle hunt ärra sönud. Matsi nähhes ei tahtnud ta süa egga jua. Matsil olli sest wägga halle meel; ta teadis jo, kust se kurbdus tulli: Lena olleks tedda ühhe ainsa sannaga hüppama woind aiada. Ta panni wägga immeks: Lenal ei olnud üht ainust armokest ja ommeti seisif ta Lusia armastusse wasto, kui raud ja terras.

Lusia kurbdus käis ifka ennam ta süddamest läbbi. Wimaks wöttis ta süddame sisse ja rākis Hansoga. Hans ei salganud ka mitte; agga

tal olli üks ainus nou Lena süddamest woito sada ja sedda ei tahtnud ta mitte nimmetada. Ta käis, nago kass pallawa pudro ümber, nimmetas furd sedda, furd teist funni Mats wimaks pididi küssima: „Ütle ommeti selgeste wälja, kuida modi sa temma süddamest arwad jaggo sawad?“

No nüüd ütles siis Lusja ni mahheda san nadega, kui wähe moistis: „Sa jättad jo wimaks keif omma warra selle armsa lapse pärralt, nüüd ei olle teist nou agga kuida ma oh kui raske on mul sedda üttelda! nüüd ei olle teist nou, kui oh, oh, hing jääb finni! mis sa sest saad mõtlemä nüüd ei olle teist nou, kui“

No mis siis? — küssis Mats; — ikka kui, kui, kui! Ütle üks furd wälja! Mis sa tahhad, et ma pean teggema?

„Muud middagi, kui kui“

No kas jälle sesamma luggu?

„Kui et sa ommas Testamentis ärra panne pahhaks Summal lasko find kaua ellada! kui et sa Testamentis üllespanned, et Lena üksi siis sinno pärriaks saab, kui ta nimme Lena Dumler on Oh, kui raske se olli wälja üttelda!“

Wessi, Matsil olleks pea wessi filma tulnud, nenda hea süddamega näitas Hans ollewad, ning se olli üsna öige ja teisel päwal tahtis Mats Hansoga jubba liinna miinna ja keif forda sata. Agga — ütles wannamees wimaks — kui ta sulle ommeti ei tulle, mis siis?

„No siis te, armas Mats, mis so melest hea on. Sa olled jo isse omma warrandusse perremees. Kui arwad, woid selle kangekaelse tüttarlapsela ka nattu anda ja surem ossa jääb“

Sinno pärralt! — wastas Mats, ja kaup olli walmis.

Selsammal pühapäwal, mil nenda nou peti ja Lusia Wessi Matsile kotti ülle pea tõmbas, istus Lena omma pisisukesses kambri, piibli ramat põlwe peäl, luges ja kulis keik nende jutto. Ta ei lusind egga warritsenud mitte, agga ta ei woinud ommad kõrwad ka mitte finni toppida, kui nemmad eestoas ni waljuste räkisid. Lena nuttis esmalt libbedaste ja pugges siis pärrast teisest uksest wälja ja läks aeda meelt lahutama. — Se woib kül maggus olla, kui tal isse peält kuleb, kui tedda hundile kaubeldakse!

Teisel hommikul tulli Lusia, firriko rided selgas, ning läksid Matsiga Testamenti teggema, mis läbbi waene Lena pididi müdud ehk keigest Matsi warrast mitte ennam sama, kui kaspile kalla solamisse jures antakse.

Hanso süddames kaswasid tänna rosid ja kullerkuppud: ta olli sedda sanud, mis olli tahtnud. Temmast polnud rõõmsam ükski, — sest temma sai illusa naese ja sure warrandusse, ehk sure warrandusse ilma illusa naeseta, ja se olli ka asfi. „Kui ma rikkas ollen — ütles Lusia — kül ma siis ka illus ollen ja tark weel pealegi. Dot', oot', Lenakenne, kül pead

warfi tundma, mis se tähendab, Hans Pumeri alwaks piddama! Wanna rummal Mats on jubba minno wõrkus, ja wäsin tedda ikka ennam ja ennam, nago ämlik färbest, omma wõrgo fisse finni. Disa, tarkus on ennam wäärt, kui rikkus!" — Sedda räkis muidogi Hans nenda, et legi mu ei kuulnud, kui temma isse ning Summal.

Rüsfime weel üks fõrd, kas Lena südda pididi siis ka feigest armastusfest alles tühhi ollema? Kas siis tõeste kellegi nore innimesse nimme weel temma süddames kirjast ei seisnud? Watame fõrd weel Lena ello peäle taggasi, ehk same siis ennam arwo.

Olleme jubba esmalt kõnnelenud, et Lille-Elis, Lena emma, onimas sures waesuseses Karja Kustawi saunas ellas ja süna ka surri. Kustaw isse olli ka waene leff. Ta wanna ea sees olli temmale Summal nore poia annud, felle nimme ta Jakob panni; agga warfi felle järrele pididi Kustaw omma armsa naese hauda kandma. Jakob olli otsego omma õnsa emma suust mahha kuffund. Ta olli aasta wannem, kui Lena. Tal polle kaks last teine teist ennam armastanud, kui need kaks. Remmad mängisid fous, käisid fous kolis ning ka pärrast, kui nappus kä olli, fous ferjamas.

Neile kahhe lapsese polnud ferjaminne mitte nenda fibbe, kui ta muido on; fest ükski woinud nende illusa ja waggusa lastele üht alwa

Janna anda, waid iggaüks püdis neile middagi anda, sest iggaüks tundis nende wannemad ja teadis, kui waesed nemmad ollid ja sedda mitte omma sü pärrast. Nemmad ei olnud ka mitte kui teised sandilapsed. Tassakeste ja allandlikult astusid nemmad ukse tahha, waatsid ni lahkeste rahwa otsa ja ei aianud mitte, nago mustlased peäle. Nemmad pallusid, agga ennam filme kui suga. Watas Lena omma ingli filmadega kellegi otsa, siis se ei woinud muud tehha, kui anda. Ja need lapsed teggid, nago esimesesed ristiinnimesed: mis üks sai, se olli ka teise pärralt, ehk küll wannemad ühhes leibas ei olnud. Sai teine surema tükki ehk parremat leiba, siis jaggasid warsti poleks. Andis monni neile kartohwolid, siis läksid warsti ühte sallaja kofta ja luggesid jälle poleks, et ial ühhel ennam ei piddand ollema, kui teisel.

Sui soja päwaga istusid kous pude al, noppisid masikaid ja need keige jämmedamad andis Jakob wissist Lenale. Leidfid nad linno pesa, siis olli jälle Lena, kes Jakobit taggasi hoidis, et ta mitte pesa egga munne ei rik-
kunud. Pallus Lena Jakobit, olgo mis asja pärrast tahhes, siis ei olnud ükski pu ni kõrge, kus temma otsa ei olleks ronninud, egga ükski wessi ni süggaw, kust ta läbbi ei olleks wionud, Lena tahtmist täita, ja Lena tänno olli siis temma palk.

Misuggune ilmasüta laste ello ei läinud wist kummagi melest.

Üksford olli üks perrenaene neile üttelnud:

„Teie ollete jubba 8 aastat wannad ja ei moista weel palwed teha!“ Jakob punnastas ärra, sest temmaga olli luggu nenda. Lena panni warsi käed risti ning lugges monned illusad palwed, mis wagga emma tedda olli õppetanud, perrenaese südda sai ligutud ja ta andis kahhe wõrra.

Koio pole minnes olli Jakob wägga kurw ja wait.

„Miks sa nenda wait ja kurw olled, Jakob?“ — küsis Lena.

„Oh, minna ei moista palwed teha!“ ütles Jakob ja hakkas isse nutma.

„Ole wait, Jakob,“ ütles Lena ja pühkis omma käisega temma silmad ärra; „minna õppetan sind ka palwet teggema ja siis teme kous palwed!“

Nüüd olli Jakob jälle rõmus ja warsi istusid pu alla mahha ja Lena lugges ommad palwed senni kaua Jakobile ette, kunni tale pähhä jäid ning siina polnud ka liga aega tarwis, sest Jakobil olli essimenne pea otsas.

Kui nad nüüd teistkord jälle selle perrenaese jures ollid, hüdis Jakob jubba kaugelt: „Külla täddi, nüüd moistan minna ka palwed teha!“ ja ta lugges ommad palwed nisamma kui Lena.

„Kust sa neid oled õppind?“ küsis perrenaene.

Lena õppetas mind! wastas Jakob rõmoga.

Perrenaene hakkas Lena ümber, tõstis tedda üllesse ja andis tale suud. Sest sadik said

nemmad siit maiast ikka fahhewörtsed anded, mis eest nad tännades perrenaese käele suud andsid.

Nenda ellasid lapsed üht wagga lapse ello, teine teist armastades. Pärrast ei läinud teine üksi ennam mitte ülle ukse. Jakob ja Lena ollid üks meel ja südda; agga Else surm pöris teif teifite ja lahutas neid teine teisest ärra, ja warsi pärrast sedda surri ka wanna Karja Kustaw. Müüd ei teädnud perremehhed, mis nad Jakobiga piddid teggema? Wiimaks wötsid nouks, tedda üks pä ühhe ja teine pä teise jures järge möda sömas käia laska. Küllab woib iggamees moista, kui peato kanna Jakob olli. Kellegil polnud tedda tarwis, fegi tedda omma laua äre ei odand, ja kui ta furd ommeti södetud piddi sama, siis tahtis tedda igga üks ka ni paljo taggaaiada kui wois. Ta piddi päwa sedda ja sedda teggema ja öse pleekaedas kangad wahtima. Nemmad tahtsid — ja se on talleperrerahwa häbbiks nenda nende wiis — nemmad tahtsid ka teäda, mis nad sedda waest last piddid toitma? Mis ta augotamisega söi ja jõi, selle eest piddi ta jälle, nago lehm pima andma ja iggamees lüpsis ni paljo kui wois, kui ka werri tagga olli. Wiimne leiwapallose piddi jälle poisi nahhast wäljapiggistud sama. Kas lapsel raske ehk ferge olli, kes selle järrele küsis? Lenal olli raske, agga Jakobil weel raskem; agga mollemad kandsid omma koormat ilma kaebdusseta.

Sureks rõmuks olli neil, kui nad monni furd jälle kofko said ja omma hädda teine teisele

woisid kaebada, ja kui pärrast Lena Lökke weskis ellas, kartis Jakob wanna Pitsi pärrast weski liggi tulla, ja mötles ennast Lenast igga-
weste lahjutud ollewad.

Ommeiti olli Pits, kuida jubba teame, teised mötted sanud. Üksford satis se perremees, kelle jures ta just tänna sömas olli, Jakobit weski jure middagi tallitama. Wata immet! Pits ei urrisendge temma peäle. Oh sa kallis loom! Jakob melitas tedda, hakkas ta kaelast finni ja andis Pitsile muisso. Wanna waenlane olli ueks söbraks sanud. Pits ei olnud mitte rum-
mal: kelle wasto Lena lahke olli, selle wasto temma ka. Parist sannast olli küllalt. Shio, kui keif tallitamine tallitud olli, istusid Jakob ja Lena aedas ja räkisid teine teisele omma römo ja kurbdust ja Pits piddas su, sest ta olli lehma lauta finni pandud. Ja kui Jakobit kõht monnikord wägga tühhi olli, andis Lena temmale sedda ja teist, mis pahhast käest ei tulnud. Nemma ei salganud teine teise eest middagi; agga sedda, et Lusia nenda Lena tagga käis, nago wassikas emma tagga, ei tabtnud Lena kawa mitte tunnistada; ta tundis ärra, et se Jakobile mitte römo ei te.

Ka se rööm pididi neilt woetud sama, agga mitte kahjuks.

Ühhel öhtal tullid firrifo õppetaja ja kõster küllast warru pealt taggasi. Se olli süggise leikuse aeg. S olli soe, täis ku paistis helle-
daste taewas, ilm wagga, ja Jakob, kes keif selle päwa töös olnud, pididi õse jälle õ-wahhi

ammetit piddama. Ta olli furnuks wäsfind. Ta mötles Lena peäle, käis kül eddasi taggasi, et unni peäle ei tulleks, agga olli wägga wäsfind, istus te äre „nattufe“ mahha, agga jäi maggama. — Kuida ööldud, öppetaja ja köster tullid warrult ja et ö ni soe ja wagga olli, käisid nemmad pitkaliste ja aiasid jutto. Jutto sees ollid siis ka selle peäle tulnud, kuida ni mitme innimesse jures se, mis ta kolis öypib, isseärranis fui norelt kolist lahti saab, pärrast koli jälle feif ennamieste laiale lähhäb ja ärra-kaub ja kuida mitto head pead ja terrast waimo, kellest middagi elleks woinud sada, otsego raisko lähwad. — Nad ollid parrajaste sest asjast räkimas, fui köster, kes ennese ette ei waatnud, korraga ühhe asja peale kormistas; ta kummardas ennast mahha ja wata, üks kübbar olli jalge al maas. Selsammal filmapilgul näggi temma ka Karja Kustawi poega te äres maggawad. Jakob olli tuttaw pois. Ta ehmatas ärra, mötles ta furnud ollewad, agga Jakob maggas, ja ei kuulnud egga näinud kummakid.

„Waatke, siin on praego üks nisuggune, kellest esmalt rääksime. Se waene mahhajanud poisikenne olli üks aasta otsa minno jures kolis. Urwa ollen ma nenda head pead ja süddant ühhes kous leidnud, fui selle Jakob Tradi jures. Ma tundsin kül, et kegi parrem foolmeistriks ei sünniks, fui temma; agga nisuguses ellus, fui ta waene nüüd peab ellama, lähhäb feif jälle tuulde ja kaub ärra. Kui waene on selle hea poisi põlli! Tal on 30

perremeesi, kedda ta peab tenima, agga üht, ainust, kes temmale hea melega süa annab. Mis ellorööm peab sel kumbel temma nores süddames iddanema? Päwa peab ta raskest tööd teggema, öse nende omma eest walwama, ja saab ta tükki leiba, siis peab happud sannad leiwa förwaseks wõtma: „setda saad sa armo pärrast!“ — Eks nisugguses ellus ei pea aega möda ihho ja hing närtsima? Ollaks ma nenda rikkas ollewad, kui ma waene ollen: ma ollaks ammogi teädnud, mis tarwis on.“

Öppetaja meel olli sedda kuuldes ja nähhes halledaks läinud ja ütles: „Agga mis kelab meid temma peäle hallastamast?“

Mind kelab, armas öppetaja, mo wägga kassin palk ja omma 6 ellawad last, kel terwed hambad ja köhhud on, — wastas köster, kelle kä ka koolmeistri ammet olli; — Teil woib se asst ehk hõlpsam olla.

„Minna wõttan tedda hea melega omma maiasse, annan süa ja teen ride, kui Teie mulle öppetuses eest otsa tahhate abbiks olla. Kasseb Jummal meie tööd siis forda minna, no kül temmast siis ka eddespidi üks koolmeister saab!“ Nenda ütles öppetaja ning köster andis kät wasto ja kaup olli walmis. Täewa Issa rõmustas ennast ülleweel; agga Jakob, kes isse seal jures olli, ei teädnud sest middagi, sest ta maggas raskest.

Öppetaja lükkas ta külge ja karjatades kargas Jakob maast üllesse, kui kaks musta meest kuwalgel ennese ees näggi seiswad. Jakob olli

ehmatand ja unnine, agga ni paljo sai ta omi
meti arro, et hommiko warra õppetaja jure
pidi minnema. Ta teggi nüüd jälle, mis
kohhus olli; wasto hommikut agga pugges ta
heina küne, ning maggas omma õfist wäsi-
must wälja.

Teisel hommikul läks ta siis õppetaja jure, kus
ta ka kõftrit ehk koolmeiftrit cest leidis. Temma
käest küsiti nüüd, kas tal lusti ei olleks üks
ford koolmeiftriks sada?

Nisuggune mõtte olli kül, nago unnenäggo
monnikord Jakob i süddames olnud; agga ta
mahhajätud waeselapse põlli hirmutas nisuggust
mõtted pea jälle süddamest ärra ja ta ei woinud
muud lota egga odata, kui tallo sullane ellada
ja surra. Nüüd, kus tedda sepärrast küsiti,
wärrises Jakob ja kahwatas ärra. Wimaks
wastas ommeti, et se temmal kül wägga armas
olnud ja olleks, agga arwas ennast jubba liaks
wanna ollewad ja sedda keik mitte wöiwad õp-
pida, mis üks tubli koolmeifster peab moifuma.

„Sest polle wiaga, — ütlesid teised — kui
sul agga lust ja himmo selle ammeti peäle on;
midda wannem sa olled, sedda moiflikkum ja
hoolsam olled sinna siis: sa tead jo, mispärrast
sa õppid.“

Nüüd ollid Jakob i süddames Soulud! Ta
wärrises, kui ta mõtles: „Mis nüüd Lena
ütleb?“

Selsammal päwal wasto õhtut läks jubba
Jakob Traat, üks piisuke kimbuke kaenas,
õppetaja maiasse ja sai lahkeste wastowoetud.

Keif külla olli sest asjast kolla täis; mõnned kiitsid, mõnned laitsid ja õppetajat ning kõsrit naerdes, räkis Lusia sedda asja ka selsammal õhtal Wessi-Matsile. Lena pididi wälja minnema, sest muido olleksid arro sanud, kuidas se luggu ta süddant ligutas; agga ommas kambrikeses langes ta põlwili mahha ja tännas Jõsandat, ni armolisse saatmisse eest: sest mis Jakobile sündis, se sündis ka Lenale, ja mis Jakob tundis, sedda tundis Lena ka.

Se luggu sündis ammo enne Wessi-Matsi Testamenti teggemist. — Jakobit kääsi käis wägga hästi. Õppetajal ei olnud ennesel lapsi, sepärast piddasid Jakobit omma lapse eest. Ta õppis ni holega, et rutteminne eddasi sai, kui temma õppetajad ollid esmalt lootnud; agga sedda surem olli ka nende rõöm.

Gest otsa pahhandasid talloperremehhed, sest nad tundsid kül, mis kasso neil Jakobist olli, ja nüüd ollid korraga ilma; nad pilkasid ja naersid senni sedda asja, kunni Jakob esimest korda kirrikus errilaid mängis ja kolikatsuja Jakobit keige koggodusse ees wägga kitis ja ütles, et Jakobist esimenne koolmeister saab. Nüüd jäid rahwas wait, kuid wanna Koli-Hans ehk Lusia, sel olli pahha meel, sest temmast polnud koli-üllem ial nenda räkinnud. Agga ta waene mees ei teädnud mitte, et ta igga sanaga, mis ta Jakobist pahha räkis, Lena melest innetumaks läks.

Ni rõmus, kui Jakob ommas põlwes olli ja Summalat tännas ja ni tännolik, kui Lena

südda ka sedda asja peält watas — ommeti olli se neile ka raske küll, et nüüd teine teisega mitte enam naljalt kokko ei sanud; sest öhto kotto ärramiinna ei olnud Jakobil ial lubba, ja se olli wägga öige. Suhtusid ferd teine teise wasto, siis olli häddast aega teine teise filma wadata; agga se olli ka suur ön. Lena teadis, et Jakobi käsfi hästi käis; ta teadis, et temma öppiminne ilma asjata ei olnud; ta näggi, kuidä temma endine kahwatand näggo punnetas, ühhe sannaga: Jakobi köht olli täis ja meel hea, jubba se teggi Lenat ni wägga röömsaks, mis siis weel, kui selle aia peäle eddasi mötles, mil Jakob ja temma Dlgo peäle; igga mees moistab issegi.

Sel aial nüüd, mil need nored süddamed nenda teine teisest lahhutud ollid, juhtus se Testamenti luggu Lusja ja Wessfi-Matsfi wahhel, mis Lenat ni hirmus kurwaks teggi. Ta olli jo isse omma förwaga kuulnud, kuidä nad nõu piddanud, ja et Lusja ommas römus nüüd enam suud ei woinud piddada, kulis ta ka teiste käest, et Testament nenda olli tehtud, kui nou petud sai. Lena pididi töeste Testamenti järrele Wessfi-Matsfi warrapärria ollema, agga üksfi siis, kui ta Lusiat ommaks mehheks tahtis wötta; muido ei piddand ta enam sama, kui ühhe tüdrukko palk nende aastade kohta wälja teeb, mis Lena Wessfi-Matsfi olli teninud. Nenda ollid loud ja Matsfi südda olli rahbul; sest ta arwas ommal wisil, et ta Lena eest parreminne ei woinud murretseda. Ta armastas

Lenat ka ommast kohhast tõeeste. Wihha Lena õnsa emmia wasto olli ta melest unnund. Ses pärrast olli ta wägga murres, kui näggi, et Lena siimad sagedaste nuttust punnased ollid. Ta mõtles eddasi ja taggasi, agga tössist pohja ei sanud ta mitte kätte. Mõtles ford ka, et Lena Testamentist middagi pididi teädma; agga kust ta sedda teada sai? Mis rahwas küllas räkis, sedda Mats ei teädnud. Et Lusja sedda isse woiks wälja lobbiseda, sedda ei uskund ta weel foggoni, et Lusiat ni rummalaks ei pidband.

Testamenti luggu tullu aega möda ka õppe-
taja maiasse, ja et seäl ükski hing Sakobi ja Lena süddame salladussest ei teädnud, räkis õp-
petaja kibbeda sannadega sest üllekohtust, mis Mats Trump Lena, kui omma ainsa suggulase wasto teggi. Rägiti ka, kui kurw se waene tüttarlaps olla, ja nüüd woime arwata, kuidas Sakobi südda põlles, kui sedda kulis! Ta püdis keigest hingest Lenaga kokko sada, agga kuidas wisi? Peäle sedda olli Wessi-Mats haigeks jänud ja Lena ei tulnud ta wodi jurest ärra ei ööd egga päwa.

Lusja südda laulis igga pä: „Et löge kannelt, mängiad!“ sest ta lotis wist, et Mats nüüd pea kärwab. Ta olleks tuhhat penni-
foormat surma järrele läinud, et rutto töttaks; naeris ka õige ilmsi teiste ees Lenat, kes ni suurt waewa ühhe wõidleiwa eest Matsi pär-
rast näggi.

Sest sadik, kui tutwaks sai, et Lusja rikka Wessi-Matsi warra pärria olli, sai ta jälle

Kõrtsis ni palju wõlgo kui agga tahtis. Ta istus vööd ja pãwad kaardi laua äres ja jõi penikest nappi. Sest se nüüd tuli, et ta Wessi-Matsi haigusse wägga arwa tedda watamas käis, ja se polnud mitte temma kasuks. Teine pahha asfi olli, et ta nüüd uimase peaga wäljalobbises, kuidas ta ni hästi Ria louga, kui ka Testa-mendiga wanna Matsi olli petnud ja naeris sure heäleaga temma rummalust.

Ükski õige inimenne ei olleks küllas Lusia filma ennam süllitanud; ni inneto olli ta omma palju üllekohto pãrrast keikede melest. —

Jõsanda fanna: „Ma ollen haige olnud ja teie ollete mind watamas käinud,“ — on weel rahwa seas ellamas, kui ka mitte nenda, kui peaks ollema. On ikka monned leida, kes haigid watamatta ei jätta. Nenda ollid Koolme küllas ka monned, ehk kül mitte Wessi-Matsi sugulased ja sõbrad, sest neist olli tal omma teada, kaks ainust hinge: Lena sugulaseks ja Lusia sõbraks.

Se olli just jui aeg. Põllomeestel olli aeg kassin ja tööd palju; agga pühhapääw on ommeti pãrrast lounat nattuke aega, kus teine naber teist woib watama miina. Nenda olli siin ka. Wessi-Matsi haigus polnud ka mitte weel surma-tõbbi, waid joosja, mis tedda ennegi monnikord olli pinanud, agga jälle lahfunud. Wimasel aastal — sedda tundis igga üks — olli ta kül hõpis wannemaks läinud, laps ta ennam ka ei olnud, mis seäl wanna innimesel palju tarwis, wois ka peagi filmad

finni ja förwad pea alla panna, kuida rahwas ütleb.

Ühhel pühhapäwal tullid mitto nabert, muist särgi wäel, muist pühhapäwa wammussega Töffe weskile wanna haiget Matsi watama, ja istfid tuppä mahha. Haigel olli sest wägga hea meel: ta aeg läks hõlpsam eddasi; sest kui Lenal mitte allati aega ei olnud, piiblist temmale etteluggeda, mis ta hilja aego olli himmustama hakkanud, — siis olli ta aeg wägga iggaw ja joošja wallo otsego surem. Ka tänna olli Lena temmale etteluggenud ja se sanna: „Onsad on need armolišsed, sest nemmad peawad armo sama!“ olli ni kui moõk Matsi süddamesse tunginud.

Selle peäle tullid naabrid ja Lena panni ramato ärra, ja läks fenni nattuke aega aeda käima. Ta istus põsa alla pengi peäle, panni pea wasto puud, ja et ta jubba mõnda ööd ilma unneta olli, jäi ta maggama ja ei kuulnud sest, mis nabred toas rääksid, sannagi.

Toas rägiti ilmast, wiljast, heinamadest ja muist asjust kunni wanna Kasiko Hinrek Hamer ka tuppä astus. Ta olli Matsiga ühhe wannadune ja poisikse põkine söbber, mis agga ammo wannaks jänud. Hinrek olli rikkas perremees ja õiglane mees, sellepärrast auustasid tedda keif; ta olli agga ka ni töesannaga mees, kes igga ühhele ütles, mis töšši olli, olgo wallus ehk maggus, ja sellepärrast kartsid tedda keif.

Menda kui Kasiko wanna tuppä astus, pil-

gutafid teised ühhe teise peäle silma ja mötlesid: tänna hakkab Hinriko ja Matsi wahhel müristama! Nad teadsid jo ammogi, mis Hinrek Matsile lubband ütelda, kui temmaga pididi fokko sama.

„Terre lounat, Mats, wanna kasjowend!“
— ütles Hinrek ja andis Matsile kät. „Mis tempo sa teed? Egga sa ommeti weel surrema ei hakka?“

„Kui luggu minno tahtmisse järrele lähhäks, siis tahhaksin kül monne päwa weel ellada,“ wastas Mats.

„Ja Lusia ning so kenna Lena pulma peäl weel jalga tösta ja tantsida, eks olle nenda?“
— ütles Hinrek.

Matsil käis nago pistja läbbi rinde; agga ta teggi, nago ei olleks Hinreko mötted tähhele pannud ja ütles: „Sa tead jo Hinrek, et ma poisikse põlwest sadik suur tantsia ei olnud, kust ta nüüd ennam tulleb?“

„Tõssi kül, — ütles Hinrek — sul ollid ifka kanged jallad, nago karrul, ja kui sinna tantsima läksid, se olli ennam wäärt, kui kümme pilli luggu, sest siis sai naerda, et püksti nöbid lahti pörkasid; — agga kule Mats, mis paggan ma sinnust kulen? Ulled jälle, nago pimme lusfikaga waagnast möda torkanud?“

„No mis siis, armas Hinrek? mis ma ollen teinud?“

„Sinna tead, minno wäimehhel on se pahha ammet, ta on förtsimees ja sest se tulleb, et ma ka monni lord senna lähhän ning piip tub-

halast teiste seas tomban ehk ka monni kord klasi öllut joon. Seäl puhhub Lusia sinnust asjo wälja, nago passonaga, mis minna mitte hea melega ei tahha uskuda. Egga Mats Trump, minno kasso wend, ni püsti jölle ja wäl ei woi olla.“

„Mis siis, Hinref, mis siis?“ — küsis Mats ja tousis istuli, mis ta neljal nädalil ennam ilma sure wallota ja Lena abbita ei woinud teha.

„No mis muud, — wastas Hinref — kui et Lusia ennaft igga öhto römo pärrast täis joob, et sinna ommeti kärwad.“

„Mis sa ütled?“ hüdis Mats ja läks werri punnaseks. — „Du se tössi, woi teed sa nalja?“

„Minna ei moista terwedega, weel wähem haigedega nalja teha; siin on jo teisi mehhi küllalt, kes sedda on peält kuulnud, küssi nende käest!“

Keik ütlesid ühhest suust: „Meie olieme sedda isse omma körwaga ennam, kui kümme kord kuulnud!“

„Temma kiitleb, — ütles Hinrik jälle — et ta sind, kui narri paela otsas on tagga weddanud, nago kassi poega hölle kõrre järrele. Sinna mötled, et Lusia sinno rahha on Rigas wäljapärinud, suurt murret ja waewa näinud, agga walle! se rahha olli ammo wäljapäritud, seisnud ka kirjas, agga sinna rummal ei moistnud mitte luggeda, ja sellepärrast läinud Lusia siina ja ellanud sinno kullu peäl need nädalad kord ka, nago Abraami sülles.“

„Narradel peab rehaga pead suggema — ütleb Lusia — ja Gesli selga kottid pannema. Mats rummal mõtleb, et ma ilma asjata teen, mis ma teen.“

Wanna Wessi-Mats wärrises wiha pärrast fängis; agga kui wanna Kasiko perremees lapse kárnast pead lord winaga pessis, egga temma siis ei holind, kas libbe woi maggus, waid ütles jälle: „Lusia kidad, ta on so omma raswaga sind nenda pehmeks márinud, et sind ümber sõrme woiw mässida. Temma olla so wiljaostja ja jahhomüa, ja sinna rummal mõttelda, et temma sedda muido sõbrusse pärrast teha, — wõtta näppust! Duma jaggo wõtta temma ifka ammo enne ärra, kui sinno silma ette saia ja sinna uskuda ommeti ennam Lusia sanna, kui Jummal sanna, sest et sa olla wanna rummal Wessi-Mats.“

„Sinna wassetad, Hinref, — hüdís wanna Mats — sedda ei woinud se innimenne mitte teif ráfida egga teha!“

Seäl toufís üks noor perremees ülles ja ütles: „Ärra pange pahhaks, möldre papp, kui ma Teile middagi rágin, mis Teile ei tea. Lusia on Teil tuhhad lorda petnud ja Teile nimme peäle ka mitme waese werd immenud. Ma tahhan agga üht ainust asja ráfida: Teile ostite minnewa süggise meie kulla perremeeeste káest kokko 150 wákka nísso. Rauba teggia ja rahhamaksja olli Lusia. Ta tingís, nago Judas Iskariot meitega ja ülle kahhe rubla ei fanud legi wakkast, ja Teile ramatus, paljo

seäl seisab? efs ta fiitle nüüd igga pä förtsis:
 „Wessi-Mats on mo kallis mahlakast, kust ikka
 middagi wälja tilkub! Minnewa aasta nissude
 eest sain Matsi käest 2 rubla 75 kopp. wakkast
 ja se olli jälle 150 korda 75 koppikast Matsi
 taskust minno tosko!“ Uskuge mitte, möldre-
 papp, et ostmisse ehk müümisse jures ial teisite
 teeb: Petud saab wilja müa, petud saab jahho
 ostja, petud saab rahha andja!“

Wessi-Mats firristas hambaid sängis, agga
 Hinref ei annud mitte järrele. „Ja nisugguse
 koerade koerale — ütles temma — olled sinna
 weel peälegi omma wimast koppikast kinkinud
 ja isse omma werd ilmajätnud, kui se tössi
 on, jah, mis weel tuhat kord hullem on, kui
 se tössi on, peab sinno tahtminne ka ollema,
 sedda wagga last omma Testamenti läbbi Lu-
 siale ärramüa? — Mats, wanna ea sees peab
 innimenne weel monda asja uskma, mis en-
 disel aial mötlematta olli — agga sedda ma
 sinnust ommeti ei ussu; se olleks liaks Peelt-
 sebuli wisi! — Sa olled kül wanna ahnepr.,
 agga ma lodan, ommeti ni hirmus öäl mitte?
 — Sedda armast last ühhe nisugguse koera
 köidikule ärramüma, se olleks jo pomisse wäärt
 pat! Ja kust, kust olleks sul se õigus sedda
 tehha? Lusja fiitleb förtsis: „„Enne ma so-
 wisin, et Wessi-rot sadda aastat weel ellaks,
 siis olleks mul ka hästi ellada; agga nüüd,
 jah nüüd ma sowiks, et tedda pergel tänna
 wöttaks, siis olleksin minna kohhe rahha perre-
 mees.““ — Lena on sind mitto aastat truiste

teninud; on sul tüdruk ja poisi eest olnud; on jälle Jummalale õnnistust westkisse tonud, kus peäl enne otsego wanne seisid, kui wanna Pirretiga weel, nagu kaks sigga ühhes pahnas ellasite; on sind pesnud, harrinud ja sinno eest hoolt kannud ennam, kui kegi omma laps, et meie keik olleme omma lastele üttelnud: öppige möldre Lenast! ja mis palka sai ta selle eest? Wannad hübud andsid sa temmale ümber, et rided kolm kord wannemad ollid, kui nende kandja; palka ta ei sanud, waid nüüd tahhad weel tedda — se on ta palk! — selle keige surema kelmi ja weddelworstile ärramüa ehk tedda Testamenti läbbi sundida, et Lusia naeseks peab sama? Mats, kas se on tõssi? rägi mulle töt!”

Mats läks kord punnaseks, kord walgeks; ta wärrises ja hing tikkus finni jäma.

Wimaks ütles ommett: „Tõssi küll, Hinrek; agga Koli: Hans koer on mind petnud, et nenda teggin!” —

„Dhho! ütles Hinrek ja tagganes sammo taggasi. Sesamma luggu seisab ammo piibleska: Adam ütles: naene pettis; naene ütles: maddo pettis; — Mats ütles: Lusia pettis, ja kelmid on keik nisuggused ja sinna ka. Sa nenda tahhad sinna omma wiimse kohtomoisija ette astuda? Wata Mats, sa olled wanna ja kui pea woib tuul sind ümber puhhuda. Mis siis? Kas sa sedda patto ka weel omma hinge peäle tahhad wötta? Ma kardan, et sul Jum-

mala ees muidogi wõlla pudust ei olle. Di, oi, Mats, kui Issand küsib: „Te arro omast maiapidamisest!“ — siis Mats, ei tahhaks ma sinnoga seltsis olla! Rüpa siis üksi wälja!”

Hinreful ennesel olli palla ülesse aianud, ta pöris ümber ja läks wälja. Teised, üks teise järrele, läksid ka wälja, ja nattukesse aia pärrast olli Mats üsna üksi järrele jäänud. Ta pea olli higgine ja südda tuffsus, nogo seppa hamer. Ta käed ollid ristis ja filmad toa lae pole pöördud; uled lifusid kül, agga tegi ei kuulnud üht sanna. Joosja wallo olli forraga, nago ärrapuhhutud.

Selsammal pühhapäwal pärrast lõunat, läks õppetaja wälja ja Jakobil olli ka lubba lahutamata minna omma tutwaid watama ehk muidokuhho tahtis. Woime kül arwata, kuhho ta mõtted weddasid: ta püdis ello eest Lenaga kokkotsada; sest ta südda wärrises, kui se peäle mõtles, et Lenä ommeti wimaks ehk Lusja pole ennast pöraks ja se mõtte aias Jakobile tulle takko. Ta tundis nüüd alles selgeste, kui wägga ta Lenat armastas, ja et ta ilma temmata kognoni ei woinud ellada. Seeb se olli, mis tal süddame peäl põlles. Ta tahtis ommad mõtted Lenale üttelda ning kuulda, mis temma selle peäle wastab.

Kui ta tänna westist möda läks, näggi ta paljo innimesi westi toas, agga Lenat ei ol-

nud nende seas. Mia wärrawast mödaminnes
lõi ta silmad pude alla pengi peäle ja wata,
Lena istus seäl! — Agga miks Lena Jakobit
ei näinud? — Meie teame jo: waene wärsind
Lena maggas.

Jakob läks tassakeste aiawärrawast sisse ja
astus Lena ette. Oh kui wägga illus ta olli!
peälegi Jakobile, kes tedda omma poue olleks
pistnud. Wadder, meie teame jo kül, missug-
gune ühhe nore innimesse luggu on, kui südda
ni fangeste tiksib. — Ta olleks wägga hea
melega Lenat maggada lastnud; agga mil wois
ta lota, temmaga jälle ni parrajaste kokko sada,
kui mitte nüüd ei tahtnud Lenat ärratada?

Ta hakkas Lena öllast finni ning rapputas
tassakeste. Lena kargas üllesse ja korraga olli
keif unni kaddunud.

„Jakob, Jakob!“ hüdis temma, „kust sinna
sia said? ja firrutas möllemad käed temma
wasto. Jakob olli selfilmapiilgul nago paradisi
aedas ja istus Lena kõrwa pengi peäle.

„Kas olleme ka üksi ning julged siin? —
küssis ta Lena käest. Oh Lena, mo süddamest
kallis Lena! mis ma nende päwade sees ollen
kuulnud, tahhab mo moistust peast ärrawõtta.
Sinna pead jo wanna Lusia naeseks sama, ja
Wessi, Mats on sedda Testamentis kirja lastnud
üllessepanna. Lena, kas se on tössi, et minna
sinnust elloaiaks pean ilma jäma? kuida pean
minna siis ellama? Mo hing on sinno külge
finni kaswanud ja pean — oh, kes jouab mo
wallo üllesrääkida! — ja pean siis sinnust sur-

mani lahjutud ollema! Lena, oh kallis Lena! kui sa sedda teed, mis saab siis minnust?"

Lena näggo läks tullipunnaseks. Jakob olli kül enne saggedašte temmaga räfinud, agga seddawisi weel ialgi. Ta watas Jakobi otsa ja temma süggawamad süddame mõtted paistfid se kord ta silmist wälja.

"Jah, armas Jakob," — ütles temma — se on tõssi!" ning hakkas isse kibbedaste nutma. Ma ollen isse omma kõrwaga kuulnud, kui Dunno ja Lusia kaupa teggid; agga ma ei olle mitte warritsenud, waid kuulsin sedda kambrist, kus ma luggesin, kui nemmad eestoas räkifid; pärrast sedda läksin ma nuttes kambrist wälja ja teädsin ommas wallus ennam, kui tarwis olli."

Dh kuidas waese Jakobi südda sedda kuuldes põksus! Ta olleks kurbdusse pärrast ma alla wannud.

Agga mis so omma südda sinna jure üt-
leb? — küssis ta filmi pühkides. Kas so omma südda himmustab siis ka Wessi-Matse mammona pärrast Lusia Lenaks sada?

"Mis sanno sa suust wäljaaiad, Jakob?" — ütles Lena ja tousis püsti. "Minna Lusia naeseks heitma? Ni tõeste kui ma ellan, enne lasfen ma ennast kiwwi al penikesseks jahwata, kui et minna Lusiale lähjän! Jal egga ilmas ei pea sest middagi sama!"

Müüd olli raske kiwwi Jakobi süddame peält ärra. Jummal olgo tännatud! — hüdis temma — siis sa ei tahha mitte temma abbi-
kasaks heita?

„Mitte foggoni! kui ta ka funningas olleks,“
wastas Lena.

Agga so onno suur warra, — küsis Ja-
kob jälle — eks sul sest mitte kahjo ei olle?
Se jääb siis keik Lusiale ja sinna olled ilma;
kas se wähe raske on?

„Summalal on warra kül, ja tõssine ar-
mastus on ennam wäärt, kui monni peotäis
kulda ja hõbedat. Wõtko Lusia sedda mam-
monat ommaks prudiks, minnust ei sa sedda
ial mitte!“

Agga mo kallis ingel — ütles Jakob —
kas tahhad siis üksford minnoga ühhe waike
koli ehk kõstre maiasse tulla ja kui mo armas
abbikasa, minno waesussega rahhul olla?

Lena löi pea mahha, et Jakob ta näggo
ei näeks ja jäi wait.

Lena kenne! — hüdis Jakob — kas sa selle
peäle middagi ei moista wastada? Kas so
südda minno pole ei hoia? Ehk ollen ennast
petnud, kui mõtle sin, et mind ka nenda armas-
tad, kui ma sind keigest ihhust hingest armas-
tan? — Ütle Lena, sin ei kule meid muud,
kui Summal taewas — ütle mulle selgeste
omma süddame peält ärra: kas tahhad mo
armsaks naeseks tulla ja minnoga kannatada,
head ja kurja surmani?

Lena tõstis kord silmad üllesse, watas Ja-
kobi otsa, löi neid siis jälle rutto mahha ja
ütles: „Jah, Jakob, sedda ma tootan sulle
Summala silma ees!“

Nüüd hakkas Jakob esimest korda Lena

ümber ja andis temmale suud. — Kava istusid nemmad nüüd, rind rinna äres ja kässt käes ja Lena pea olli wasto Jakob'i palged pandud ja ei sanud tükkil aial ennam kummagi räkitud, waid öhkasid süddamest, et Jummal nende tännast tootust wöttaks töeks teha.

Tükki aia pärrast ütles Jakob: „Lena, nüüd ma ei kurwasta mitte ennam. Ma pallun sind, mo kallis pruut, ärra nutta mammona pärrast mitte sühte ainust pissarat! Ma olin kuulnud, kuida rahwas rääksid, et so filmad allati nuttust punnased piddid ollema. Wõtse se peäle, kuida so onno so emma nälga laskis nähhä, nenda sadab temma sind ka tühjalt maiast wälja. Jätta keif wanna häbbematta Lusja kätte. Egga Jummal taewas ei magga. Kül ta murretseb meie eest! Meie olleme teine teisega kous kerjanud, kous tühja köhto kannatanud, kous nutnud ja naernud, siis tahhame ka seltsis pärrast kunni surmani teineteise abbiks ja römuks ellada! Minna ei karda mitte. Kül Jummal aitab läbbi ja jääb weel üllegi. — Jummal on meiega jubba armolinne küllalt olnud tännapäwani. Sinna said weski peäle, minna firrikomoisa — kelle tö se muido olli? Teni, mo kallis Lena, omma wanna onnut truište ka eddespiddi, ja ärra wanno tedda mitte ommas süddames se ülleköhto pärrast, mis ta sulle teeb. Pea temma eest murret, kui ta omma tüttar, ehk tal kül issasüddant sinno wasto ei olle. Jätta keif temma warra peäle watamatta. Sago Lusja sedda omma pärran-

dusfeks; rahhulisi ja rõnnust süddant ta sellega ommeti ei sa, ja wõttab wist mõnne aastaga keik ärrapillada ja ärralakkuda. Önnista ja ärra saiata tedda mitte. Summala abbiga tulles ka se aeg, et minna kōhha saan, siis tullen ma sind ärratoma, olgo sul piisut ehk palju. Täi-
dab siis Summala rahho meie maiakest, siis olleme rikkad kül, ja meie maia peaseäduš peab ollema: „Minna ja minno maia, meie tahhame Issandat tenida!“

Nenda rākis Jakob ja Vena kulas ristis kättega peält, ja ta südda ütles siina jure: Amen!

„Nüüd lähän jälle omma tõle“ — ütles Jakob. — „Keik hirm ja kartus on mo süddamest kaddund, mis mind mitto aega woewasid. Sinna jääb mulle truiks ja minna sulle; mis peäle sedda on, jättame keik Summala holeks.“
Ta hakkas weel Vena ümber ja andis temmale suud, toufis siis üllesse ja hakkas minnekut teggema. Wimašt Ford kät andes ütles ta: „Venakenne, mõtle selle tunni peäle ja ärralasse ennast mitte petta egga eksitada. Meie ei sa mitte ni pea jälle kokko; agga Summal on meie tootust kuulnud, temma wõiko sedda ka önnistada! Te mis so kōhhus on ja siis, nago mo önnis isä ütles: „Doosko Summala wessi üle Summala ma, sellega polle meil teggemist.“ Summalaga, mo süddame rõöm!“

Kurbdus ja rõöm ollid, kui pipraga messi, forraga Vena süddames Jakobit tallä wadates; rõöm, et nüüd selgeste teadis: Jakob, temma südda-

mest armastud Jakob, olli nüüd temma peigmees; kurbdus, et jälle ni wägga rutto ärraläks, nago maggus unnenägge. Keif Jakobi sannad läfsid waimus weel furd temma förwade eest möda, ja ta südda wärrises römo pärrast. Nüüd teadis Lena, kelle omma ta olli ja mis temmast pididi sama ning se täitis ta süddant römoga.

Lena olli üks wagga laps, sepärrast teggi ta, mis meie paikus ni mitto pruti teggematta jätwad: ta teggi palwed süddamest Summalale tänno ja kitust andes, pallus isseennese, omma armsa peigmehhe ja keige innimeste eest, ja kui olli löpnud pallumast, olli ka aeg tuppa minna: sest maias olli paljo weel teggemist, ja kes teab, mis haigele wois tarwis olla?

Agga kui ferge olli nüüd Lena südda! kuida wois ta nüüd ni hea melega, ni rahhoga Wessi-Matsi warra mahha jätta! Kui julge olli nüüd temma Lusia peäle käimist nago pahha haiso ennesest ärraaiama; ta polnud ka mitte ennam mures, ehk kül Wessi-Mats tedda selle eest ommast maiast ärraaiaks. „Kes tööd tehha tahhab, jouab, moistab ja wiitsib, se leiab omma leiba iggast maiast.“ — Nenda mötteldes läks Lena tuppa.

Watame ka wahhel, kuida senni kaua, kui üllemal kõnneldud maggusad asjad aedas sündisid, wanna haige Wessi-Matsi kábbarad käisid. Wanna Kasiko Hinreko karredad sannad ollid sedda nago linnaharjaga suggenud ja ei läinud

ta melest mitte ärra; agga et nad Wesfi-Matsi korrage joosja töwwest terweks piddid teggema: sedda ei olleks kül kegi arwanud. Haigus olli kui ärrapuhhutud ja Mats korrage terwe. Ta wois ennast sängis pöördä ja käända, kuida tahtis, wallo olli kaddund; mis ärra se ärra, ehk kül Mats sest issege arro ei sanud.

Tüt aega seisis ta weel sängis waggusi, sest ta ei julgnud ennast mitte ligutada. — Süddame tunnistus ütles: Hirrik on terwe töt räkinud! Pahha, hirmus pahha on mo teggo waese Lena wasto olnud! — Nüüd hakkas Mats aeg aialt tundma, kuida häbbematta Lusia tedda kui üht rummalat last olli petnud. Ta sesinnane petja römustas ennast nüüd Matsi surma peäle ja lugges igga tundi, kinni ta filmad kinni pannels; sesinnane lakkus ja priis, kas jubba nüüd temma warra peäle; sesinnane, kes olleks piddand tännama, söimas ja teotas tedda kõrtsa möda, kui wanna jölledat ja kohtlast innimest, kedda kergelt woib petta; sesinnane ei tulnud tedda mitte ennam watama, sest ta lotis, et Matsi Testamendi läbbi temma tullewane hea põlli widdi raudkiwwi pohja peäl seisma! — Oh! kuida se Matsi pahhandas! — Ta seisis nago tullise sütte peäl. Korraga kargas Mats sängist üllesse ja wata immet — ni terwe ja terrane, kui polleks ta haige olnudke. Ta tõi isse ommad rided wälja, panni ennast ridsese ja istus toli peäle. Ta hakkas nüüd järrele mõtlema, kes temma eest tännine hoolt olli kannud? kes olli tedda ni lapselikkult

aitnud? Kes temma töwwewodi äres ta su jures walwanud? — Kes muido, kui Lena? — Kui wägga töt rätis Kasiko wanna, kui ta Lenat nenda kitis! Ja temma ei olnud sedda tännine mitte isse tunnud; olli pinime olnud sedda nähhä, mis Lena temmale head teinud. Ja mis ta siis omma tru tenistusse eest sanud? Paljast kõhho täit ja wanna hilpusid ümber, ja Lena olli keige eest weel tännanud, kui olleks ta immet mis suurt palka sanud. Üht head fanna polnud ta tüdrukule tännine paljo annud ja ommeti olli se omma teggemist nurrisematta teinud. — Sedda mötteldes olli Matsil isse ennese eest häbbi silmis. Ta kargas toli peält jälle ülles, tõstis kät ja ütles: „Summal, anna mo üllekohhut andeks; agga sest filmapilgust sadil peab keif teifite sama!“ — Warsi olli üks nõu temma süddames walmis; agga siina olli jälle Lenat ennast tarwis, sest toast ni kohhe wäljamisina, ei julgunud ta isse weel mitte.

Agga kus olli Lena? — Meie teame küll, agga Mats ei teädnud. Lena olli wälja läinud, kui naabred sisse tullid, sedda ta teadis; agga kus ta praego olli? Ehk ta maggab? — mötles Mats. — Polleks mitte immekspanna, ta olli jo mitto ööd walwanud. Ehk ta on aedas? Ta kopyutas kambri ukse peäle: ükski ei teinud heält; ta läks sisse: kammer tühhi; agga kambri affen olli lahri, ja aedas kulis Mats üht meesterahwa heält, mis tal tundmatta olli, ja

felle heäle kõrwas ka Lena tutwad heält, kes nuttes räfis.

Kes se woõras peaks ollema? Ta watas, pistis pea läbbi akka ja näggi Jakobit ja Lenat selja takka, kes pude willus pengi peäl istusid. Ta wois keif kuulda, mis nad rääksid: sest nende hing ei teadnud, et Mats sängist wäljas olli, ja muud innimesi maias ei olnud — kelle eest nad pidid hoidma?

Siin kulis nüüd Mats omma kõrwaga, mis tal tarwis kuulda olli. Agga kuidas häbenes ta ennast, kui ta Jakobit maenitsust kulis! Esimest korda tullid temmal pissarad filma. Ta südda läks ifka ennam pehmemaks ja wimaks nuttis endine ihnus Wessi, Mats, nago üks wäeti laps.

Wimaks, kui noor paar pengi peält üllesse toufis, läks ka Mats akna peält ärra, peksis rutto filmad nuttust ärra ja istus jälle toli peäle mahha, ja ta südda olli nüüd, nago lapsel pärrast wihtlemist.

Warsti pärrast sedda astus Lena tuppä. Temma hing ei teadnud middagi. Mi kui ta filmad sängi peäle löi, karjatas Lena: „Kus onno jänud?“ —

„Siin ma ollen, Lena, ärra farda middagi! — ütles Mats. Joosja haigus on faddunud. Kasiko taat wallas esmalt wina peäle ja monned teisjed pärrast pehmet ölli, sest ollen ma terweks sanud. Summal on tänna minnoga immeteggo teinud.“

Lena löi käsfi kofko ja ütles: „Summal

olgo fidetud ja tännatud temma sure armo eest! Temma on tõeste immet teinud. Agga kas so wallo on fa üsna ärra? kas sa ennast ligutades ühtegi wallo egga pistmist enam ei tunne?"

"Mitte märki! — wastas Mats — toufis ülles ja näitas Lenale, kuida ta möda tubba käia wois, nago terve innime.

"Agga nüüd, me armas laps, — ütles temma — pead sa warsi Popsi Mikko järrele minnema, kes meil päilises kätib, ja tedda sia kutsuma. Agga te talle kähko tahha, ütles, ma tahhan tedda wäljasata. Agga kui sa wälja lähhad, siis panne üks luffo ja wötta wötti kasa; minna ei tahha mitte, et monni jälle siise tulleb."

Lenat teggi filmapilt, mis tedda kästi ja läks. Agga Popsi Mikko ellas kaunis kangel teine pool kulla otsas ja Lenal olli tüf maad joosta.

Summalä ilm olli soe ja wagga, et mitte üks pu leht ei liikunud. Rohhotirisud sirtsutasid te äres ning maddal wessi kohhises tassafeste koolmes üle kiwwide. Päike olli jubba hästi õhto pole jõudnud ja paistis nüüd parrajaste afna peäle, kus Mats istus ja mõtles. Koli Hanso wälus ei läinud ta melest mitte ärra. Korraga hakkas Pits ukse ees libbedaste haukuma. Mats toufis üllesse watas afnast wälja, ja wata! — Lusja olli ukse tagga. — Nenda kui ta Matsi afna peäl näggi, ehmatas ta taggasi ja urrises isseenneses: "Jälle sängist wäljas! Milla paggan se omnieti surreb?"

Muidogi ei tahtnud Lusja, et Mats sedda

Fuleb; agga ta kulis ommeti ja se teggi tedda weel pahhasemaks Lusia peäle, kui ta enne jubba olli.

„Olled sinna, päwawarras, jälle ukse tagga?“ — küüsis möldre wanna, — sa ehmatad ärra, et sa mind alles ellus leiad? Sa mötlesid jubba, et omma lodetud pärrandust pidid kätte sama? Olled ennast kül jubba rõmustand, agga nattoke liaks warra, wanna kelmide kelm! Olled omma su pärrane lahti teinud ja sedda rummalat Mats Trumpi naernud, kes omma warra ni hõlpsaste sinno rüppe pidid puistama! Jah, sul maidal on õigus kül olnud: ma ollen ka wägga rummalaste teinud, et ma „laste leiba ollen wõtnud ja koerde ette heitnud;“ agga õnneks woin sedda weel enne taggasi tõmbada, kui koerad keik nahka pannud. Sa lootsid mo rahha, rahhaga mo kallist last, Lenat, ehk ilma Lenata ommeti keik rahha sada, ja olled selle lotusse peäle jubba priskeste lastunud ja prassinud. Agga se ford, wanna Lusia koer, olled sa kül petud! Mitte ni paljo, kui silm kannab, ei pea sa minno warrast sama! — Kassi minnema, mo silma eest ärra, wanna hulguš Lusia! ehk muido ma lassen keik kulla koerad Pitsile appi tulla, sind ausaste minnema sata. Ärra sa ial ennam omma jalga sia weške jure to, muido ma Kassi minnema, ja ärra wahhi ennam, sadana näggo!“

Kui pitkne selgest taewast Lusia ette olleks mahha lõnud, ta ei olleks ka mitte ennam wõinud ehmatada. Sa jäi, nago post seisma,

suud filmad pärrane lahti. Pole tormiga olli ta kül tulnud, agga nüüd olli mehhise korraga tark. Ta ei kuulnud egga näinud enam muud, kui et Mats akna kinnitombas ja tedda wälja wahtima jättis.

Raua aega seisis Lusia, nago post weski ukse ees. Ta pea käis ümber ja filmad ollid kirjud, agga mitte enam winast. Keif temma lotus olli nüüd auruks sanud ja unnenäuks, mis ärfades ärrakaub. — Oh palla silk, sedda olli ta keif isse teinud!

Wimaks tundis Lusia, sia ei woinud ta mitte seisma jada. Ta põris ümber ja hakkas minnema, agga ta käif olli nüüd selge ronni- minne; jallad ollid nago tinna täis, et neid teist teise ette ei joudnud tõsta. Tük maad kulla pool, tullid Lena ja Popsi Mikko temma wasto. Oh sedda rõmust ja illust näggo, mis Lenal olli; nappist putusid ta jallad mahha; ta watas lahkeste Lusia peäle — mis ta tem- mast nüüd enam wihtas? — terretas tedda ja küsis: „Pumler, kas käisite meil? mis onno teeb? ta otab meid wist ammo? — Töttame, Mikko, töttame!“ — Oh Lenal olli jo nüüd kerjemesi igga pä süddames ja ulede peäl. — Pumler olli ni mahharõhhtud, et ta Lena ter- wist mitte ei woinud wasto wõtta; agga kui Lena ja Mikko temmast mödas ollid, watas tük aega nende järrele ja ütles pärrast innetumast hirwitadas: „Sitta, mis mo kurwastus enam aitab? Mis ilma, se ilma! Ollen ford rumma- lam olnud, kui Wessi, Mats, muud middagi!“

Mitto suremat meest on ka jubba petta sanud,
ja ennam weel, kui minna!« Ja otsekohhe läks
Lusia kõrtsi, tombas ennast täis ja maggas selle
ö kõrtsi laua peäl.

Mi pea kui Lena koio sai, satis ta Popsi
Mikko warssi onno jure ja läks isse omma teg-
gemist teggema. Keif mis ta nüüd teggi, teggi
ta rõmo ja lauloga. Tahhan teile ka ühhe
laulo, mis ta tänna õhto aitas pima furnades
laulis, sia üllespanna ja lodan, et küllapoisid
ja tüdrukud sedda mitte pahhaks ei panne.
Siit näme jälle: mis asjast südda täis on,
sest rägib su. Laul on nenda:

1.

Dh armastus, sa kallis maggas mess!
Dn sel, kes leidnud armokest;
Kui rind on rinna äres, käes käsfi,
Silm silma watab süddamest!
Sest armastus teeb sauna sureks moisaks,
Ja puistab lilled offas teel;
Ta mudab metsad, laned rosti-aiaks,
Et taewa õnne tunneb meel.

2.

Dh armastus, sa sõbad meie süddant,
Kui selge subkro-aaste peäl!
Dn armastus meil süddamesse iddan'd,
Siis pöggeneb keif nuffer meel.
Kes armastab, sel paistab päife selgem,
Sel õitfewad ka offaspuud;
Ta rist ja waew on seddamaid tal kergem.
Kui armokessel annab suud.

3.

Dh armastus, sa annad meile tiwad,
Kui linnokestel lennata,
Ja panned meie suhho rõmolaulud

Ming aitad meid keif kannata.
Kui armastan, siis naeran au ja rikkust,
Ja ollen rõmus armo sees;
Ma põlgan wägge, jättan suurdel surust:
Mo paradiis on süddames.

4.

Dh armastus, sa teed keif rasket fergeks,
Ja musta leiba maggusaks;
Kus hingad, seal teed kiwifängid pehmeks
Ja õlled siidi pallakaks.
Dh õnneto, kes armastust ei tunne,
Se ellab furnult ilma peäl, —
Ei anna suud, ei istu temma sülle
Üks armastaja südda teäl.

„Ähhä!“ — ütles Pütsipappa ja watas
talkusse tüdrukutte peäle, — „kuddas ta mekkib?
Kas tahhaksite ka nenda möldre Lenaga laulda?
se on: kas tahhaksite ka temmaga prudid olla?
Mo kes teab, ehk monni teie seast on ka selle-
samma järje peäl.“

Tüdrukud löid silmad mahha ja monnel ku-
masid palged, agga kel nad ütlesid, mikspärrast?

Senni kaua olli Popsi Mikko Matsiga om-
mad juttud ärraräkinud ja warsi ärraläinud.
Keif sedda ei vannud Lena tähhele, kuid se
olli tal wägga imme, et onno tedda tänna
õhto jubba kolm korda „mo armas laps“ olli
nimmetanud; sest muido ei teinud wa' Mats
sedda mitte naljalt.

Teisel hommikul wasto lounat tulli üks
wanter kahhe hobbosega weski ukse ette ja üks
herra astus wantrast wälja, sedda Lena mo n-

neks wilja ostjaks piddas, sest nisuggused käisid sagedaste Tõlke weskis.

Agga kui ta tупpa astus, terretas Mats tedda: „Terre, terre, aus Sikkertäri herra!“ — Sedda ei kuulnud kül Lena mitte, sest ta olli karjaaedas. Ka sedda ei näinud Lena mitte, et Popsi Mikko Kasiko perremees wäljalt olli ärratonud, nago ta ialge onno asjade wahhele omma ninna ei toppinud.

Matsi essimenne küsüminne olli: „Sikkertäri herra, kas ollete mo Testamenti esimest kirjja liggi tonud?“

„Siin ta on,“ — ütles se, ning wöttis ühhe pabberi rulli lahti ja panni laua peäle.

Wesfi, Mats wöttis pabberi lahti, watis ta holega läbbi, isseärranis omma nimme seäl al ja kui ta näggi, et se ka töeste sesamma pabber olli, kiskus ta tedda tuhhandiks tükkiks fatki ja wiskas sedda purro aknast wälja, üteldes: „Lusia, säh omma warra, mis peäle sa jubba laffusid ja priiskasid!“ ja ütles pärrast:

„Aus kohtoherra, kuidas näete, minna teen omma esimesse hullust peast tehtud Testamenti tühjaks; agga ni pea, kui tunnistusse mehhed kous on, teme ühhe teise. Teil on ommeti Stempelpabberid selle tarwis ka liggi wöetud?“

„Ripaljo kui agga ial tarwis on,“ wastas kohtosaks.

Müüd olli Popsi Mikko Kasiko wannaga ka jubba taggasi ning hakkati warsi Testamenti üllespannema: Esimeseseks — teiseks — kolmandaks — neljandaks — j. n. edd.

Wiendama tükki jures hakkas Hinrik Hamer jure heälega naerma. Mats, sinna wörrokael! — ütles temma, — kas sa omma Lena kauplemist weel ei woi mahhajätta? Wata ette, et sa jälle tolist möda ei istu! — „Se furd mitte!“ ütles Mats naerdes wasto.

Monne aia pärrast ütles kohto sikkertär: „Minna ollen omma töga walnis!“ — „Wägga hea;“ — ütles Mats — enne kui allakirjotamine tulleb, jookse sinna, Mikko, õppetaja jure ja pallu õppetajat, köstrit ja Jakob Traati nattufe sia; agga ütles: ma lassen neid õige warfi palluda, sest asjal on rut tagga!“

Mikko jooksis, kui olleks tal tulli juustes ja kutsutud woõrad ollid ka walnis tulles. Jakobit südda wärrises hirno ja römo pärrast; Lenat nähkä sada, olli rõõm; agga kui monni ta eilist sallaja kousollemist näggi — se teggi hirno. — Ükski ei teadnud, mis mölder Trump pididi tahtma. Jakob käis sedda teed ühhe jalaga ebdasi, teisega taggasi. Kui woõrad kous ollid, kutsus Mats Lena tuppä. Kui waene tüdruk tuppä astudes woõrid ja Jakobit ka nende seas näggi, olleks ta pea ärranõrkenud. Ta tahtis kohhe jälle wäljajooõsta, agga onno wõttis käest finni ja ütles: „Ei, armas „tüttar,“ jä weel nattufe sia! — Sikkertäri herra, luggege meile omma tööd ette! Saab kuulda, kas se mo armsa woõraste ja mo kasotütte mele pärrast on?“

Müüd loeti Testament ette, mis läbbi Mats Trump keif omma rahha ja warra, honed ja

ellajad, likuwad ja likumatta asjad ühhes tükkis
 Lenale kinkis, agga üksi selle tingimisega, et
 Lena warfi Jakob Traati abbikasaks heidab.
 Kui luggeja walmis olli, woite isse arwata,
 mis näggo Lena ja Jakob ollid. Nüüd ütles
 Mats, et ta nende eilist jutto aedas olli kuul-
 nud, ja se olli temma ja nende õnneks olnud.
 Pärrast küsis temma, kas mollemad temma
 kingitussega pidid rahhul ollema, ja kas neil
 tahtmist olli, temma sowimisse järrele teha?
 No mis seäl ennam küsida; agga ommeti läks
 kaua aega, enne kui Lena, kes rõmo pärrast
 nuttis, „Jah!“ ütles ja Jakob seddasamma.

Warfi Öppetaja ees pidid nemmad nüüd
 ärrakihlatud sama ning keif nimmed said Tes-
 tamenti alla kirjutud. Peäle sedda tuli nüüd
 sõminne ja jominne ning Lena, kui noor pruut,
 lendas nüüd sahwrist kõki, kõgist keldri, keldrist
 aita, nago tui möda ouet, ja kus wähye rumi
 sai, seäl laulis jälle:

„Oh armastus, sa annad mulle tiwad.“
 n. t. s.

Öppetajal ja kõstril olli kül kahjo, et nende
 hea nou, Jakobist üht koolmeistrit teha, tühja
 läks, ommeti ei tahtnud nemmad siina wastu
 seista, waid sowisid temmale süddamest head õnne.

Kui küllas se luggu kuulsaks sai, rõmus-
 tasid keif sellepärast, kuid mõnned nored mehhed
 ollid kurtwad ja Lusja olli mitto näddalid kog-
 goni laddund. — Kolme näddali pärrast ollid
 pulmad. Üht illusamat ja allandlikumat pruit
 polle kül naljalt kegi altari ees näinud, kui

Lena olli. Keif kulla läks sel pühhal firrifo, sest iggal ühhel olli se noor paar armas.

Sunnelikumat pari polnud kuskil, kui Jakob ja Lena. Wanna Wessi: Matsi kandsid nemmad otsego kätte peäl ja temma wanna mehhike sai weel wanna ea sees üht õnne tunda, kellest ta ello aeg middagi ei teädnud, ehk kül rikkas olli.

Õppetaja ja köster jäid ka eddispidi Jakobit auustud sõbraiks, kellest mattiwõtmisses endist üllekohhut ial ei kuuldud. Lena pidas maia, kuida wagga perrenaise kohhus olli ja kergitas omma armsa Jakobit koormat, kus ial wois. Nende helde südda olli waeste wasto allati lahti ja ümberkaudo kulus. Ja kui Lusia omma pahha elloga wimaks kerjamisse peäle sai ning ka Tõffe wessi ukse tahha tulli, sai ta rohked andid ilma augutamisseta. Summala õnneistus hingas otsego nähtawalt nende wessi peäl ja keif läks korda, mis nad Temma nimel ettewõtsid. —

No tallulised, — küsis Püssipappa lõpetades — kel teie seast ei oleks ka lust olla? Els katske; egga ta ni raske ei olle: karike Summalat, nago nemmad, siis lähhäb keif hästi!

Üks laulo armastaja tüttarlaps küsis weel wimaks: „Agga kes meile sebda laulo wisi õppetab, mis Lena laulis?“

„No minnosuggune wanna pujalg kül enam lauldud ei sa; agga minge omma köstride

ja foolmeistride jute ja palluge neid, se on nende ammet; egga nad wasto ei panne; moistusse yubust ei pea neil selle asja polest ka mitte ollema, muido olleks se neile teotubseks."

Jut olli otsas, pillimees tannas Püüsipapapat ja rahwa tantso lust olli ka kaddunud. Monned mötlesid Jakobi peäle, monned Lena peäle, monned ka Summala peäle, kes keif hästi forda sadab.

Arwa sünnib nisuggust asja.

Suurde linnade sees, armas luggeja, sünniwad monni ford asjad, mis sul kulla tannawas ial mele ei tulle, ja kui kuled, ehk mötled: No kes teab, ehk Sannumetoja lasseb ka ford monne sanna ülle mofka joosta, mis mitte just jah ja amen ei olle. Agga tössi jääb ommeti töeks, kas sa ussub ehk ei ussu.

Ühhest Prantsusfema piisufesfest linnast läks üks waene kaubafell suurde Parisi linna omma õnne katsma. Ta mehhele teadis kül, midda maggu waesusse leib maitfis. Dlli ühhe waese lesje naese poeg, kedda ta ommast palgast pididi toitma. — Prantsusse maal ja iggal maal on kül paljo neid poegi, kes mötlewad ja ka omma wannemattetele ütlewad: "Mita isseennast!" — agga nisuggune ei olnud se noor mees mitte. Temma nimme olli Hinref Pertin, ja ta murretses truieste omma wanna emma eest, ehk kül ennesel saggadaste pinife peus olli.

Parisi liinas sai ta liggi 300 hõbb. rubla aastas palka, ja mõnni luggeja mõtleb: "Mis tont ta weel tahtis, se on jo tuhat rubla waske ja weel ennange." — Tõssi kül; nüüd mõtlete ka: mis tal nüüd wigga emma arwitaada? — Kui sedda wisi arwate, kui palju teil küllas ülleslähkäh, siis on teil õigus kül; agga se ja se külla ning Parisi lin polle mitte üks. Kuulge sepärrast, kuidas luggu on.

Parisis ei olle mitte nenda, kui meie piisufekses liinas, kus sell perremehhe laua äres sööb, temma kattusse al maggab, temma käest filma walgust ja ahjoküttet saab, peäle sedda ka weel temma rided pestakse — jah, seal on koggoni teine asfi. Parisis peab ta selle rahha eest keik, mis tal ial tarwis, isse murretsema, ja seal moistwad innimesed rahha wõtta. Ta peab üht tubba ürima, toa fisse sängi, lauda, istet, küttet, filma walgust; ta peab igga pääw penikeste ja puhtaaste rides käima, isse sögi, jogi ja pesse eest murret kandma ja se maksab, jah, se maksab innetumat rahha; kaks ja kolkümmed rubla on muido kätte wõtta, ja peab wägga hoide ümber käima, kui sellega, mis kuus saab, ka ku aega läbbi tahhab sada. Wiimses ku lõppetuseses tulleb neid päiwi küllalt, kus peab paastuma, et rahha ei olle süa osta. Tahhab ta nüüd sest weel omma emma ka toita, siis arwage isse, kui nappiste ta peab läbbi aiama.

Sinret Pertin olli üks neist ausaist lapsist, kellest ni hea melega tahhaksime räkida. Tem:

ma näitas omma head süddant se läbbi üllesse, et ta ommast piiskust, senni kui tal middagi taskus olli, igga pä ühhe waese sandile paar koppikut andis, kes seäl ulitse äres istus, kust temma te igga pä möda käis. „Summal önnistago Teid!“ olli ta iggakordne palk.

Ku lõppetusses ollid agga Pertini tassub ennamieste ifka tühjad. Läks ta nišuggusil päiwil sest waesest mehhest möda ja wöttis ta terwisse wasto, siis pididi ifka halleda melega üttelema: „Polle anda ühtegi! Röht ennesel tühhi!“

Nenda olli aega möda nende kahhe wahhel otsego söbrus sündinud, et möllemalt poolt teine teisele head sowisid: Sant rõmustas, kui ta Pertinit näggi, ja Pertin, kui ta temmale jälle pari koppikat wois anda.

Ühhel päwal, se olli minnewa talwe, tulli Pertin jälle seddasamma teed. Wannake istus ulitse äres ja ütles lahke näoga: „Terre hommikust!“ — „Oh armas söbber, ütles Pertin, tänna on waesus maias! Ma ollen omma wiimise koppiko eest ennesele louneks ühhe saia ostnud, sellega pean home hommikuni aitama. Sinno jauks ei olle enam middagi!“

„Minge Summala nimmel eddasi, noor herra, ütles fant, ja ärge murretsege sellepärast ni paljo. Küll Summal sadab mulle ka rõõmsaid andjaid!“ — Kurwa melega läks Pertin temmast möda. Paar sammoo eespool tulles üks waene kattend naene temma wasto, pool paljas laps kae peäl ja pallub armo, et ütles lapse ja isseennese pea nälga surewad. Pertin

otsib weel kord tassud läbbi, agga mis tühhi, se tühhi! Kuida olli ta hea innimesse südda kurtu, et tal middagi ep olnud anda! Warsi mötles Pertin: Ma woin ennamb nälga kannatada, kui temma; sago temma ja minna tahhan nälga kannatada! Ta tombas saia taskust, andis naese kätte — „ennam mul ei olle“ — ja läks eddasi.

Sedda olli Issa taewas ka näinud ja ennast rõmustanud, ja Temma middagi ei unusta, ja kes heldeste ühhe helde süddamega innimesse peäle mahha watab ja ütleb: „On sad on need armolissed, sest nemmad peawad armo sama.“ — Ja üks innimenne olli sedda ka näinud, ja se läks ta läbbi süddame, sest ta teadis ta ommast suust et se ainus sai ta tänna päwane roog olli, — se inniminne polnud fegi mu, kui Pertini tuttau kerjaja ulitse äres. Wannamehhe südda sai nisuggusest teust wäggä pehmeks. Se on üks öige Samaria mees, mötles temma ja ütles pärrast: „No noh, sedda ma sulle mitte ei unusta!“ ✕

Teie mötlete nüüd: Sest, et üks sant, kes te äres kerjab, Pertini lubbab meles piddada, woib ta waesemehhel kül wähhä kasso olla! Mis head woib nisuggune teha! Agga otake nattoke, — kes teab!

Monne päwa pärrast läib Pertin jälle sedda teed ja on rõmus, et nüüd waesele woib jälle käheworra anda; sest ta olli omma kurahha sanud, olli emma jaggo ärrasaatnud ja, et tal sel kuul ridid egga kingo polnud murretse-

da, jäi nenda palju järrele, et mu tarwituste kõrwaft nattukeft sandi jauks wois ärranäppis-
 taba; agga wata, wanna mees ei olnud mitte
 omma iggapäise platsi peäl. Teine — kolmas
 — neljas hommiko — ifka nisamma. Kas ta
 waene loom peaks ehk haige ollema? — mõtles
 Pertin. Ta küsib rahwa käest, ja ükski ei
 tea üttelda, kus se waene sant jänud, sest kegi
 ei tea, kus ta ellab. — Ühhes nisugguses lin-
 nas, kui Paris on, kus ennam kui 1 million
 ehk must tuhhat innimest kous ellawad, kes
 teab seal üttelda, kus kegi ellab? Seal on
 iggal mehhel omma ette watamist, kegi ei
 küsi teiste järrele.

Monni hea pääw läks möda ja sant ei
 tulnud ifka weel omma endise platsi peäle. —
 Ühhel päwal istub Pertin jälle omma perre-
 mehhe kontoris ja kirjotab, et sulg kärriseb
 temma käes. Üks woõras tulles uksest sisse
 ja küsib, kas seal kontoris mitte üks kaubafell
 ei olle, kelle nimme Hinref Pertin on?

„Mis teil temmaga räkimist on? Seal ta
 istub!“ ütles Pertini perremees.

„Minna ollen Notarius (üks nisuggune
 wannatud mees, kes kauba ja muud kirjafid
 üllespanneb, Testamenta n. t. f. teeb) ja ollen
 tännini ühhe waese mehhe warra eest hoolt
 kannud, kel feddagi suggulast ei olle ja eile
 Hospiddalisse ärra surri. Enne omma surma
 laskis ta mind sinna kutsuda ning teggi omma
 wimast Testamenti ja laskis üllespanna, et
 temmal ommal suggulast mitte ei olle ja kelle-

gil temma warrast middagi pärrimist polle, siis tahhab ta omma warra „wiisteistkümmend tuhhat Banko rubla“ keik omma auustud söbra Hintel Pertinile kinkida, kes allati omma head süddant temma wasto üllesnäitnud ja weel mõnne aia cest omma wimast roga ühhe waese naesele annud ja isse nälga kannatanud. Nisuggune mees olla temma arwates sedda wäärt. — Ja nüüd pallun Leid, et sedda rahha tännapääw tullete wastowõtma!

Luggeja, mis sa nüüd sest waesest sandist arwad, kes Pertini koppikad sure tännoga wasto wöttis ja isse kümme kord rikkam olli kui andja? — Agga Pertin tõstis silmad üllesse ja mõtles: „Oh, armas emma, nüüd on so murrepawad wanna ea sees otsas!“ Isseennese peäle ei mõttelnud Pertin mitte.

Leie pannete sedda luggu immeks. Ta on ka immelik asfi kül, agga polle mitte unnest woetud, waid on tõeste sündinud, ja sepärrast sedda ennam wäärt. Agga pange siin jures ka weel tähhele ja sellepärrast ollen teile nisugguse jurto räfinud:

Esseiteks: Middagi head, ehk ükski hea töö ei jä ilma palgata. Taewa Issa näeb, tuleb, säeb ja sadab keik omma nou järrele. „Head tehha ja waestele jaggada ärge unnustage mitte, sest nisuggused ohwrid on Issanda melepärrast.“

Teiseks: Waestele anda, on Summalale laenada. Temma annab head intressid ja polle karta, et ommast ilma jääb. Ei wata temma selle peäle, et 5 ja 6 kopp. rubla peält makse.

tafse, waid temma wiis on ifka tubhandi wõrra taggasi anda. Üks noor südda täis hallastust, on wannadusfes üks kamber täis warrandust.

Kolmandaks: Mitto kerjawad, ja on isse rikkamad, kui need, kelle anded nemmad wastowõtivad; sest kerjada on kerge töö ja toidab hõlpsaste. Ahnus on keige kurjusse juur. Ahnus ei ella agga mitte ükspäinis rikkade süddames, waid ka waeste sees, et sure holega kerjawad ja issegi ei tea — kellele? No agga Summal teab ja wimaks lähhäb ommeti nenda, kui temma tahhab.

Neljandaks: „Sinna pead omma issa ja emma auustama, armastama ja . . . hea melega toitma ning aitma; se on se kallis tootussega Summala käs; et sinno käsfi woiks hästi käia ja sinna kawa ellada ma peäl.“

**Lapse armastus on wannemale
maggusam, kui mesi ja kallim,
kui kuld.**

Se luggu, mis sin teile kõnnelen, polle mitte eile egga ülleile sündinud, waid on jubba mitto isfaisa ja poiapoia pead sest sadit halliks läinud; agga sellegi pärrast polle se mitte tulest wõetud, waid on Saksamaal kord tõeste sündinud.

Üks Rawallitseja olli kord teiseaga tüllis. Hea Würst kannatas kawa aega, noudis rahho piddada ni paljo kui ial wois; agga teine läks

ikka hullemaks. No wimaks hakkas ka hea mees kord tuld süllitama ja södda olli lahti. Teine käis nüüd teise peäle; agga pahha mees olli kangem, tal olli ennam rahwast ja heal würstil tuli se läbbi kitsas kätte. Ta pöggesnes, kui mu nõu ennam ei aitnud, ühhe kindla liina sisse ommadega ja panni liina wärrawad finni. Kül wainlane katsus tormiga liina käest ärrawötta, üks kord — kaks kord — kolm korda ja mittokorda, agga iggakord sai ta werrise ninnaga taggasi aetud. Se pahhandas tedda hirmus, ja kui näggi, et muido ei sanud, siis wöttis nõuks liina nenda ümberpiirda, et mitte üks hiir seal sisse egga wälja ei sanud, et nälg wimaks sedda pididi teggema, mis söawäggi ei joudnud. Tük aega kannatasid liina rahwas; agga kuhho middagi ennam peäle ei tulle, seal peab wimaks ots peäle tulles. Nenda siin liinas ka: kibbe nälg olli kää! Rahwas armastas omma head Würsti ja ei tahtnud mitte, et ta waenlase kätte pididi langema; agga Würst armastas ka omma allamaid ja ei tahtnud mitte, et nemmad nälga pididid surema. Ta satis sepärrast ühhe wäepeälisko waenlase leri ja lassis ütelda: Kui waenlane pididi tootama, et liina rahwale ühtegi pahha ei te, ja kui ta temma aino tütre, nipaljo kalli asjadega, kui tüttarlaps omma selgas kanda joudis, rahhoga lubbas ärramiina, siis tahtis ta liina wärrawad lahti teha ja isseennast temma kätte anda.

Seft olli waenlasel hea meel. Ta tootas

fange wandega, et ta allamattele mitte pahha ei te, ja kui Würsti tüttar ka keif liinna selgas jouaks ärrawia, siis laeseks ta tedda ifka rahhoga minna, ja sest olli jälle Würsti tütrele wägga hea meel.

Mi pea, kui pealik selle sannumega liinna taggasi tulli, olli keif lin kurw omma hea Würsti pärrast, kes nende kasuks iscennast waenlasele ärraandis; agga Würsti preili naeratas ja ütles: „Mul on waenlase tootusest wägga hea meel, et mind ni paljo kallid asjo lubbab kasa wötta, kui ma selgas jouan ärrakanda. Nüüd woite issegi arwata, et ühhe õige lapsel kallimat asja ei olle, kui ta wanned, ja et minna omma armsa issa jurest ommei ärra ei lähhäks egga tedda üfsi waenlasse kätte ei jättaks, sepärrast wöttan minna omma issa, kui mo keige kallimat warra kasa ja kannan tedda ommas selgas liinnast wälja.“

Keif rahwas õiskas, agga Würst ehmatas ärra; sest ta kartis, et selle koormaga omma armsa lapse pididi tapma.

Ommei ei annud preili mitte järrele, waid pallus fenni, kui issa piddi wimaks järrele andma. Ta panni nüüd omma õnsa emma fuld ehtesid ni paljo kotte, kui põlle sisse läks ja hakkas issa käest finni ja ütles: „Tulle nüüd, mo kallim warra, ilma finnota ma ommei ei lähhä!“ — Nenda läfsid käies funni liinna wärrawa alla. Siin jättis preili rahwast Jummalaga, wöttis omma issa selga ja

hakkas Jummalal nimmel waenlase leri pole wälja minnema.

Keif liina rahwas jooksis walli peäle kofko, et nähha saaks, mis waenlane sedda lapse armastust nähhes pididi teggema? Tüttar ollefs omma isä ühhe hingega funni waenlase leri ette kannud, kui waenlane mitte mönned head sammud wasto ei ollefs tulnud.

Waenlane olli kül kurri mees, agga sedda nähhes, olli tal ka innimesse südda rindus, ja piisfarad filmas; sest waene tüttarlaps kandis omma isä, et werri olli filmadest wälja tullemas.

Waenlane panni omma käe löötsutawa preili pea peäle ja ütles: „Sinno suur armastus omma isä wasto on mind ärrawoitnud! Ollefs mul ka nisuggusid lapsed ollewad, ma ei ollefs sinno isäga ial tüllis olnud.“

Tüllimehhed leppisid nüüd teine teisega süddamest ärra ja endine waenlane Würst laskis omma söbra ühhe kalli tekkidega ehitud rami peäl, kus ta toli peäl istudes omma tüttart pididi sülles kandma, jälle liina taggasi kanda ning rahwas walli peäl löid käsfi kofko, töstsid omma kühbarad ja ütlesid: Wata, mis lapse armastus on teinud!

Selsammal päwal läks waenlase wäggi liina alt ärra.

No wadder, mis sa arwad? — Ma mötlen, se Würst ei olnud mitte waene mees! Jummal andko sulle ja mulle nisuggusid lapsi, siis ei olle meie ka mitte waesed!

Naene kangur ja temma lapsed.

Kangro Andres Roos, Kore küllas, olli naene mees, ja häddine weel peälegi. Mi hästi Andres isse, kui ta naene ja lapsed ollid feik ausad innimesesed; agga hea nimme ei täida ka weel kõhto, ehk kül hea nimmega parram on nälgas olla, kui kelmi nimmega kulla peäl ellada.

Andres isse, naene Kreta ja wannem tüttar Anna ollid need ainud teniad, agga misfuggused! Andres olli pääw sängis, teine pääw telgede ees, Kretal olli lapse karri tagga (ilma Annata weel 7 warblast), feikel terwed hambad ja kõhjud, ja Annake, ehk kül kaunis sure kasfoga, olli ommeti ka alles laps ja nõrk. Seäl olli siis mõnda kord hea nou kallis, kuida päwast päwa sada? Peäle sedda ei woinud ka lapsed, nago Adam ja Ewa paradisis, se on: mitte allaste käia. Salwe kedrasid emma ja tüttar, et näppud wallutasid; agga teistest polnud neil paljo muud abbi, kui et laua jures süa aitasid. Üks tüttar, Anna järgminne, olli kül moisas tenimas, agga teised ollid ennamiste poisid jömpsilad ja weikesed, kes muist kolis käisid, muist koddõ möda ümber kargasid.

Andres ja temma ommaksed ollid kül jummalakartlikud innimesesed ja ellasid laitmata ello; agga pudus olli suur, ehk kül ööd ja päwad tööd teggid.

Anna olli tassane ja lahke tüttarlaps ja seäl jures illus nago ingel. Ta olli Kore külla

froon, ja igga nore mehhel, kes Anna peäle watas, toufis palla palgesse. — Süggisest suid, kui mu tö wähhemaks jäi, hakkas Anna, et külla liinast kaugel ei olnud, ounadega turrul kauplema. Ta ostis maal ouno ja marjo kokko, wiis ommas selgas turrule ja sai siis nattufest kasso. Et nisuggune kaup mitte wägga raswa ei tilkunud, woib iggaüks muidogi arwata. Wihma ja tule käes istus Anna mitto kord turrul ja otas, kunni osjad pididid tullema, ja mitto kord olli Anna korwi täis müdud ja kasso ni weike, et mitte paart naela sola ja üht künalst koio ei sanud wia teiste näjaste öddede ja wendale.

Sedda tassast ja allandlikko tüttarlast armastasid liinas keik innimesesed, ja ennamieste ostsid liina rahwas ikka esmalt Anna Noosi käest, ja kui temmal enam ei olnud, siis teiste käest. Ilmas ei küsünd Anna Judi wisil liga hinda, ja kui kegi pari ouno ostis, tännas temma rahha eest, kui olleks ta sedda kinkitud sanud.

Eiin turrul näggid tedda paljo innimesesi ja ostsid temma käest, agga kellegil ep olnud ni halle südda temma wasto, kui ühhel rikka aida-perremehhe leskel, nimmega Kristina Rekkart. Sesinnane rikkas lest ep olnud mitte nende seast, kellest Issand ütleb, et kammel enne nõäla silmast läbbi lähhäb, kui nemmad taewa riki, waid üks nisuggune, kel weel innimesse südda rindus olli. Ta olli ka isse nores põlwes nappusse sees kaswanud, kui ühhe

waese ulitsepühkja naese tüttar, enne kui rikka aidaperremehhele sanud, mis ta ka mitte ei hääbenenud ni hästi Annale, kui teistele räkida. — Kui Anna nenda mitto korda pahha ilmaga läbbi külmetand ja kohmetand omma ouna kore wi jures olli istunud, kutsus nimmetud lest tedda saggedaste louneks omma jure ja andis temmale soja roga, täda muidogi — Summala pärrast. Tal olli Anna tännolikkust süddamest hea meel ja ta omma roog olli se kord ka otsego parram.

Sellesinnatse leffel olli ka üks 20 aastane poeg Otto, mis õnneks üzna emmasse olli tulnud; kellest emmal hea meel olli, sest temmal ka.

„No noh — ütleb monni — jubba ta haab jälle!“

No mis minna siina woin parrata, et se nenda olli? Noor mees olli ausfaste kaswatud ja kolutud, ning olli mõnne aia eest kohto kantseleis kirjotaja ammetit sanud; agga tenma ellamisse, sömisse ja maggamisse paik olli kordo emma jures.

Otto Meffart olli tõe polest üks auwääärt noor mees, kes mitte surema hulga noorde inimeste teed ei käinnd. Sjel teistega jogi, tantso- ja mängo seltsides kotto ärrajada olli temmal woõras asfi. Emma olli tedda jummalakartlikkult kaswatanud, ning tänno Summalale, ta käis ka nore mehhe põlwes sedda teed ja naeratas, kui teised tedda „Pühha Jür-

riks" — „emma wasfikaks" ja seks ja teiseks söimasid.

Mi mitto lord, kui ta Annat emma jures näggi, watas ta esmalt muido mödaminnes, pärrast ifka ennam ja ennam isseenneses temma peäle ja mötles: „Töeste, illusamat ja armsamat ei olle minno silmad weel näinud!"

Waene Kangro Andres, Anna isä, olli sel aial sure kimbatusse sees. Ta olli mõnne aasta cest ommale weikesse maia ostnud, kussa lappife aiamaad ka jures olli, et ta omma hulga lastega mitte allati teiste jalguš ei olnud; agga üks hea ossa sest rahhast olli weel maks matta ning tulleswa Mardi-pä olli wöllapärria kannatus otsas.

„Kule Andres, — ütles temma — minna ei woi ennam kannatada. Subba minnewa Mardi-päwal olli so õigus omma wimist wõlga ärramaksta ja sa ei joudnud, kui tännawo luggu nisamma on, siis ei olle minna mitte süallune, kui sind maiašt wälja aetakse ja maia ueste jälle ärramüakse; kel selle põlwega kinfida on!"

Kül Andres pallus Zummala kele weel kannatada, et aiad wägga kallid ning tenistus kasfin olli; agga wöllapärria ütles: „kas minno aiad parremad on?" ja ei annud mitte järwele, ning seza olli jut otsas.

Shto istusid waesed Kangro rahwas, isä, emma ja tüttar ühhes kous, nutsid, õhkafid ja ei teädnud mitte, mis nüüd heaks nouks? Laenata üks waene innimenne ei sa, ja muud

nou ei teädnud nemmad ka mitte: Anna olli kül ka rikka Kristina Neffarti ja Ditto peäle mötlenud, kes temma wasto ni lahked ollid; agga kuidas julges temma nisuggust jutto nendega räkida? Ta olleks jo häbbi pärrast ma alla piddand wauma.

Kül nemmad mötlesid eddas, mötlesid tagasi, agga keif ilma aego. Näddal olli weel Mardi-päwa aega ja ehk nad kül iggapääw nuttes nou piddasid, ollid nad neljandamal päwal nisamma ilma nouta alles, kui esimesesjel. Nende hirm ja abhastus kaswis igga tunniga ja neil ei läinud ennam söök egga jook sisse, kunni Anna wimaks ommeti üht nou leidis, olli ta ni suur asfi, kui ta olli.

Minnewa talwe olli Anna neist linnadest, mis tal naabre jures maas olnud, mis ta isse lougotand, ropsinud, suggenud ja fedranud ning mis issa wägga illufaste fuddunud, üks hea tüf wägga penifest riet sanud. Sest pididi Anna särgid sama ja temmal olleks neid wägga tarwis olnud.

Selle ride peäle olli emma ka ford jubba möttelnud, agga ta südda ei kannud omma hea lapse römo rikkuda. Müüd ütles Anna: „Minna müün omma penikesse kanga ärra, mis mul nisugguses häddas ommeti ennam armas ei olle. Wige sedda rahha siis wöllapärria kätte, siis ta näeb ommeti, et teie maksta tahhate; ehk ta kannatab siis weel.“

„Oh tütrekenne, ütles issa, kui so südda sedda kannaks tehha! kül se olleks hea!“

„Sah minna tahhan sedda tehha,“ vastas Anna, ehk küll isse seal jures süggawast õhkas.

Kui nüüd kenna Annakenne teisel hommil omma hommiko palwet olli ärrateinud, wöttis ta omma kangast nuttes kastist wälja, panni korni sisse ja läks warra kotto ilma sõmata ärra, et neile, kes koio jäid rohkem järrele jääks.

Maiast maiasse pakkus Anna omma kangast müa; agga ühhele olli ta liaks kallis, teisele kassina pleefimissega, kolmandal liig penike, neljandal liig jämme — no te mis ja teed, iggaüks laitis ja kegi ei ostnud; kel löi jubba liina tornis pärrast lounat ja Anna ei olnud weel mitte tänna ni paljo toito wõtnud, kui film kannab.

Dh, ta waene laus wallas libbedat silma wet. Omma kanga peäle olli ta üksi weel lootnud ja temma ni illus, pinike ja walgerie ei maksnud kellegi melest. Mis piddi nüüd sama?

Silmawet wallades istus ja puhkas Anna ühhe treppi peal. Külm oli ihhul ja kõht tühhi. Ükski ei olnud temmale üht pallokest leiba pakkunud ja leiba kerjada, teiste käest peäle aiada, — sedda ei kannud ta südda mitte tehha.

Kui nenda ommas abhastusses wimaks ka tutwa lesse maia liggi joudis, olli nago olleks üks ingel tale kõrwa sisse ütelnud: „astu sisse, siis on keif hädda korraga otsas!“

Anna teggi nenda; agga ta südda olli nõrk, ihho läbbi külmetand ja nüüd äkliste

foja tuppy — Anna minnestas ärra ja langes omma kõrwi kõrwa mahha.

Wanna lahke Kristina ei olnud se ford mitte koddo, waid Otto üksipäinis, kes Annale appi töttas, tedda üllestöstis ja emma sängi panni. Pärast sedda wöttis ta jodawat wina, nisutas sellega temma näggo, aias hõbbe lus-
sifaga monni tilk ta suhho ning teggi nenda keik mis ta moistis, et Annake jälle filmad lahti lööks.

Otto südda pöörles immelikkult rindus. Anna seisis otsego kenna furno kehha sängis maas ja Otto mötles: „Summal hoidko, kui sa mul ärrasureksid! Mis siis minnust saaks?“
Sa kui ta sedda — „mul“ ja „minnust“ — olli wäljaüttelnud, ehmatas ta issegi ärra; agga se olli ta hinge pohjast wäljatunginud ja Otto sai ifka ennam ja ennam arwo, luida ta südda Annat armastas. Ta kulas ja watas temma sängi ees, kas Anna pididi ärkama ja olli süres hirmus, et temma Annake kas surrema ehk raskeste haigeks pididi jäma. Ta panni sagedaste omma kõrwa ta su jure ja kulas ta hingetombamist. Ulega möda hakkasid Anna uled ja palged jälle punnasemaks löma, agga filmad ifka alles kinni, ja kui Otto jälle omma kõrwa ta su jure panni, juhtus siis ka, et kaks suud koggemata teine teise wasto läksid, no mis Otto hirmoga suurt moistis ettewadata; agga ommeti ütles ta südda sees: „se ei pea mitte wiimseks jäma! Kui ta ellama jääb, siis andko Summal, et emma no egga ta

ni wägga wist ei kela nisuggust ennam ei olle kui ma tedda ei siis ma ilmas ennam." — No kes sest polifanno juttust arro saab?

Anna hakkas sängis ligutama ja otsesõnu unistades hüidis ta su: leiba! — leiba! —

"Suur Jummal! temma waene laps woib tänna alles sömata olla, ja kes teab, kui palju eilegi on sanud." Nende sannadega kargas Otto sahwrisse ja tõi tüf penikest leiba, kust ta isse omma käega woid olli peäle märinud ja panni sedda Anna su ette. Ni pea kui leiwa hais waese nähjasse Anna ninnasse putus, teggi ta su lahti ja Otto sõtis nüüd tedda, kui lapsokest. Oh sedda römo!

Selle peäle andis Otto jälle lusfikaga omma nõrkend kallile jodawat wina sisse ja nüüd hakkas Anna aewastama ja ärkas üllesse.

"Tulle Jummal appi," ütles ta ehmatades, "kus ma ollen?" ja kargas sängist wälja.

"Sa olled meil, Annakenne," wastas Otto mahhedast, — emma ei olle praego mitte koodo, tulleb agga wist pea". Ta sannad ollid ni maggusad nago sulla mee sisse kastetud ja tungisid Anna süddamesse; agga temma ei tohtnud neile rumi anda.

Anna watas ümber, hakkas nutma. "Oh andke andeks, ma moistan nüüd küll, kus ma ollen, agga ma ei moista mitte, kuidas ma siia ollen sanud. Andke andeks!"

"Mis ma pean sulle andeks andma, armas Anna?" küsis Otto — "kas sedda, et sa

meile olled sisse tulnud? Ei, selle eest ma tännan Jummalat; sest kui ma kartma hakkasin, et sa ärrasurred, seal tundsin ma selgeste, kuidas mo südda sind armastab, ja et ma ilma finnota mitte ellada ei woi. Kas ma sedda pean sulle andeks andma?

„Oh Jummal,“ ütles Anna kord punnas-tades, kord kahwatades — „mis jutto Teie aiate? Urge pilkage üht waest tüttarlast mitte nenda! Ma ollen ka innime ja polle Teid omma teada mitte pahhandanud. Mis Te' minnuft pilkate?“

„Kes ütles sulle — küsis jälle Otto — et ma sind pilkan?“ Ta hakkas nüüd Anna käest kinni ja ütles: „Jummalat kuuldes ja nähhes tunnistati ma sulle, et ma sind süddamest armastan ja küsin: kas sa tahhad mo abbiakaks tulla?“

Anna tõstis pea üllesse ja watas ta otsa, kui tahhaks ta Otto silmist luggeda, kas se ka tõssi pididi ollema? Otto agga tombas tedda omma rinna wasto ja Anna ei pannud mitte wasto ja jälle juhtus foggemata, et kaks suud teine teise wasto läksid, ja se polnud nüüd mitte ennam Otto sü üksipäinise, sest Annake olli jo ülleweel; agga hobbone koministab jo ka nelja jalgia peäl.

Nüüd, et Anna Otto pruut olli ning temma rinna äres hingas, tunnistati ta ülles, et tänna alles sömata olli, — et ta wannemad ni waesed ollid ja, — et omma kangast olli hädda kustutamiseks müä tahtnud ning ka, et ta

ial ei olleks sisse tulnud, kui temma hing olleks teädnud, et emma mitte koddo ei olle. Ta pallus ka Dttut hästi omma süddant läbbi katsuda, kas ta armastus ni suur pididi ollema, et üht ni waest tüttarlast, kui temma olli, ommale abbikasaks woiks himmustada? — „Sa olled kül, mo kallis Dtto! — ütles temma — kummekord targem kui minna, sellegi pärrast woib sind üks filmapilk petta, et hallastust waese wasto ehk armastusseks pead, ja seft polleks sulle egga mulle pärrast kasso.“

Dtto panni kord korra peäle omma su Anna su peäle, et ta nenda ei pidband räkima, ja se polnud mitte ennam foggematta. Pärrast tõi ta kōik suggu toito wälja, andis Annale süa ja toppis ta korwi sisse ni paljo, kui sisse läks, mis Anna teistele koio pididi wima, kelle suud ka mitte sarwest ei oluud.

Rüüd läksid weel suud su wasto ja Anna hakkas minnema. Rõõmsama melega polnud Anna weel ial koio läinud. Se olli ni kerge ja joudes, et kui lennates eddasi läks. Dm-meti tullid temmal ka monnesuggused mõtted. „Agga kui Dtto emma sellega mitte rahhul ei olle?“ — mõtles Anna. — „Kui ma liina kōhta mitte ei kōlba?“ „Kui Dtto pärrast wõttaks kahhetseda ja siis olleks möllemad õnetumad.“ — Need mõtted teggid Anna süddant wägga raskeks ja kurwaks; agga ta wõttis nouks, wannematte eest weel eestotsa keik warjule piddada.

Koddo rõmustasid ennast kül näljatsed roa

pärrast, mis Anna liinnast tõi; agga wannemad ollid ommeti sures mures, et ta kangaga pelnud kaupa sanud, ja waene Andres Roos ei sanud sel ösel murre pärrast silma finni — ka Annal ennesel tulli se asfi aega möda, nago unnenäggo silma ette, sest — kes teab, kas Dtto teisel päwal, nago ta kül olli lubbanud, ka tulla wois ehk tulla tahtis? — —

Warsti pärrast sedda, kui Anna olli ärraläinud, tulli Dtto emma Kristina foio. Dtto istus öhto soja ahjo äres emma kõrwas ja nihhutas ennast ühhele ja teisele pole, sest tal olli middagi süddame peäl, mis emma rüppe tahtis wälja puistada; agga ei teädnud mehike, kuidas peäle hakkata.

„Mis sul süddame peäle surrub? — küsfiis emma, kes peagi ärratundis, kui Dttul middagi süddames torkis; sest Dttul ei olnud middagi falladusfi omma emma eest.

Rüüd räkis Dtto, kui waeseste Anna käsfi olli käinud ja kui sugguses kimbatusses temma wannemad on. Emma panni käed kokko ja ütles: „Tänno Jummalale, et meie arwitada wöime! Kui sinna ka, Dtto, ses nous olled, siis laename meie waese Andressele ni paljo rahha, et wöllad makstud ja nattuke järje peäle saab. Mis sa arwad, poeg?“

Dtto hakkas emma kaela ja andis ta käele suud, nago olleks üht suurt kiwwi ta süddame peält ärrawötnud, ja sedda pididi jo emma wägga immeks pannema.

„Mis sul tänna wigga on, Dtto?“ küsfiis

emma. "Sa olled jo nago peast seggane. Tunnista ärra omma süddame peält, et ma kuulda saan, mis sind torlib!"

Nüüd läks Otto su lahti ning ta tunnistas feik emmale ülesse, nago õige lapse kohhus on, et Anna jubba ammogi armas temma melest olnud ja et ta tänna just lubbanud tedda mitte ennam mahha jätta. Ta tulletas emmale mele, et ammogi sest olli rākinud, Otto peaks talle tubli minniat maiasse toma, kes tal seltsiks olleks, kui Otto isse omma ameti peäl on; üht tublimat tundwat temma nüüd mitte ja kui emma siis ülleültse sowiks, et ta naest peab wõtma, siis lubbago Annat wõtta.

Mi armas, kui Anna Kristina melest olli, polnud ommei tedda minniaks sada, tännini mitte ta meelde tulnud ning ta arwas ka, et Otto hallastust wahhest armastusfeks pidanud ja küsüs ka, kas ta Annat omma maiasse arwas kõlbawad?

Sest polnud siis ommei mitte suurt wigga; sest ehk kül Kristina wägga rikkas inimenne olli, siiski olli ta aidaperremehhe naene ja ta kallis isfama olli Estima ning nores põlwes olli pastal tal kinga asemel olnud. Peäle sedda arwas Otto, et Anna sedda, mis tal liina wisidest pudub, peagi ämma käest woib õppida — ja selle peäle ütles emma: "No mis ma sinnoga teen; kui so südda siis sedda himmustab, olgo Summala nimmel minnogi pärrast; mis minnagi siina wasto puünin?"

Nenda olli siis Otto sest kinkust fergemalt

mõda sanud, kui esmalt olli lootnud, ja mis Anna süddant koddõ kurvastas, piddi warssi sureks rõmuks minnema.

Teisel hommikul tõttas Otto Kore küllasse. — Kui immeks panni waene Andres Roos, kui temma tüttar Otto wasto jooksis, kui nored innimesed teine teisele — mitte ennam kogematta — suud andsid ning Otto nüüd Annat ennesele naoseks palus!

Agga Anna wannemattel ollid ka needsamad kartused, mis Otto emmal esmalt olnud; mis agga Otto warssi tühjaks teggi ning nüüd ei feelnud ka wannemad ennam mitte ja Otto ja Anna said kihlatud, wannemattest õnnistud ning musta leiba ja happo pima süies olli Otto omma armsa prudi kõrwas rõmus, nago kuningas. Pärkast lounat küsis ta siis ka ni äri weri mõda, kuidas luggu maia wõllaga olli ja ütles: „Polle suur assi; kül ma Mardipä tullen ja ärramaksan!“

Seäl hüppas siis Andresse südda, nago talle sabba ja sure kurbdusse järrele tulli suur rõõm maiasse.

Mardipäwal tulli Otto omma emmaga Kore küllasse ja nende wankre peäl olli paljo üht ja teist, mis süä sündis. Oh kui kahwatand olli Anna, kui Otto tedda omma emma ette tõi ja Kristina tedda, ofsego omma eddespiddist tüttart õnnistas. Süddamest lubbas Anna ämma eide läele suud andes, temmale sannakulelikkufs ja armastajaks tüttreks olla.

Otto agga läks warssi wõllapärria jure ja

maksiš wimase tenga ärra ning pärrast sedda töttas ta õppetaja jure omma asjo tallitama ning pühhapääw pärrast jutlust aias rahwas förwad fikki, kui õppetaja fulutas :

„Kirjotaja Otto Rekkart, Kristina poeg, siit linnast ja Anna Roos, Kangro Andresse tüttar, Kore küllast.“

Oh palla fik, kui külla tüdrukud nüüd pitkad kaelad teggid! Mõnni linna nippo karsatas ninna ja ütles: „Ottul on kül filmad, agga ta ei nä! Kui mitto ford ollen ma pea filletaks ja piha peniksiks teinud temma pärrast; agga temma jölle lähheb nüüd ja toob küllast ühhe kanna, mis keddagi polle näinud egga kuulnud! Kuida woib üks kolutud innime ni meletõ olla!“

Otto agga polnud ei pimme egga meletõ ka mitte; agga temma tahtis üht wagga ja taksast naest sada ja nende hulst olli linnas kassin, ja keik wannemad ja targemad innimesed ütlesid: „Otto Rekkart on kül alles noor mees, agga targem, kui mitto wanna.“

„Linnas paljo närtsin'd lilled,

Agga maal, kui masikad“ —

ja sedda on Otto arro sanud, sepärrast läks ta küllasse.“

Kui nüüd Anna peage linna kõmbedest nenda paljo olli tähhelepannud, kui tarwis olli, ei tunnud legi ennam, et enne küllas olli ellanud. Wanna Kristina fitis monda forda: „Minno minniaga ollen ma otsego ingli maiasse sanud. Ellades ei kaeba egga nurriše temma;

ial ei wässi temma ärra; keif mis ta teeb, on süddamest; tänno Jummalale, kes Otto nenda õnnega on kokkojuhhatanud," ja sedda arwasid teisid nabred ka.

Baese Rangro Andresse kässi käis sest sadik wägga hästi, sest ta armsad "linna lapsed" aitasid tedda truiuste ja saggedaste ütles Anna: "Mardipä, kedda minna üksford wägga karisin, on mulle ja mo wannemattete õnneks olnud. Sest ei pea innime ilmas meelt ärraheitma. Kes olleks sedda usknud, et minna, kui ma tühja kõhuga külmetades Rekkarti maiasse astusin, seält armast abbikasa ning ämmaeite pidid in eest leidma?"

"Kui ka mitte igga foid nenda, süiski sowin ma ommeti süddamest, et igga hirno pääw nenda rõmo päwaks lähhäks!" Nenda ütles Püüsiyappa weel, ja jut olli otsas.

Armastus ei otsi mitte omma kasjo. 1 Kor. 13, 5.

Se on Jummalala sanna ja sellepärrast töe sanna. Armastus ei küski mitte isseennesele, waid temma pakkub teistele. Armastus ei korja mitte kokko, waid temma jaggab wälja. Kes armastust tahhab ülesnäitada — ja sedda ei woi fegi mu tehha, kui se, kel armastust süddames on — sel ei olle tarwis rikkas ja suur olla; sedda woib ka waene ja maddal innime tehha, kui agga, nago böldud, kui agga armastus ta omma süddant täidab.

Mis ma siin teile tahhan kõnnelda, ollen isse teise suust kuulnud ja se on mo süddant rõmustaund; ehk teeb teile seddasamma ka ja sellepärrast ma kõnnelen.

„Minnul olli üks tru sõbber — ütles se, kelle käest sedda jutto kuulsin — sedda 18 aastat ei olnud näinud. Meie ollime seltsis kaswanud, seltsis kolis käinud, seltsis ka sure koli peäl tuderinud; agga pärrast ommeti igga üks ommas ammetis, kaugele teine teisest är ralahhutud sanud. Minno ammet olli kangel liinas ja temma ellas maal ühhe sure moisa peäl merre randas. No wimaks saime 18 aasta pärrast jälle kokko.

Sedda woib iggamees arwata, nüüd olli möllemil paljo räkida; sest ollime mollemad jo ammo naese mehhed ja laste isjad, agga ommeti alles sõbrad, nago enne. Ma jäin näddal otša omma sõbra jure.

Ühhel louna aial, kui jälle rohtaedas istusime ning jutto aiasime, tulli aia wärrawast üks tuggewa fehha ja walge peaga tallomees siisse otsekohhe meie jure. Kui mind näggi, kes ma temmale tundmatta ja woõras olin, tagganes ta taggasi, wöttis mütsi mahha, ja ütles mo sõbra wasto, kes mo kõrwas istus: „Uas herra, ma näen, et herral woõrad on, ja mitte aega ei olle, kui Te lubbate, siis tullen jälle teine ford.“

Minna watasin sedda meest ümber ja ümber ärra. Ta fehha olli tuggew nähha, juuksed lummewalged peas ja wannadus olli ka jubba

turja küro surrunud. Ta näggo näitas wägga lahke ja rahholinne ollewad, emmeti, kes tähele moistsis panna, wois peagi ta näust tunda, et ta mõnda tormi ja tuult ommas ellus olli kannatanud.

„Tomas — ütles mo söbber — sinnoga räkida, on mul allati aega, ja sedda siin (ta näitas minno peäle) ärra farda weel foggoni; temma ei panne sedda wist mitte pahhaks.“

Tomas watas nüüd julge, lahke näoga minno peäle ja terratas naeratades. Minna tundsin ikka ennem, et ta üks iggapäine tallo innime ei olnud.

„Peale sedda — ütles mo söbber jälle — olled tänna õige parrajal aial sia juhtunud, sest rööm süddames, aiab peo lahti ja sunnib teistele ka rööm teggema. Sa tead jo isse, Tomas, et rööm sunnib röömsaks teggema.“

„No sedda parrem — ütles Tomas — kui herral se fanna meles seisab: „Kui sul römüs pääw on, siis pea neid ka meles, kel römüst päwa mitte ei olle.““

„Tomas, mul on tänna wägga römüs pääw! — ütles herra; — sest mo feige wannem ja parrem söbber on 18ne aasta järrele tänna mind jälle watama tulnud. Ja nüüd üttele, Tomas, kuidas luggu sinno maiaas on? ollete keif terwed? on kappis, firstus middagi weel ettewötta? wahhiwad laste warwad kinga otsast wälja?“

„Herra woib pool teed jubba issegi mõtelda — ütles Tomas ja weretas mütsi peus:

— kui minna tullen, siis ikka sama ja ial mitte toma, ja siis on kappid, fastid läbbiwadatud ja middagi seält seest ennam leitud. Lapsed küsivad leiba, agga mul ei olle; nad küsivad kartohwid, mul ei olle ka mitte; nende küarnuffud hakkawad käistest ja warwad kingast wälja wahtima, agga minno kullur on tühi. Seäl näete nüüd, aus herra, et minno kaewo jubba pea kuiwamas on.”

„No kül Jummal annab jälle märga sisse, — ütles herra. — Kutsu mulle aidameest natuke sia!”

Tomas läks ja tulli warsti ühhe pakso, tüseda mehhega taggasi, kes mütsi mahhawöttes herrat terretas ja teada pallus, mis käske herra temmale pididi andma. No söbber olli tõeste tänna wägga rõmus ja naljakas.

„Laur, kas meil on ruffid?“ küsis temma.

„Jah on, aus herra,“ — wastas aidamees naeratades, sest nisuggune küsiminne aias teada wäggise naerma; ta teadis jo, kuidas herral muido üht asja teadmatta ei olnud.

„No anna siis Tomale 5 wafka ja jätta waf ilma trifimatta! — Agga Laur, kas meil on ka kartohwid?“

„Jah, on ka!“ wastas aidamees.

„No anna siis Tomale ka neist 5 wafka ja ärra hakka sisse luggema, ja kule Laur, siis lasse poisil hobbust ette panna ja neid foio kätte wia.“

„Agga Laur, kas meil on ka rahha?“ — küsis ta jälle. Nüüd hakkasime keif nelli naerma.

"Nus herra — wastas Laur — sedda ma mitte ei tea; sest herra kannab tännine kuffurt ommas taskus."

"Ah ja! — ütles temma — sedda ei tulnud mul mele; agga sinna, Laur, olled ommei mo armas nouandja, anna nüüd nou, kui palju peame Tomale andma?"

"Kulla herra — ütles Laur — Teie austate mind selle woõra herra ees; agga et mind küsitate, siis pean wastama: Tomas on küll feigega rahhul, agga feige parrem paljoga."

"Sul woib wägga õigus olla, Laur, — ütles herra, touis üllesse ja läks tuppja ja Laur läks omma töösse. Tomas agga jäi seisma, pöris ennast minno pole ja ütles: "Oh kui lahke ja helde on temma südda waeste wasto!"

Enne kui minna weel wastata sain, tulli mo söbber toast taggasi, panni ühhe rullikesse, kus omma 10 walget sees olli, Toma peusse ja ütles: "Tomas, wi ommadale palju terwist minno polest, ja kui jälle näppud pöhja putuwad, siis ärra unnušta mind mitte watama tulla!"

Tomas tännas silma weega ja läks omma teed.

Keif se luggu teggi mulle, kui woõrale, küll ka nalja, agga ligutas ka wägga mo süddant. Ma hakkasin nüüd järrele pärrima, kes se Tomas olli, ja kui ta waene olli, kuidas temma siis ni rohkeste forraga sai?

"Sedda ma tahhan sulle keif räkida ja homme woime tedda ka watama misina; ta ei

ella mitte kaugel. — Toma ellus on ka monni aäsi ette tulnud, mis mitte magguš ei olle.

Gešt otša eelli Tomas Kaljo üks weike tallopoeg, kes muist põllust, muist kallapügist ellas. Ta oli ka minno jures töös ja olli tulline tömees, mispärrast tedda hea melega pidtasin; agga ta meel olli wägga ahne; ta olleks bööd läbbi tööd teinud, et agga middagi woiks tenida. Omma naist ja kolme poega ei lastnud ta ka mitte kässi rüppe panna, waid aias neid tagga, nago filter teomehhi.

Warra piddid poisid jubba tenima hakkama, kui teised nende arrolissed keif alles kargamisse peäl ollid. Kui jubba suremaks kaswasid ja head päwapalka said, ei olnud Tomal sest mitte weel küll. Ta ei jätnud neid enne mitte rahhule, kunni poisid nouks wöisid keif kolm laewa peäle madrusseks minna. Se on küll tössi, madrused sawad head palka (omma 10 ja 12 rubla hōbb. kuus) ja towad hea tüf rahha koio, kui nad agga isse koio tullewad. Toma tahtminne olli täidetud, nad läksid keif kolm ühhe laewa peäle ja tenisid rahha ja keif se sui läks luggu öige hästi; agga kui süggisesed tormid tullid, seäl hakkas Toma südda saggedaste wärrisema ja tal olli, nago ta olleks omma poegi isse hukatusse sisse saatnud. Ta otas neid ehk neist sannumed igga pä, ja ommeti läks üks nāddal teise järrele: ei tulnud poegi egga sannumid. Wimaks ei woinud Tomas ennam odata; ta wöttis jallad alla ja läks liinna kulama. Kui ta selle kaupmehhe kontori astus,

felle laewa peäl temma poiad tenisid, näggi ta hirmoga, kuida seäl feif furwa näolissed ollid. Ta küssis omma poegade järrele, kaupmees löi käed üllepea kokko ja küssis: „käs sa mo firja ei olle kätte sanud? Ma firjotasin sulle mõnne päwa eest. „Eagle“ (se olli laewa nimme) maggab feige innimeste ja kaubaga, mis ta peäl ollid, merre pohjas. Mitte üks ainus hing ei olle peäsnud!“ — Kaupmees nuttis.

Nüüd seisis Tomas, nago kiwwisammas. Ta olleks nutnud, agga ei woinud. Südda tiffus tal wallo pärrast lõhkema. Ta põris wimaks ümber ja läks wälja. Taggasi minnes hakkasid mehhe silmad jooksuma ja süddame tunnistus kohhut moistma. Ta tundis ennast isse omma laste hukkaja ollewad, kedda teuma ahnus merre peäle olli aianud. Toma kõwwa südda olli nüüd rusutud, mahharõhnutud ja murtud. Tal olli nüüd pari päwast teed näddak otja käia. Ta südda olli ni täis wallo, kui kannaks ta surma ommas süddames.

Wimaks sai koddomaile; egga millal? — justament, kui temma naesele wimast forda hellistadi. Kaupmehhe firri olli selsammal päwal õhto siina sanud, mil Tomas hommiko olli ärraläinud; se furw sannum poegade uppumisest ehmatas emma haigeks ja kolme päwa pärrast ollid silmad kinni.

Kella hellistamist kuuldes, töttas Tomas omma maiasse ja wata, — naene seisis pu särke jubba rami peäl.

„Miuno naene surnd?“ — kisse: das To-

mas — ja kui naabred trööstides wastasid: „sinno naene küll, armas naber Tomas“ — seäl langes Tomas oue peäle mahha ja teised piddid tedda tuppä kandma, kus nüüd keddagit ta ommadest ennam ellus ei olnud.

Töeste, need ollid ka taewa isä witsa hobid, mis ta arwa ühhe innimesse süddame peäle nenda järgemöda lööb, ja olleksid ka weel kõwememat süddant purrustanud, kui Tomal olli.

Agga mees arwas, et Tomas ennam üllesse ei touse ja naese kõrwa saab maetud. Raskest haigeks ta küll jäi ja teised piddid ilma temmata naese matma; agga aega möda aias ommeti jälle jalgule; süiski rõmust näggo Tomal legi ennam ei näinud. Teised püüdsid tedda küll trööstida, agga mis se suurt aitas? Mõnned aastad läksid möda, ennegö Tomas ergemaks läks.

Agga kuida se siis tulli? Se tulli nenda. Meie maal olli, nenda arwata, kolm aastat pärrast Toma naese ja poegade surma, suur kõhhotõwwe surm ja paljo innimesi läksid mulda. Ennamiste surrid wannemad innimesed ja paljo lapsi jäid waeseks, kelle eest raske olli murretseda. — Siinsammas weikses küllas kus Tomas ellab, olli neid terweste tosin, kel isä egga emma ei olnud, kes peäle sedda weel wägga wacste rahwa lapsed ollid. Se nattuke warra, mis wannemattest jäi, ei ulla-tand kuigi kaugele. Need lapsokessed ollid kogon: laia wälja peäl.

Sel aial olli nüüd, nago ärkaks Tomas

Kaljo ueste elluuse. Ta foggus need 12 laps-
fofest omma maiasse kolko. Ta andis neile
toito ja riet ja murretses just nisamma nende
ceft, kui ollefsid nad ta ommad lihhased lapsed
olnud. Ta käis haigede maiades ja aitas,
kus ial wois; sest mitmed haiged ollid terwe-
dest Summala holeks jätud ja külge hakkaja
haigusse pärrast ei läinud kegi nende liggi.
Ses sures teiste häddas hakkas Tomas otsego
ueste jälle ellama. Temma ennesel ei olnud
keddagit hinge ennam, kellele ta ennast pididi
hoidma; temma melest olli ta nüüd keikide
pärralt, ja isseärranis nende pärralt, kellel ta
abbi keige ennam tarwis olli, ja need ollid jo
need waesed kõhhotöbbised. — Tomast waewas
iggapä se mõtte, et isse omma lapsi olli surma
saatnud; ta tundis ärra, et ahnus temma süd-
dant olli kiwvi kowwaks teinud, sepärrast tahtis
ta nüüd keik, mis tal olli, waeste kasjaks oh-
werdada. Temma andis ennast nüüd foggoni
häddaliste orjaks ja tenis neid.

Monned mõtlesid: „Kül ta wässfib warfi
ärra!“ — agga walle! Tomas ei wäsfunud
mitte ärra, egga teiste többi ei hakkanud temma
külge. Kes Tomast ennam tundis, näggi kül
warfi, et temma silmafirjaks omma arwita-
misse tööd ei teinud; sest ta olli omma patto
tunnud, fahhetsenud ja andeksandmist sanud
ja et temma mõtted nüüd allati üllespole toufid,
näggid temma silmad ka teiste hädda ning ta
armo südda olli joudo möda walmiss aitama.

Enne olli Tomas üks tuima waimoga inni-

menne olnud, kes ommasike, weel wähhem teise hädast paljo ei holineud; ta nimme olli otsego õigussega Tomas Kaljo. Ugga nüüd sai ta seestpidine luggu teiseks, seddamöda ka temma wäljaspiddine. Söd ja päwad käis ta ühhe többise jurest teise jure ja murretses ka koddonende waeste eest, kedda ommas lapsiks nimetas ja piddas. Kes ta sõbrad ollid, ütlesid ka wahhest sekka: „Tomas, ärra te ennesele liga! Sa katked ärra!“

„Polle wigga,“ — wastas siis Tomas; „teie ei tea, kuidas se mo süddant jahhutab. Oh, nenda lahke ei olle mo südda ello aeg mitte olnud. Ka tunnen ma, et se mo ihho mitte ärra ei katkesta. Taewa Issa annab mulle weel aega meelt parrandada, egga ma siis ei wõi käed rüüpes, mahha istuda. Tulleb pitk pimme ö kirriko aedas ette, siis on aega kül omma ello wäsimussest puhkada.“

Kes tedda tännama hakkas, se teggi Tomast pahhaseks. „Minna teen, mis ma pean teggema — ütles temma — ja ollen seäl jures kõlbmata sullane; ma woiksin hõpis ennam tehha, kui mul ennam truust ja armastust olleks.“

Mis Tomas olli hatkanud, selle jure ta jäi. Ta kaswatas omnad waesed lapsed Issanda maenitsuses innimeseks ja õppetäs neid ausaste tööd teggema. Siin minno jures on ka kolm tükki neist tenimas olnud, ja üks tüdruk 5 aastat üksijärge ellanud. Nad ollid keif ussinad ja truid innimesed. Nüüd on jubba keif isseenneste perremehhed ja tüdruk sai ühhe

ausa perremehhe abbikasaks. Ja kuida nemmad omma isä Tomast armastawad — nenda tewad arwa lihhased lapsed! — Agga pois- lapsi mannitseb ta piisufesest sadik, et ial egga ilmas laewatenistusse ei pea minnema, mis ka ükski neist weel polle teinud.

Mis nüüd Tomas esimesse tossinaga olli hakkunud, seks ei jänud se mitte. Ni pea kui üks temma lastest luggend sai ja isä Tomas temmale tenistust olli murretsenud, wöttis warfi nouks, üht teist mahhajätud lomakest jälle temma assemele otsida ja jälle kaswatada. Üks olli ei woinud ta nüüd mitte ennam; ta olli sellega wägga harjunud. Olli esimenne jaggo ärra, siis käis ta küllast küllasse ja otsis nisuggusid, kelle eest ükski ei murretsend ja tõi neid omma jure kofko.

Agga nüüd tulleb se küsminne: „Misga waene Tomas ni hull lapsi ellatas?“ — Mo muidogi ei sõnud nemmad igga pä koki ja pradi egga muud maiusi; agga nende kõhhud ollid täis ja tarwilinne rie ümber. Head moisa wannemad andsid Tomale tükki maad, mis eest maks ei wõetud. Sedda harris ta omma lastega; seal kaswasid temma rukkid, odrad, kartohwliid ja kaapsad ja mu kedowilli. Tomas piddas pärrast hobbuse ja kaks lehma, ülle talwe ka 5 lammast. Keik olli laste pärralt. Tulli siis kord ka nappus kätte, siis läks Tomas ja kopputas teiste uste peäle, nago ta tänna siin teggi, ja kiwwi olleks pidband sel rindus ollema, kes anda wois ja mitte polleks andnud.

Tomas läks nisuggusel nappil päiwal rikkama maiadesse ja ütles, nago mulle: „Minno lapsed küsivad leiba, agga mul polle anda; olge ni head ja hallastage Kristusse pärrast nende peäle!“ — Kes wois seäl keelda? Rahwas andsid mollema kättega. Senni kui Tomas wähe woib läbbi sada, ei tulle ta ial küsima; agga kui üsna ots peal, siis otsib ta armastust üllesse ja ei pallu ial ilmaasjata; sest temma armastusse töö nende waeste lastega on keikil tutaw. Nenda teeb Tomas Kaljo jubba monda aastat waiksest omma armastusse tööd ilma kassa ja kärrata, on paljo head teinud ja monda lapse hinge hukatussest päästnud, kellest muido wist head nahka ei oleks sanud. Ta õppetab neid luggema, laulma ja mis pea asji on — selle järrele ellama. Käiwad ka õppetaja ja koolmeistrid temmale saggedaste abbiks.

Kristusse armastus aiab tedda nenda tegema ja kui kallis oleks, kui teised weel nenda temma jälgede sisse astuksid! — Mikspärrast ei woiks iggas waldas üks nisuggune waeste laste issa olla? — Mi pea, kui üks Toma, lastest tenistusse sisse astub, on warsi teine jälle assemel.“

Sedda kõnneles mo sõbber Tomas Kaljust. Tomas olli mulle nüüd ni armas, et mul iggaw olli hommist päwa odata, kus tedda ta weikse karja keskel pidin nähha sama.

No teisel päwal läksime. Toma hing ei teadnud meie tullemisest. Ta maia olli kül

taunis weife, agga keif puuhas ja kanna pärrast. Keif laste fängid ühhe teise kõrwas, Tomal seäl kessel; kolme nelja tüttarlaste fängid teises kambri, kus üks wanna wagga leff nendega kous maggas ja nendega maiatallitust ärrateggi. — Täna istusid tüdrukud toas ja teggid fedrust ehk paikafid ridid, nõalusid sukki ja selle sarnast. Tomas isse olli poislastega aedas töös.

Kui ta meid näggi, tulli ta meile lahkeste wasto. Ta näitas nüüd keif omma maia ta rikkusse ja waesussega, selletas mulle keif mo küssimeste peäle ärra ja ma pean tunnistama — keif olli, nago tradi peäl ja rööm iggale pole wadata, sest aus elloford ja Jummalä õnnistus paistsid iggast nurgast wälja. Keif lapsokessed ollid kül — ja se on tallokohtas muido ka — särgi wäel ja palja jallo, agga keif korra pärrast harritud. Meie Jummalaga jätminne olli nende sannadega Toma maiast: „Polle suurt rikkust tarwis: teine waene woib teisele weel tössisemalt head tehha, kui tal agga armastussest waesust ei olle, ja armastussest on pudus, sest et usust selle sure armastaja siise ni suur pudus on: sest kus ei olle usko, seäl polle, seäl woi ka armastust mitte olla. Oh, et Kristusse armastus ennam süddamid sütak, kül siis liggimesse armastus seäl kõrwas ka wõesuma hakkaks.

Oh, kui tössi on need Toma sannad! — Igga mees teab, kuidas waestest, isfäst ja emmast mahhajanud lastest, kuski pudust ei

olle; kuida neid siis, kui neid kegi tagga ei pärrri, ühhe jurest teise jure toppitakse; kuida wägga waewalt nende ihho eest hoolt kantakse ja nende hinge peäle kegi ei mõtle; hulkuvad ümber, õppirad laisklema, warrastama, kaswad üles ja ei kõlwa pärrast ommeti kellegi ammeti peäle, sest et neid kegi middagi polle õppetanud. On se nisugguste laste sü? Ei paigast mitte! Meist on sedda sanud, mis neist sel kombel ja selle kaswatamisega pididi sama. Kõwwer pu ei kaswa ka mitte ilma õienda-matta õigeks. Memmad on pärrast walla ja foggodusse ristiks ja risuks, ja nisugguse hulkuja eest, kui temma ka pärrast asja aiajak on sanud, hoiab iggamees end emal; sest walle-keel, näppo-ammet, laiskus ja holetus on enamiste nende ello kombel.

Mis teie nüüd arwate, armsad luggejad, isseärranis teie foggodusse wannemad, kohtomehhed, wöörmündrid, foolmeistrid, kui ka muido moistlikud perrewannemad — kas luggu mitte teie jures ka teine ei olleks, kui monni Tomas Kaljo teie seas ellaks? Kas se kahjo teeks, kui teie üht waeste laste kaswatamisse kohta, kui üht taimelabba enneste keskele asjutaksite? Polle siina suurt tarkust egga rikkust tarwis. Tomas Kaljo polnud ka mitte monni suur kolitud egga rikkas mees; agga temmal olli armastus süddames ja se on se peaassi. Sest se on muidogi teada, kes sedda asja ette wõttab, peab sedda Summala ja nende laste, agga mitte omma kasso pärrast ettewõtma.

— Kuida wöttaksid ennast Jummal ja innimesesed rõmustada, kui nisuggused waesed loomad korritud, temma kartuseses kaswatud, auaste õppetud ja juhitud saaksid! — Head moisawannemad ei wöttaks üht platsikest mitte teelda, moistlikkud perrewannemad ka süggisel neile iggast ühhest, mis Jummal on õnnistanud, jaggamatta unustada. Lõeste, se ei murraks kellegi kaela, sadaks suurt kasso ja teeks suurt rõmo ja Jummal taewas wataks hea melega selle peäle ning temma õnnistusje kaste langeks ni hästi selle laste, kui ka keige nende maiade peäle, kes nende eest hoolt kandwad. Eks ta ei ütle: „Mis teie nendesinnatse wäetimaile tete, sedda tete teie minnule“ Matt. 23, 14. — Ehk: „Kes ühhe neistsinnatsist wäetimaist wastawõttab, se wõttab mind wasto“ Matt. 18, 5. Ja **Tedda** wasto wõtta — kes sedda ei tahhaks?

„Agga Tomastussest on suur pudus. — Polle just mitte Tomast tarwis.“

Woib ka Mats, Peter, Maddis, Lõnnis olla; waatkem agga, sedda Kristusse armastus aiab, se on se õige mees.

Mis ma siin wägga lühhidelt ja otsego mõdamiñnes ollen ütelnud, sedda wõtke Jummal hea waim teie süddames ligutada, kasta ja kossutada, et ommal aial ka terrad pea siise aiaksid. Tarwis olleks se kül!

On kegi sulle head teinud, siis
raio sedda kaljo siise mälles-
tusseks, on kegi sulle pahha tei-
nud, siis kirjota lumme peäle,
unnustusseks.

„Kas tahhate, ma rāgin teile ūhte jutto
Saksamaalt, mis wanna Prantsusse sōa aego
on sündinud — kas tahhate?“

Nenda küsis Püssiypappa ūhhel öhtul, ning
muidogi olli igga mees sellega wägga rahhul
ja ütlesid, nago ūhhest suust:

„Rāgi, rāgi!“

„Ee on kurw luggu — ütles Püssiypappa
— et se wanna fanna: „Kurja hea wasto,
on mailma tanno,“ — mitte walle ei olle.
Hea teo eest tannada, mitte ükspäinis sannaga,
waid süddame ja teoga, peaks kül wägga tut-
taw asfi ollema; agga parrago, ei leita sedda
ommeti mitte paljo! Ehk kül igga korr selle
pole hoib, kes tedda sōdab, leiame ommeti, et
innimesed sedda ni hästi liggimesse, kui om-
ma sure heateggia, taewase Issa wasto foggoni
teisite tewad. Saggedaste unnustawad need
keige ennamiiste tannada, kellele keige ennam
head tehti, nago meie sedda rikkaste ja waeste
jures nāme: waene tannab ennam Jummalat
ūhhe leiwa forukesse eest, kui rikkas aida täie
wilja eest.

Agga et luggu ommeti igga ford nenda
ei olle, seeb se on mis ma teile tahhan kõnne-

leida, ja ma rõmestan ennast, et ka meie päi-
wil tännamist leida on, mis süggawamast jüd-
dame põhjast touseb, kui se iggapäine: „Dae
terwe! „

Sel aial, kui Napoleon Bonapart Prants-
susse maal alles wallitses ja ni mitto sadda-
tuhhat innimest omma söddadega tappis (— siin
watas Püüsipappa omma pujalla peäle —)
tulli temmal ka se mõtte, Wennemale wallo
tehha, sest et õnnis Keiser Aleksander tem-
ma sowimisse järrele ei tahtnud tehha ja ei
mõtlenud mitte, et Jummal taewas ellab ja
tedda ennast siina auko lükkab, mis ta teistele
kaewas. Punnapart ei teadnud Jummalast,
waid tahtis isse Jummal olla ja tehha, mis
mele tulli, ja se on ta kaela murdnud.

Temma tulli aastal 1812 ni sure wäe-
hulgaga Wennemale, kui weel tännini legi
polnud näinud, ja mõtles jubba: „Minna isse
ja legi mu!“ Ta piddas ennast jubba keige
mailma isсандaks. Jummalal taewas polnud
temma arwates ma peäl middagi räkimist, siin
olli Punnapart. Agga se, kes taewas wallit-
seb, ütles: „Sia male ja mitte kaugemale!“
Kange pohja külmi tulli peäle; tuisul ja külmal
olli ennam joudo, kui Punnapart arwas:
Musko liin põlles, kassafad torfisiid, külmi kõr-
wetas, Prantsusset langesiid, nago ruffis rahhe
al, ja üllemeelne Punnapart piddi pöggenema
ja häbbiga pöggenema; agga mitto tuhhat
emna poega Prantsusse ja Saksamaalt piddid

Wennema lumme hangedes omma wimist sängi leidma.

Waesed Saksama würstid, isseärranis need, kes wasto Prantsusse maad, Keini jõe äres ellasi, piddid halleda süddamega ommad sõa wäed Punnapartiga Wennema wasto liggi saatma; sest nad ollid ta pöidla al ja ei julgunud wastopanna. Sepärrast ollid nende tuhhandide seas, mis Wennemaal surma said, ka mitmed Saksa süddamed, kes ühhe jummalakartmata inimesse auahnusse pärrast omma werd piddid ärrawallama.

Renda ollid siis ka mitto emmapoega Baierimaalt, mis Saksamaal wasto Prantsussemaad on, piddand liggi minnema ning Wennemaal omma surma leidma ja minna tean teile kahhest nende seast räkida, kedda Jummal immelikkult olli peästinud.

Teine neist olli tallopoia poeg ja temma ainus poeg peäleegi. Rikkas ei oluud ta issa mitte; agga waene ka mitte. Ta olli nenda kessminne, kes tubliste tööd pididi teggema, kui läbbi tahtis sada, ja se olli ka hea kül.

Kui ta poeg Seppel — se on Josef — soldaniks woeti, seal ollid issa filmad wet täis, ja olli hea, et õnsa emma südda hauda sedda wallo ennam ei tunnud. Agga issa südda mõtles wist, nago Jakobil: „Minna ollen kui legi, kelle lapsed keif on ärrarisutud;“ sest Seppel olli ta ainus, ta essimenne ja wimeane, ja sel surel sõa aial selle peäle ennam ei wadatud, waid Punnapart wöttis, mis ta

mele järrele olli. Ja olleks isäl tosin poegi olnud ja keif kõlwanud, siis olleks ka terve tosin woetud.

Sel aial agga teätis iggaüks, et kes Punnapartiga sõtta läks, sel olli ta surmasärk jubba selgas, kui ta ka noor ja punnane olli, nago masikas; sest arwa olli neid, kes foio taggast tullid ja paljo neid, kes järrele piddid minnema.

Keif nut ja filmawessi ei aitnud middagi; agga isä: "Summal olgo sinnoga, mo armas, armas poeg!" olli ennam wäärt; sest seal olli üks õnnistus ja süddamelik eestpalwe jees, mis allati lastele tullusam reisipass on, kui need, mis innimesed pabberi peäl andwad; sest selle peäle annab taewa Issa omma inglittete käske, et tedda omma kätte peäl peawad kandma. Nisugguse passiga läks Sepel Münkeni lüna (Baierima pealin), kus temmale wäe rided selga pandi, püs kätte anti, — käi teistega trummo järrele! — "Summal olgo sinnoga, mo armas, armas poeg!" pallus isä südda koddõ hommiko ja õhto, mis tullid ja läksid.

Selsammal aial läks ka üks teine ainus poeg seal maal ühhe krahwi lossist wälja ja käis seddasamma teed, kellele nisamma isä silmapisfarad ja isä palwe: "Summal olgo sinnoga! järrele käisid, ja mollemad läksid Wennemale.

Baierimaal ellas sel aial üks krahw, ülle teiste rikkas ja fulus ja temmal olli ka üks ainus poeg ja warrapärria. Se teggi, nago

monni ford noorte innimeste fergemeel teeb. Sinnine kuub punnase kraega olli temma me-
lest parrem ja illusam, kui teised rided, se on:
temma armastas wägga wäe mundris kääia. Ja
kui ta jubba lapse põlwes husarid hiilgwas
rides näggi särrawad, siis hüppas poisi südda
rindus, ja ta mõtles: „nenda pead sinna ka
üks ford sõitma, tulgo mis tulleb!”

Ta isä olli enne isse wäe peäl Oberstiks
fanud ja mõtles: „No las ta miina peäle!
on rahho aeg; kül ta himmo saab warsi täis!”

— Agga walle. Kül me näme.

Kui nüüd noor krahw, kes ausaste olli
kaswatud, 19 aastat wannaks sai, kandis ta
jubba hiilgwad husari rided ja ep olnud illu-
samat ohwitseri keige Münkeni liinas, kui tem-
ma olli; peäle sedda olli alles rahho ja keif hästi.

Agga nüüd tulli sõdda ja wäetrummid pör-
rasid, trompetid kõllasid ja ühhest suust käis
teise: „Punnapart lähhäb Wennemale ja meie
(Baieri) kuningas peab wäggi liggi andma!”

Säh, seäl ta on! Nüüd olli wessi ahjus;
agga mis se aitas? Krahwil omma peega nüüd
sõa eest jälle koio wõtta, kus selle häbbi ots!
Sedda olleks naerdud ja wannaks meimeks
petud. Dümma au pärrast pididi noor krahw
liggiminnema, ehk kül isä südda koddo, nago
pülikot, wärrises. Mis ta wois muud tehha,
kui sedda mis Seppeli isä teggi: „Summal
olgo sinnoga!”

Nenda pididid Baieri mehhed ja paljo mehhi
Wennemale marsšima, et omma surma leida

ja lumnehangedes maggada. Reed faks, kellest siin rägin, ei teädnud teine teisest keddagi. Teine olli krahwi, teine tallopoia poeg; teine ratsa, teine jalla; teine ohwitseer, teine lihtsoldan; agga möllemad läksid ühte teed ja pidid ommal aial ka kofko sama. Wanna sanna ütleb: "Mäed ei sa teine teisega kofko, et orud wahhel seiswad, agga innimesed kül, kes ülle mäggede ja läbhi orgude woiwad minna," kui Jummal tahhab.

Es malt läks keik hästi. Senni kavaa kui alles Saksamaal käisid, ollid nago koddoo — omma keel ja omma ma ja neil polnud muud kaebamist, kui se paljo käiminne; ka Pola-maal läks weel korda, sest neil olli süa ja woisid ullu al maggada; agga ni pea kui jallad ülle Wenne-ma piri töstsid, siis olli korraga: piu, pau, pummerumbum! Surmata ja surra olli iggapä üks mürrr! ja pörrr! allati ning peälegi neil, kes ellusse jäid, tühhi köht tülliks. Kommesarid, kes toido eest murret pidid kandma, mötlesid: surrewad muidogi warssi, mis me' ilma asjata toito ja rahha raiskame, peame parrem muist ommale.

Wennewäe üllemad ei olnud mitte nenda rummalad, kui Punnapart arwas. "Tulge agga hästi kaugele, armsjad Prantsusse södikud, — mötlesid nemmad ja tagganesid ifka eest ärra. Kül kindral Talwe teile seäl wästo tulleb ja siis watage, kuis temmaga walmis sate; sest temma wäggi on: külmi, lummi, tuißt ja torm — siis peate middagi näggema, mis

te' enne polle näinud. — Iggal pool tagganes Wenne wäggi taggasi, otsego neil olleks suur Tartus olnud, ja sedda arwas ka Punnapart; agga se olli selge kawwalus. — Punnapart laskis omma suurt wägge ifka peäle eddasi marsšida. „Mi pea kui Muskus olien, siis on pühhapääw kä — mötles temmia; — siis woiwad soldanid süa ja puhkada.“ — Agga olle terve lubbamest! Polnud mitte nenda.

Hädä ja waewaga said kül wimaks Musko — agga mis nad eest leidsid? Tühhi lin; waewalt olli üht innimesse hinge leida. Parrajalt, kui waenlased hingada tahtsid, seal hakkas lin, otsego isseennesest tuhhandist kohhast põllema. Tulli ees, tullu tagga, tullu parremal ja pahhemal pool! Mis nüüd? — Se maia, kus Punnapart isse sees ellas, wanna aus Kremli loss hakkas ka põllema. Nüüd olli hädä suur, ja süa kuskilt wötta; lund ja eadset küllalt, agga muud middagi. Külmi olli, et kiwwid ja luud kokokülmetasid ja keik liin olli otsego tulle merri. Saksa, ja isseärranis weel Prantsuse rahwas ei suutnud selle külma wasto panna ja langesid troppi kaupä surma sülle.

Mis parremat nou woiw Punnapart seäl wötta, kuid taggasi pöördä Pöla ehk Preisi male, kus lahkem ello olli! Se olli kül rutto wöldud, agga mitte nenda pea tehtud; sest wäggi olli nälginä ja wässiinä, paljo paastnud ja wäbbe sönud. Peäle selle kaddus keik seadus ja arro. Iggamees püdis essimenne olla, kes peäsis, et seäna saaks, kus toito ja soia tubba

leiafs. — Musko lin olli pea tühhi, kui Prant-
fused sisse läksid, agga ni pea kui taggasi pöör-
sid, ollid kassakad neil järgest kannul: wötsid
wangi, rifusid, torkisid surnuks, mis ette juhtus,
et lagge tagga.

Misuggust hädda ja ahvastust, kui Prant-
fustel Wennemaalt 1812 pöggenedes olli, polle
olnud ja Summal hoidko kellegi innimesse peäle
tullemast! Ükski sulg ei jona sedda üleskirjo-
tada, kuidad nemmad unniko kaupa lumme sisse
surrid ja külmetand surnd hobbose lihha torelt,
nago maggust saia söid, kui seddagi said. Ühhe
fannaga: nende luggu olli hirmsam kui hirmus,
agga siin polle se paik sest laiemalt räkida,
(wata "Wenne südda ja Wenne hing"), waid
pörame weel pöllewa Musko linna taggasi ja
watame, kus Seppel jäi?

Se rüggement kus Seppel tenis, otfis
nisamma, kui teised, esmalt Muskus innimesse
ja toito, agga ei leidnud mollemist kummagit.
Mitmed, isseärranis noremad soldanid, mötlesid
nüüd: keif on meie! Mis nad leidsid, sedda
nad wötsid ja aiasid selga ni paljo kui kanda
joudsid. Sedda keif olli Punnapart neile tulles
lubbanud. Se on tössi, nemmad leidsid weel
paljo kallid kuld ja hõbbe asjo ja mitto kord ka
rahhagi ja toppisid onumad paunad täis. Kir-
riwase pärralt, sedda said jo keif wägga alwalt!

Seppel ja üks teine Saksamees istusid soja
ahjo äres, mis nad toli ja lauatuükidega kütisid,
ja sojendasid omma külmetand kehha. "Kule
Toffel" (mis wist Suhhan peab tähhendamad)

— üles Seppel omma tutwa wasto — minna pean neid narriks, kes siin wõra omma risuwad ja ennestele koormad selga wõtwad. Rahha ei woi ommeti feigi süa, ja sa tead jo, kuida meie rahha eest sia tulles üht kuiwa leiwa korofest ei sanud ja minnes same wist weel wähhem. Sia meie ommeti ei jä. Pea ei olle üht maia ennam, mis ei põlleks. Eddasi meie ei joua miinna — ma kardan, et pea käst tulles: „Taggasi, mars!“ No siis tulles wist nalli, kelle sarnast weel polle olnud. Külmi ja nälgi on meie reisifeliimehhed sia tulles olnud, ja on sedda weel ennam taggasi miinnes; sest üks Wenne talwe, sedda on meile jubba kolis ööldud, ep olle mitte nalja asfi. Siina jure tulles weel, et Wenne wäggi, sedda meie tulles palju ei näinud, meid taggasi miinnes wist kuli ja oddadega saatma tulles. Sest arwan minna: midda fergem sedda parrem; agga üks asfi on hea, nago wanna fanna ütles: „tük leiba taskus on parrem kui sulgi kühbara peäl.“ — Kas tead, Joffel, katsume omma pauna ni palju toito toppida, kui ial fisse lähhab. Nüüd woime weel kanda. Jäme ferd marsfimesest ni wässi nüks, et jalga jalia ette ei sa, siis lähhab isfeennesest pääw päwalt fergema!“

Joffel olli ka temma nous; sest ta tundis, et Seppeli nou mitte pahha ei olnud.

„Same elloga weel foio, — ütles Seppel — siis on hea kül. Mis õnne woib innimenne nijuggusest risutud warrast lota?“

Tokkel ütles: „Sinna woifsid Nürnbergi linnas raeissandaks sada, ni targaste olled sa sedda wäljasõrmitsenud; agga minna teen ka nenda.“

Rüüd hakkasid mehhed sedda maia läbbi ot-
sima, keldrist kurni lattukse harjani, nago kassid
hirede järrele. Keldrist leidsid 2 head puddelid
wina, mis soldanile pahha ei olle.

Külmaga wina jua, — ütles Seppel —
toob surma; sest saab inniminne nõdraks ja
unniseks ja kes külma kä maggama jääb, ei
ärka enne wimist päwa; agga tarwis on meil
tedda ommeti. Üks sutäis sojendab külmetand
kehha. Pistid puddelid pauna. Ühhes fastis,
mis kaunis kõrwal seisis, leidsid mehhed mõnne
püli leiba ja ühhe tofi täie jahwatud kohwi.
Se olli palju wäärt. Kui mehhed kõi läbbi
otsisid, leidsid nemmad omma sureks õnneks
koronas mitto solatud härja keelt suitsus. Rüüd
wissati paunast keik wälja, mis mitte häddaste
tarwis ei olnud, et leiwad, härja keled, kohwi
ja puddelid pidid platsi sama.

Nenda kui paunad täis ollid pakkitud,
ootsid nemmad rahhoga eddasi; ehk taggasi-
minnemisse käsko. Jänud ka mitte kauaks;
sest lin põlles hirmus ja tulleleek tulli ifka en-
nam liggemale, siina kus wäggi seisis. Külma
pärrast olleks tulli hea olnud, aga se olli liig.

Korraga tulli käsk: „taggasi!“ — Gest
otsa läks asfi kaunis forra järrel; agga pea
tulli surma hirm keige päle. „Pöggenege, kes
pöggeneda woib!“ kissasid sõamehhed iggalt

poolt. Nüüd olli asfi huffas. Keif läks nüüd, nago kedowilli paias, seggaminne, jalla ja ratsa wäggi, suredtükfid ja mona wantrid, ja wär rawatte al ollid ni unnikus, et üht teised är ratallasid. Misuggusel aial on iggaüks isse omma keige lähhem liggiminne ja armastus on kassin.

Külm olli hirmus fange. Pea olli innimeste ja lojuste toit otsas. Hobbofed surrid karja kaupa nälga. Keif te äred ollid püssi rohho wantrid, suretükfid ja mona wantrid täis; sest kus hobbused ärrasurrid, polnud enam teisi assemele wötta, keif jäi sinna paika. Surnud hobbose torest lihha söid waesed külmetand ja näljatsed soldanid, kust agga ial ühhe surnud hobbose teärest leidfid, ja mitmel nende seast, kes nenda häddas ollid, ollid tasud risutud kulda ja hõbedat täis. Mis se nüüd aitas? — Keif monaworid, mis pögge nejattele Saksamaalt wasto todi, wötsid terased oddamehhed (kassakad) te peäl ärra, ja Prantsusse suud jäid näljawet täis ning surmistus kele peäl. Peäle sedda ollid neil waeste meestel kassakad omma oddadega ööd ja päwa kaela peäl. Poled rüggementid, kes öhto surnuks wässfind tulle ümbre mahhaistusid, ollid hommiko walmis külmetand ja fanged, ja kes neist weel ellus olli, ronnis hommiko jälle edasi, kunni ka nälgas fangeks jäi. Tuhhandide kaupa weddasid kassakad neist poolsurnud mehhist wangi, tullid ja läfsid.

Wahhe üllematte ja allamate wahhel olli

ammo kadund. Ühhesuggune hädda olli keif ühhesugguseks teinud. Dhwitserid ja soldanid käisid kõrwo, mollemattel kõhjud tühjad ja narrud kaelas.

Pea warjo ja ulluallust leiwa, olli arro asfi, ja kui fegi neist hingega ühte Wenne külasse joudis, siis ollid keif kohhad ni täis topitud, et need, kes hiljem tullid, ommeti platsi ei leidnud ja külma lumme sees piddid omaia piddama.

Keif tundminne ja armastus teiste wasto olli süddamest kadund. Regi neist, kes eddasi läksid, ei waatnud nende peäle, kes te kõrwas hinge heitsid ja surmaga woitlesid, — pea olli neil ennestel sesamma järg kääs. — Waesed, waesed lomad! Hädda sellele, kes sedda wimaks taewas peab wastama!

Küüsi me nüüd ka wahhel, kus Seppel ja Zokkel jäid? — Nemmad ollid kaunis eesotsas nende seas, kes põggenesid. Mis neid nenda eddasi ainud, polnud mitte kuld ja hõbbe tas, kus, waid toit paunas. Sega sai nende südda finnitud, ning nemmad läksid mitmest möda, kes täie taskudega te äre jäid. Ugga hädda neile, kui fegi olleks arro sanud, et neil toito paunas olli! surnuks olleks neid lödud, kui nad muido ei olleks kätte annud; sest hallastust teise wasto ei tunnud fegi ennam.

Külm läks igga pä kangemaks; igga hommiko ollid laddemed surnud soldanid maas ja matmist ei tulnud kellegi mele: kül lummi kattis surno kehjad warfi kinni.

Ühhel päwal käisid need kaks Baieri meest jälle omma teed eddasi. Ges paistis kulla nink lootsid mehhed jälle ford ullu al maggada. Korraga näggid lummehanges wahhelt, te äres natuke suitsu küllesse touswad ja kui nad ligemale astusid, näggid nemmad 4 kameradi tulle ümber maas ollewad, 3 ollid jubba fanged, neljas ellas alles, agga olli ka pool surnud, kes omma jalgo wasto tuld hoidis.

"Hallasta Jummal isse," — ütles Seppel — wata sedda nort meest, tunni pärrast on ta ka teiste sarnane. Peäle sedda näitab omma mundre järrele Baieri mees ja ohwitseer weel ollewad! Agga eks ta olle ka emma poeg, wahhest ka wannematte ainus troost!"

Seppeli südda hakkas rindus liikuma, ta mõtles: "Kui minna nenda siin maas olleks ja monni peästa's mind, eks mo südda ei tänaks?" Tal tulli ka mele, mis Issand ütleb: "Mis sinna teiste käest tahhad, sedda te ka neile."

"Kule Joffel, — hüdis temma — sedda wöttame liggi! Ta ei pea mitte sia surrema. Jummal on mo süddant ligutanud."

"Meil ei olle kolme jauks mona" — wastas Joffel.

Kül Jummal aitab — wastas Seppel. — Ma tahhan temma eest wänhem süa, agga ma ei woi tedda mitte mahajätta!

Joffel urrises ja nurrises; agga waene külmetand mees maas olli Seppeli sanno kuulnud ja hüdis surreja heäleaga: "Hallestage minno.

peäle Jummal pãrrast, muido pean ka teiste-
tega sia surrema!"

Jokkel ei tahtnud mitte, waid ütles: "Ta
on jo pool surnud. Panne tähhele, meie wõt-
tame koormat selga, mis meid isse surmab.
Lasje ta seissta! Mis meil temmaga asja on?"

Agga Seppeli meel olli halledaks läinud,
waese ohwitseri palwe läks ta läbbi süddame.
Ta kummardas mahha, andis tale tükki leiba
ja härja keelt, ka sutäis wina ommast puddelist,
mis waene külmetand loom sure tännoga was-
tawöttis. Jokkel ei tahtnud üksi ka ärramiina,
waid jäi seissta, ehk ta kül, nago Türklane,
sallaja wandus ja omma seltsimehhe ilma as-
jata hallastussega foggoni rahhul ei olnud.

Külmetand ohwitser hakkas jälle ellama,
aias teiste abbiga püsti nink käis, ehk kül wae-
walt, agga ommeti nende naal nattufe eddasi.
Käies ja ligutades hakkasid ta hangenud liik-
med jälle pehmemaks minnema ja pole tunni
pãrrast käis mees jubba üksi eddasi.

Küllab hakkate wist jubba arro sama, et
wanna sanna: "Mäed ei sa mitte kokko, agga
innimeshed sawad kül", hakkab jubba töeks
sama. Lihtsoldan Seppel ja poolsurnud Kü-
rasseri ohwitser polnud muud, kui Baieri ma
tallopoia ja krahwi poiad. Mis olli neid kokko
saatnud? No mis muud, kui isfate palwe
koddoo: "Jummal olgo sinnoga!"

Wasto öhtat joudsid need kolm küllasse-
ning leidsid õnneks weel ühhe weikse kambre,
kus abhi sees olli. Nad kütisid sedda sojaks.

Pude pudust ei olnud, sest ahjo kütteks woeti sel aial, mis agga põlles, — tolid, lauad, ukсед ja mis muido peusse putus. Nüüd woisid omma kohwi keta, mis neil tännini prufimata paunas seisnud, ka ommast härja kelest nattuke soja roga walmistada. Pärrast sedda pannid kattustest kistud ölg alla, paunad pea alla, mantlid peäle ja heitsid Musko linnast sadit esimest forda soja tuppä maggama. Ühhegi würsti unni pehme padja peäl ei olle magusam, kui neil olli.

Üsna kui ueste lodud, ärkasid nemmad teisel hommikul ülesse. Söid ja jõid nüüd jälle omma kohwi, sowisid õnne ja õnnistust pöggenenud maia rahwale ja pärrast sedda, kui Seppel waljo heälega hommiko paltwed olli teinud, hakkasid mehhed jälle eddasi minnema, sest kōia olli weel küllalt.

Seppel ja Joffel ollid kül mollemad Baieri mehhed, agga mitte ühhesugguse süddamega; sest Joffel ei tahtnud mitte ohwitseriga jagada, mis tal paunas olli, lahkus sepärrast teisel ööl neist ärra ning läks sallaja teistega eddasi ja jättis neid mahha. Muido olleks kaks ossa toito kolme peäle olnud, nüüd olli üksainus ossa kahhe peäle, mis töeste wägga kassin olli.

„Minne peäle, — ütles Seppel Joffeli kohta — palju sa ommeti wäärt ei olnud! Tahhab Jummal meid hoida, siis moistab ka toita — ilma finnota.“

Nende teekäik läks nüüd pitkalt eddasi; sest

ohwitseri jullad ollid külma-woetud ja peäle sed-
da olli temma jo ratsamees olnud ja mitte har-
junud paljo käima. — Seppel tombas te äres
ühhe furnu seljast särgi ärra ja teggi sest nart-
sufid; ühhest furnud foerast, mis nad te äres
leidfid, leikas Seppel raswasemad tükkid ärra,
sullatas nende seest tulle äres raswa nartsude
peäle ja panni neid ohwitseri haige jalgade
peäle. Se aitas hästi ja mehheke wois nüüd
jälle rapsiminne astuda.

Sure waewa järrele said nemmad wimaks
Polamale. Nüüd olli ka waese ohwitseri woim-
otsas; ta ei sanud ennam jalga jalla ette. Ühhe
lahke Pohla tallopoia jures leidfid nemmad kor-
terit, kus neile halleda melega anti, mis häd-
dast tarwis olli.

Siit kirjotas ohwitser omma isfale ja pallus
rahha sata, et ta jälle eddasi saaks. Näddal
otfa jäi Seppel temma jure, funni ta külma-
woetud ja rakkus jallad parranema hakkasid.
Agga nüüd olli tal ka himmo eddasi miinna.
Ta mötles omma wanna isfa peäle, kes temma
pärrast koddoo murren ja ahhastuseses olli.

Enne kui ta minnema hakkas, watas ta
omma rahha warrandust järrele, ja leidis weel
30 panko rubla. 15 rubla piddas ta ennesele
ja 15 rubla andis ohwitserile. „Sellega peate
katsma läbbi aiada, senni kui isfa Teile rahha
sabad. Olete rahha sanud, no siis polle Teil
mind muidogi ennam tarwis. Jäge nüüd
Summalaga, minna hakkas eddasi minnema ja
watan, kuidas Summal aitab.

Ohwitser ei tahtnud küll rahha wastowötta, mis Seppelil ennesel wägga tarwis olli, agga Seppel ei annud järtele, waid ütles: „Se rahha, mis issa käest otate, polle weel kä, ja kes teab, kas ta tulleb ehk millal ta tulleb?“

Kürašfir kirjotas nüüd Seppeli nimme ja ellokohha üllesse ja nuttis tännofilmawisfaraid, nago laps Seppelist lahkudes, ja tal ennesel läks ka poues pehmeks ning wessi tulli filma, sedda noort ohwitseri mahhajättes.

„Kui minna üksford foio saan ja sind unustan, Seppel, siis unustago mind Jummal iggaweste!“ Need sannad ütles Kürašfir nuttes ja Seppelil suud andes; agga Seppeli wiimsed sannad ollid: „Jummal olgo Teiega!“ ja läks.

Rahholisse süddamega astus Seppel eddasi ning pallus süddames, et Jummal waest mahhajänud Kürašseri ka omma wannematte jure arwitaks. — Damma rüggemendi jure ei sanud ta mitte enam, sest ta jäi Sakseni maal haigeks ja sai laatsareti. Raua aega olli ta siin maas. Paljo temma kõrwas pannid filmad finni, agga temma jäi ellusse ja sai aiga möda terweks. Nüüd anti temmale pass ja lasti foio miinna.

Rahha koppifud tal enam ammogi ei olnud; agga ni pahhad, kui need sõa aiad sel aial ollid, omueti leidis Seppel innimissi, kes waese soldanile pari koppifud foio miinna peusse pistid, ja astus eddasi, kuni wimaks koddo isfale „Terre hommikut!“ ütles, kes suurt Jum-

malat tännades ja kites ta wasto jooksis ja rõmo pärrast nuttis, et Jummal temma ainust last jälle terwelt koio saatnud. Seppel sai pärrast lubba koggoni koio jäda ning aitas nüüd omma isä jälle, nago enne.

Polamale mahhajanud ohwitseri peäle mõtles Seppel kül eestotsa saggedaeste, kas ta kül alles ellus pididi ollema; agga ta ei kuulnud temmast middagi. Nega möda unnus se asji ja pärrast ka ohwitseri nimme ta melest ärra, ja tännas Jummalat, et tedda lahti olli lastud, sest muido olleks pärrast weel paar korda Parisis pidand käima ja sures Leiptsiigi ja Waterloo lahkingis liggipaugutama ja torfima ehk isse paugutud ja torkitud sama. Omma isä ning naabridele, kel ta saggedaeste ommast Musko tekonnast pididi juttustama, räkis temma ka sedda, mis tal se nore krahwiga olli juhtunud, ja küllarahwas ütlesid: „Se on ka jälle teinud, nago rahwas ifka tewad. Mis meie suggune hea melega teeb, sedda arwatwad nemmad, se peab nenda ollema. Te neile pahha, siis raiowad kiwwi sisse ja makswad lastelaste kätte; te neile head, siis kirjotawad lumme peäle ja polle sedda teisel päwal ennam nende meles. Reid tunneb iggamees! Seppel, olleks sa temmale pahha teinud, kül ta siis olleks sind üllesse leidnud ja teädnud, kus sa ellad.“ — Seppel wastas: „Jummal hoidko mind selle eest! Wahhest ta on ka jubba Jummalä ees.“

Pörame meie kord weel Pola tallomaiasse taggasi, kus haige jalgega ohwitser Seppelist

mahhajäi. Seäl läks luggu warfi teiseks; sest Baieri-maalt tulli kirri, mis paljo rahha tõi. Noor krahw maksis rohkeste omma perremehhe fullo ja waewa, ostis tölla, sõitis liina ja laskis seäl Prantsusse wäelaatsarettis ommad jallad tchire al parrandada, ja töttas siis jälle omma rüggemendi jure, kus tedda jubba surnutte kirja olli pantud; sest keigest sest rüggementist olli häddast kolmas jaggo weel ellus; keik teisiid maggasid Wennema hangedes omma wimaft und.

Es malt söddis noor krahw weel Prantsuste kõrwas, kunni ka Baieri kuningas Punnaspartist lahti löi, kelle auahnus ni paljo innimesse werd lakkus, ja krahwi issa usklik "Summal olgo sinnoga" olli iggas lahingis nago raud kilp tedda katnud ja kattis tedda, kunni Punnapart 1815 wangi woeti ja kaugele Atlantanti merre tühja sare peäle sadeti, kus omma surma pididi otama. — Müüd olli rahho. Keik läksid loio ja meie tuttaw krahw läks ka loia, kus issa tedda filmaweega wastowöttis. — Agga suurtt üllekohhut teggid temmale Seppeli naabrid! Kuida fitis ta omma isfale, mis Seppel temma heaks teinud, ja kuida ta Seppeli hallastusfeta milgi kombel surmaft ei olleks peäsnud; süddamest sowis temma, et ta sedda ni ausaste, kui woimalik, saaks ärratasfuda!

Ta kannatas weel kunni süggiseni 1815; agga siis ütles ta: "Issa, mo südda ei anna mulle mitte rahho, kui ma Seppelit nähha ei sa, kas ta alles ellab ja kuida temma kässi käib?"

Agga se isja olli ka üks isja! Ta ei ütelnud poiale mitte, et ta sallaja ammogi Seppeli järrele olli kulanud; ta ei ütelnud poiale mitte, et ta Seppeli küllas faks suurt tallo kohta lastnud ärra osta, kel kokko 100 wakkamaad sulla põldo olli, isse heina- ja metsamaad; ta ei ütlenud poiale mitte, et ta nende made peäle üht illust maia lastnud ehyitada ja keif sedda kinkitust Seppeli nimme peäle lastnud kirja panna ja kohtus kinnitada, ilma et Seppeli hing sest teadis. Bot tebbe rafs! Keif pannid sedda immeks, agga ükski ei teadnud, kes siina maiasse pididi ellama tulles, ja Seppel isse teadis weel keige wähem. Ja kui nüüd poeg mitte ennam järrele ei annud, läks isja temmaga liggi, Seppelit ülesse otsima.

Ma ollen teile jubba ütelnud, et Seppeli isja mitte rikkas, mitte waene ei olnud, waid keskminne tallopoeg. Tal olli omma 25 wakkama põldo ja sedda wäärt ka heinamaad, ellas ka pea ilma wöllata, ja se on ka paljo wäärt. Agga Seppel olli sellepärrast monni ford wägga kurw. Ta olleks hea melega rikkam olnud, kui ta olli, mitte ennese pärrast, waid ühhe teise asja pärrast. Jubba enne sedda, kui ta soldaniks läks, olli ta ommad filmad ühhe wägga illusa tüttarlapse peäle wiskanud, tüdruk olli arro sanud ja mitte pahhaks pannud, sest Seppel olli kenna pois ja tullidiglane mees; agga üks suur kiwwi olli te peäl ees — Madlena olli wägga rikka tallopoia tüttar, kes üle

õlla Seppeli peäle watas. Madlena kül ei watanud selle peäle, kas Seppel rikkas woi waene olli, agga sedda ennam waatsid temma wannemad; sest wannemad, isseärranis kui nad rikkad tallowannemad on, teädwad, et lastel armastades aega ei olle rehkendada, se pärrast rehkendawad nemmad laste eest:

Kui wanna Pärnameier — nenda nimetadi Madlena isä selle jure pärna pärrast, mis ta õues kaswis — arro hakkas sama, et temma illus tüttar Madlena Seppeliga „kikki!“ tahtis mängida; tombas ta fulmo fortsu ja ütles: „Tüdruf, jätta se temp teggematta! Pärnameier ei halka mitte igga täifongi omma wäimehheks wõtma. Minna annan omma lapsesele 50 wakkamaad põldo kasa, siis ei tohhi mehhel ennesel ommeti wähem olla. Üks perremees ei tohhi mitte popsi wäimehheks wõtta, muido woib tedda igga karjapois hiritada.“ Sellega olli jut otsas.

Madlena nuttis ja kaebas omma hädda Seppelile; se olli nüüd surmani kurwastud, ja ei naernud ilmaš ennam. Agga kui Pärnameier arwas, et tru armastusse siddet pari karreda sannaga woib katki murda, nago abrašt rauda, siis olli ta ommeti petud. Mis nüüd ennam teiste nähhes ei tohtind olla, noh se olli siis sallaja. Nemmad said, kui ühhe külla lapsed, saggedaste kofko ja nende armastus aias mollemilt poolt ilka kowwemid juresid, ja watas teine kord teise peäle, no siis olli tulli süddames jälle lahti.

Meie maal ja Saksamaal ja iggal maal on kaddefottisid, kõrwapuhhujaid ja nendesarnatsid sossistajaid. Ehk olli ka monni, kes tenna Madlenakest ennesele olleks tahtnud, olgo ta kes ta olli, agga üks olli Pärnameierile ommeti kaebanud, et temma Madlena Seppelit weel ennam armastab, kui enne, ja et nad õhtul pärna al istuwad ja maggust jutto aiawad. Nüüd olli paggan lahti. Pärnameier andis tütrele wommud selga ja ähwardas Seppelit mahha lüüa, nago koera poega, kui ta weel peaks julgema ülle temma õue wärrawa ronnida. Andis ka sallaja omma poistele käsko, et nad Seppelit piddid, kui näwad, finni wõtma, ta nahha täis rokima, ja siis tedda kutsma, et temma (Pärnameier) omma jao ka woiks anda.

Sullased ollid agga Seppeli sõbrad, kes illust Madlenat, et nad isse ommeti ei woinud sada, parrem Seppelile sowisid, kui mu rikka Peetre woi Maddisele. Sälle olli Pärnameier petud. Kes piddid keelma, need aitasid. Seppel sai wimast Pärnameieri ähwardusse sanno kuulda, ja omma kalli Madlenaga weel saggedam kokko, kui enne, kuid et nüüd targemad ja kawwalamad ollid sedda wannamehhe eest hoidma.

Just süggisel 1815 sündis, et ühhe rikka perremehhe poeg teisest küllast Madlenat kossima hakkas. Pärnameier laulis: „Waat, so so!“ Seppel ja Madlena õhkasid: „Oh, oh, oh!“ Nad teadsid selgeste, et ni pea kui küllapois küssib — „kas?“ — nenda wannamees ütleb

— „jah!“ — ja siis polle Seppelil ja Mad: lenal mitte ennam nalli asfi.

Abhastus ja murre olli nüüd nende waeste iggapäine pärrandus ja nemmad ei teädnud isfegi, kuidas sest kimbatustsest piddid peäsma. Sel aial sündis nüüd, et üks suur illus töld kue hobbosega külla tannawas, Pärnameieri wärrawa ees seisma jäi, toapois kargas tölla takka mahha, teggi üewärrawad lahti ja kutsar aias sisse; agga wärraw olli nattuke kitsas, postid raggisefid, kui töld läbbi läks. Dts fringel ja sarwesai, se olli töld! Misuggune polnud seält ial mödaläinud, weel wähhem Pärnameieri ües sees käinud. Keif töllakilbid jo hooste riistad ollid halja hõbbedaga ehhitud. Kutsaril ollid keif kühbara wered ja kue äred hõbbetud, ja pea imme, et ta hadde, nago suur wiht, ka mitte kullatud ei olnud; nenda: samma näitas ka toapois wälja, ja Pärnameier mõtles: Se on wist kunningas ehk ta pool: wenda!

Tõidas istusid kaks herrad, teine wanna, teine noor. Mad astusid wälja ja läksid tuppä.

Wannem herra hakkas warsi Pärnameieriga jutto aiama ja kulas järrele, kas se tõssi on, et siin küllas kewwade on kaks tallokohta müa olnud, ja kes neid ostnud?

„Tõssi kül, aus suur herra, — ütles Pär: nameier ja kummardas ennast mani — tõssi kül; sedda on üks suur krahw ostnud; põllud nago seapek ja hein kaswab nago sammet; feigeparrem koht ülle külla.“

„Kas tegi siin küllas sedda krahwi tunneb?“
Küssis herra.

„Ei usju mitte — wastas Pärnameier
jälle kummardes. — Minna tedda kül ei tunne;
ta polle ilmas siin käinud.“

„No tänna on ta siin — wastas krahw;
— sest minna ollen se ostja, ja se näitab, nago
mul olleks lust sulle naabrisk sada.“

„Sinna Issand Jummal! — karjatas
Pärnameier — Teie ollete se ostja ja tullete
fia ellama?“

„Sedda kül just mitte, — wastas krahw
— mul on seäl, kus praego ollen, hea küllalt;
agga mul olli ka omma asfi, sedda kohta osta.
Sia tulleb warsi üks perremees ellama, kes
mo feige parrem söbber on ja kedda ma tännan,
senni kui ellan.“

Senni kui kaks wanna maiast räkišid, tõi
Madlena nore herrale klaas wet jua ja se
panni warsi tähhele, et Madlena töeste kenna
laps olli.

„Kule, mo kenna laps — küssis temma —
kas se — se — Seppel alles ellab, siin küllas,
ja kui ta alles ellab, kas ta weel poisimees on,
woi on ta jubba naist wötnud?“

Madlena läks tullipunnaseks, watas mahha
ja ütles: Miks ta siis piddi ärrasurrema? Ta
on terve ja priske ja on ka alles — poisimees.“

Noor krahw moistis noorde tüttarlaste pun-
nastamist wägga hästi ja teadis warsi, kui
paljo kel Madlena süddames olli, sepärrast küssis
ta järsko: „On Seppel sinno peigmees alles?“

Sedda kulis Pärnameier teise kõrwega ja wastas Madlena assemel: "Ei, aus krahwi herra, se on ammo mödas; olli muido noorde innimeste fergus. Minno Madlena saap home pä ühhe teisega kihlatud. Ühhe nisugguse nälja-kottile, nago Seppel on, ei anna Pärnameier omma tüttart mitte."

"Ohho! — hüdis noor herra — ärra aia ka wägga hullo jutto. Kes sedda ütleb, et Seppel waene on? Temma on wist rikkam, kui Pärnameier, ja minna kardan, et temma waese Pärnameieri tüttart ei wötta."

"Mis mo poeg praego ütleb — ütles wanna herra — sedda ütlen minna ka: Seppel on rikkas mees, peälegi wäe peäl teninud, ma arwan ka, et ta Pärna Madlenat ei wötta."

Pärnameier olli auahne innimenne ja piddi nenda allandud sama, se pahhandas tedda hirmus. Ta uled läksid sinniseks, agga mis ta woiis parrata? muud kui olle wait.

"Kui sa ei tahha uskuda — ütles wanna krahw jälle — et Seppel rikkas mees on, siis wata isse!" Ta andis nüüd kaks suurt paberit Pärnameieri kätte. Esimesse peäl seisis, et se uus koht küllas, keige pöldude ja heinamade, maiade ja metsadega, peäle sedda 6 hobbose, 20 lehma, 5 pari härja ja 50 lambaga Seppeli iggawenne omma on, ja teises paberis seisis, et Seppelil liinas selle ja selle kontori peäl 3000 hõbbe taadrit intressid seiswad, mis igga aasta omma 180 taadrit ilma waewata fiske towad.

Pärnameieril jäi su pärrane lahti, nago foeral pallawa päwaga. Ta olleks omma ninna peast ärrakiskunud, et sedda mitte enne polnud teadnud; läks ford walgets ford punnaseks.

Madlena olli jubba ammo köfi jooksnud ja ta südda wärrises, kui mötles issa hirmsa sannade peäle: „Home, home! Dh, peaks Jummal issa süddant enne hoomset pöörma ehk mind küllamehhe melest ka nenda alwaks teggema, nago temma mino melest on! Dh Seppel, mo kallis Seppel, sinnust tahhetakse mind wäggise lahjutada! Kuida sowiksin minna nüüd waene olla omma Seppeli pärrast!“ — Nenda öhkas Madlena köfis ja nuttis.

Wimaks katsus Pärnameier ni paljo, kui wähe jõudis, nattoke naerose näo teha ja ütles: „Se on öiete imme, et Teie sedda suurt ja head maia, need paljo ellajaid ja hulka rahha teik Seppelile finkite. Kuida se siis tulleb? Dimmeti mitte üksi sellepärrast, et ta Seppel on?“

Nüüd räkis krahwi herra Seppeli ja omma poia Musko reisi luggu, ja et nemmad nüüd temmale sega römo tahtnud teha.

Senni kaua olli noor herra Madlenat ülesse otsinud ja olli temmale üttelnud: „Madlena, ärra nutta middagi; sest, mis so issa rägib, ei sa keddagit. Üksju mind, tänna pä saad sa Seppeli prudiks! Selle peäle annan ma sulle omma pead pandiks, kui sa tahhad.“

Ta nisamma rutto lippas ta jälle kõgist wälja ja jättis tüdrukut kartusse ja lotusse wahhele.

Krahw olli omma juttoga walmis ja Pärnameieri su laiali. Kuida kahhetset ta nüüd, mis ta Seppeli wasto olli teinud ja räfinud! Se paistis selgeste ta näust, sepärrast teggi ta ennast aewastama.

„Nüüd olle nenda hea, Pärnameier, ja anna meile üht innimest, kes meid Seppeli jure juhhatab. Ma ollen temmale ka ühhe illusa ja rikka prudi wälja otfinud ja sedda pean tale omma suga isse üttema. Ma ussun, ta tännab mind selle eest ennam, kui fige mu kingitusse eest.“ — Krahw teadis, et need sannad Pärnameieril feige ennam süddamest läbbi leikasid, kui temma tüttar nüüd mahhajääks.

Pärnameier ei olnud ka mitte rummal, ta tundis filmapilk ärra, et nüüd õige aeg olli koormat soppa seest wälja tombata, kuhho tedda omma kõrge melega olli siise lütkanud. „Kui kausad saksad lubbawad — ütles temma — siis tahhan teile isse tejuhhiks tulla.“

„Oh, mis sa selle näjakotti jure isse hakkad tullesma? — ütles noor herra hirwitades. — Anna meile üks laps, kes meid siina juhhatab, sest on küll.“

Wannamees foggeldas: „Egga ta . . . nüüd ennam sedda ei olle . . . ja peälegi . . . ollen sedda ennamiste naero pärrast üttelnud: laita ei woi Seppelit legi.“

„Di, oi! — ütles krahw naerdes — Pärnameier, sinno tuul porab wägga rutto teisiti!“
Seppeli maia ei olnud mitte kangel; ollid war'i seäl.

Seppel seisis omma isfaga ukse ees ja mollemad pannid immeks, mis Pärnameier kahhe woõra herraga nende maiasse pididi otsma tulema? Mollemad wõtsid mütsid mahha, kui herrad liggemale said ja ollid otsego kahhe wahel. Nad pallusid herrad tuppä, kui se nenda herrade mele pärrast olleks, ja wanna Pärnameier jäi nago post ukse kõrwa seisma.

„Seppel, mo surmastpeästija! — hüidis noor krahw — kas tunned mind weel? mind, tedda ja Wennema lumme hangest olled wälja kiskunud?“

Es malt ei tundnud tedda Seppel teiste riete sees ka mitte, ta olli tedda jo üksi wäemundres uäinud; agga ni kui ta heält teggi, tundis ta tedda warsti ärra. „Oh mo armast Majori herra! Issand, kusti Teie sia saite? Wõilete teie weel minno peäle?“

Agga major ei annud müüd ennam Seppelil aega räkida, waid hakkas ta ümber, andis temmale mitto forda suud ja piggistas ja muljus tedda, nago wend wenda, kui kaua aia pärrast kokko sawad. Doas olli palla, nad läksid wälja ja waewalt olli noor krahw Seppelit lahti lastnud, kui wanna tedda ueste kinni wõttis. Külla rahwas seisis ümber ja wahtsid, suud filmad pärrane lahti ja ei teädnud mitte, mis se pididi tähhendama.

Silmaweega tännas wanna krahw Seppelit temma hea teo pärrast ta poia wasto, ja ütles, et Seppel se läbbi, et ta temna ainust

poega surmast päästnud, otsego teiseks pojaiks temmale sanud.

Seppel kargas püsti, et sedda noort majori hulga aia pärrast nähha sai, kedda ta häda aial olli armastama hakkanud.

Nüüd kitis weel noor krahw lord Seppeli truust ja armastust temma wasto ja kuida ta omma poolt rahha nattukest temmale, kus ta ommeti ei teädnud, kas ta ellades koppikut taggasi saab, ehk ei sa.

Seppel läks lord korralt punnaseks ja palus, et major säsest mitte elewanti ei pidand teggema; agga major ei holind sest middagi, waid räkis omma jutto eddasi. — Peäle sedda pididi nüüd ka Seppel räkima, kuida temma käsji olli käinud. Kui omma haigust laatsaretis nimmetäs, ütles major: „Oh, olleksin ma seäl so jures wwinud olla ja sind aitada, siis olleksin ommeti nattu ke omma wölga woinud tasjuda!“

Kui Seppel omma jutto olli lõppetanud, ütles wanna krahw: „Nüüd olgem siis ka rõõmsad, et Jummal keik ni hästi teinud. Täanna olge, sinna ja so aus issa, minno wõrad. Meie loune roog on Pärna meieri jures tellitud. Ta peab meile ni head andma, kui ial moistab ja kui tal on. Ta kenna tüttar Madlena küpsetab ja kedab jubba ammogi.“

Sedda nimme kuuldes, läks Seppeli näggo jälle punnaseks. — Pärnameier olli so kõwwaste keelnud, kedda sinna tullemast. Mis ta pididi teggema? „Ütlen wälja, — mötles temma —

fiis on se mo süddame peält ärra; sest wanna häbbematta Pärnameier seisis alles ukse kõrwas, ehk kül fegi tedda ei olnud pallunud seäl ni kaua wahtida. Ta olles ammo minna woinud.

„Nus majori herra ütles Seppel — Pärnameieri maiasse ei tahha minna mitte minna; temma on rikkam, kui minna.“

„Tagga parremaks! — wastas major. — Temma on sinno wasto „nälja kot“ ja „pops.“ — (Need ollid wannehhe ommad sannad).

„Mis sa rägid, naber Seppel, — ütles Pärnawanna ukse kõrwas. — „Ollen nalja pärrast monni ford nenda räkinud.“

„Sedda minna ka arwan! — ütles jälle major. — Mis peäle Pärnameier uhke on, temma on popside pops sinno wasto. Se olles jo puhhas jölledus!“

Neid sanno ei moistnud kül Seppel mitte, agga Pärnameieril käiäid nad, kui kahheterraga möök, süddamest läbbi.

Major wöttis Seppeli kae kõrwa ja wanna krahw teggi ta isfaga seddasamma ja hakkasid Pärna maia pole minnema. Külla wannad ja lapsed seisid ümberringi ja ei teadnud isfegi, kas suud finni woi lahti ollid.

Kui Madlena Seppelit krahwi kae kõrwas näggi tulleswat, käis tal, nago sulla messi üle fehha, ta jaoksis köki ja wärrises römo pärrast; sest ta südda ütles temmale ette, et tänna midagi tulleb.

Kui nad nüüd toas ollid, andis wanna

Krahw Seppelil kät ja ütles: „Minna ollen sinno kahhefordne wölglane. Üht wölga, se on, sedda rahha, mis mo poiale olled annud, woin ma maksta ja tahhan sedda ka warsi tehha; agga sedda, et mo ainust poega külmas ja näljasurmast olled peästnud, sedda ei woi üfski mu, kui Zummal taewas, maksa; selle eest jään minna ning jääb mo poeg surmani tännolikkus, ja kui ma surren, pead sinna wist ka mo firsto tagga käima, ja mis ial minno poia maias sünnib, pead sinna seäl jures ollema, olgo need pulmad, warrud ehk mattused; ja kui se so mele perrast on, tahhame meie ka nisuggusil päiwil sinno maiasse tulla.“ Krahwi filmad ollid isse wet täis. „Wata Seppel, — ütles temma — Zummal on mind wäljaspidise warraga önnistanud, agga mis maggo ma sest tunneks, kui mo ainus poeg Wennemahangedes maggaks? Seält olled sinna tedda peästnud. Ollen siis ka möttelnud sulle üht weikest römo tehha ning sellega, et need kaks tallo kohta kewwade ärraostsin ja sulle nenda walmistada lasksin, kui nad prago on. Keif need ellajad, se willi põllo peäl ja mis sa muido maiast leiad, on sellesunnatse kohto kirja tunnistuse järrele sinno omma. Keif on wiimje tingani maksetud ja tassa. — Agga et õnnetusse aastad woiwad tulla, kus Zummal põldo ärraikkaldab ja põllomees, isseärranis kui ta allustaja on, sure limbatuse sisse sattub, se pärrast ollen siin selle teise kirja järrele mõnne koppiko intressi peäle pannud, mis neil päiwil,

kui kitsas käe on, woid pruvida; sest kapital ja intressid on sinno ommad, kuida kirjast näed seiswad."

Mõllemad kohto kirjast, kus peupessa laiused pitserid peäl seisid, andis krahw nüüd Seppeli kätte, kes nago pool uimane ta ees seisis ja sanna suust wälja ei sanud. Krahw hakkas nüüd ta ümber ja ütles: "Summal elgo sinnoga, so maiaga ja keigega, mis nüüd ja eddespiddi seal sees on, ja önnistago sind tuhhandi wõrra ennam, kui minna pattune inimenne sedda woin tehha!"

Nüüd ärkas Seppel otsego unnest üllesse ja oõrus filmi, mis märjaks läksid. "Kas se unnes woi ilmsi on? — küsis temma. — Mis eest saan minna sedda? — Kus krahwri herra, kui se mitte unnes ei olle, sis surrute Teie mind omma armoga ma põhja! Se, mis ma selle eest olleks teinud, ei olle jo mitte nimmetamise wäärt. Kui mitto on tuhhat korda ennam teinud ja polle mitte head sanna sanud! — Ei ma julge mitte wastewõtta! Mo südda wärriseb mo sees."

"Seppel, ärra olle narr, — ütles noor krahw ehk major — mis seal ennam wastowõtta, keik on jubba sinno; sest wata kirjast läbbi, kelle nimme seal sees seisab? eks olle so omma nimme: "Josep Truarm." Kel sa nüüd so omma tahhad anda?"

Nüüd olli Seppeli südda ni tänno täis, et ta põlwili mõllematte ette pididi mahha heitma; agga major ütles: "Seppel, mis paggan sa

teed! Lasse keif häbbi tembud jada! Wasta parrem selle peäle, kas se tössi on, et sinna Pärnameieri tüttart pead tahtma kossida? Seppel, ärra te sedda! Ta on kaunis kenna laps, woib ka öige hea olla, kui ta mitte isä järrele polle tulnud; agga ta on sinno wasto „nälja kot“ ja „waese popsi“ tüttar. Minna tunnen ühte, kes nisamma illus, agga paljo rikkim on, ja toob sulle nisamma paljo maid weel jure, kui sul enne on. Se sünnib ommeti kofko!”

Pärnameier seisis walge, nago lubjatud sein; agga ta ei julgund sanna lausuda. Nenda mani polnud tedda legi weel allandanud. Ta südda tikkus lõhkema, agga ta mõtles: Hakkam ma weel omma õigust aiama, siis lähhäb asfi weel hullemaks! — Ta jäi wait, ja nelas keif alla.

„Agga oh, — ütles Seppel — kui mo südda ehk Teie prudi pole mitte ei hoia, siis tahhaksin parrem

„Pärna Madlenat mõtta! — õiendas major naerdes. — Sögge Seppel, mis sa teed temmaga? ta on jo wägga waene! Dn so südda sis nenda temma külge kaswand? Ütle wälja, Seppel! Täanna on mo südda rõmus, täanna ma puhhusin keif mailma rõmo täis, ja sinno süddamesse, mo armas surmastpästja, ei jättaks ma weel foggoni üht kortsu, mis weel murre sees on. Ütle wälja, kedda sa siis öige tõeste tahhaksid? Noh, hallo!”

Seppel löi filmad mahha: kui Teie siis just käsitate, siis ma ütlen: „Kui ma Madlenat mitte ei tohhi sada, ühte teist ma siis ka ei wõtta!“

„No säh nüüd! — ütles major. — Temma pentsil põlgab keige rikkamad ja illusamat tüdurukut ärra ja püab sebda kerjatotti!“

„Ärge räkige nenda, — pallus Seppel — Ma tunnen ommeti, et nalja tete. Se on jo nago ma kuleks Pärnameierit ennast räkivad; üsna temma söimosannad, mis ta minno kohta suust wälja aias.“

„Ohho, Seppel! — ütles major — Pärnameier sulle omma tüttart ei kela, kui sinna agga wõtta tahhad. Ta on enne, nago ta tänna ütles, sinnoga monnikord nalja teinud. Eks olle tössi Pärna wanna?“

Ehk kül Pärnameier enne tulb, kui met olleks süllitanud, ta sap olli lõhkinnemas; ommeti tundis temma: kui nüüd weel olleks wasto seisnud, siis olleks ta külla naeruks jäänud; sepärrast ütles temma: „Se laste omma asfi, mis minnul sellega teggemist on? Ma ollen omma tütrele üttelnud, et sellel weib miina, kel isse tahhad!“

Neid sanno kuuldes, põris Seppel rutto ümber ja wahtis Pärnameieri otsa. „Kas se tössi on?“ küsis temma.

„Miks pärrast siis mitte?“ olli ta wastus.

Seal hüppas Seppel, nago kitsetal, jooksis kõfi, weddas punnastand Madlena wäggise tuppja ja biskas nago melest ärra: „Madlena, kallis

Madlena! nüüd ei kela so isäa sind ennam mulle! Sa armas krahwi herra siin, on sedda noidust moistnud, so isäa süddant ümberpöörda!"

Major läks neile wasto ja wiis neid käsfi: piddi wanna Pärnameieri ette ning ütles: "Panne laste käed kokko, Pärnameier! Täna peab kihlus ollema! Sa näed jo, et Seppelil mu asfi muido ei maksa. Teist pruti temmale anda, polle ka ilmas meie mõttes olnud; ollen esmalt so roostetand süddame karristamisefeks nenda räfinud. Panne laste käed kokko!"

Mo mis Pärnawanna ennam otas? Ta panni nende käed kokko, ja nüüd wiis noor krahw neid Seppeli isäa ette ja ütles: "Sündnista omma lapsi! Madlena saab sul heaks tütreks ollema, kes so wannal päiwil sinno cest hoolt kannab!"

"Noh, nüüd on asjad õiged!" ütles wanna krahw. — Egga armas noor pruut, nüüd lasse ka lauda katta, et mo woõrad lounat sawad. Sa Pärnameier, sinna pulmaissa, to nüüd wälja, mis sa ial woid! Ürra olle kihlusfel mitte kisse. Keif minno kulle peäle. Täna juseb so kaup keige parrem."

Üht röömsamat päwa polnud neil krahwidel ammo ennam olnud, kui täna. Mis kasso on siis riklussest, kui sellega ennesele egga teistele õiget rõmo ei tehta?

Josep Truarm ja Madlena Meier said warsi pärrast sedda mahhakulutud ja kolme näddala pärrast laulatud. Pulmad peti jubba udes maias ja mollemad krahwid ollid jälle

seäl. Pärnameier olli ni maggus ja lahke, nago selgest suhkrust.

No aittimma Summalale! nüüd olli Seppelil keif kã, mis südda iggatses; agga Madlenal ka, — krahwidel ka, — ja Pärnawannal ka. — —

Mul polleks öiete middagi ennam üttelda, kui wahhest sedda, et monne aia pärrast ka nore krahwi pulmad ollid ja Seppel omma Madlenaga tõldas pulma widi. Pulma laua äres hakkas krahw feige suurde woõraсте ees kartlikko Seppeli kãest finni, wiis tedda omma prudi ette ja ütles: „Wata, mo kallis südda, kui sedda meest ei olleks olnud, siis ei olleks mul sind egga sul mind. Se on se mees, kes mind surmast on peästnud ja ennam teinud, kui wend teeb!“

Nüüd andis esmalt se noor krahwi proua, ja perrast keif teised Seppelil kãt ja Seppel olli üllem mees pulmas; agga ta ei jooksnud kellegi ette, waid jäi omma seisust möda allandlikkufs ja se austas tedda weel ennam. —

Nüüd tehti ka kaup mahha, et Seppel igga aasta omma naesega ford piddi krahwi jures woõrusfel kãima ja nendasammoti krahw ka omma prouaga ford Seppeli jures; isse se, kui jodud ollid; se olli peäle kauba.

Nende lapsed peawad weel tänna päwani sedda prufi.

Juhataja.

	Leh. n.
Mis asjast on suur pudus?	1
"Silgo: Prido	8
• Onsad on need rahho noudjad; sest neid peab Jummalalapsiks hüitama	34
Parras! parras! kuidas tö, nenda palk	42
Üks mölder omma suggulašte ja söbradega	47
• Urwa sünnib nisuggust asja	113
Lapse armastus on wannemale maggu- sam, kui messil ja kallim, kui kuld	119
• Waene kangur ja temma lapsed	123
Armastus ei otsi mitte omma kasso	137
On legi sulle head teinud, siis raiu sedda kaljo süsse mälestusfeks, on legi sulle pahha teinud, siis kirjota lumme peäle, unnustusfeks	152

